

Torsdagen den
22 maj 1980

Torsdagen den 22 maj

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollen för den 13 innevarande månad.

§ 2 Om läget på sjukhusfronten under den pågående arbetskonflikten

Statsrådet ELISABET HOLM erhöll ordet för att besvara *Gunnar Biörcks* i Värmdö (m) den 5 maj anmälda fråga, 1979/80:446, och anförde:

Herr talman! Gunnar Biörck i Värmdö har frågat mig hur jag bedömer läget på sjukhusfronten under den nu pågående arbetskonflikten och om jag avser att föreslå regeringen att vidtaga åtgärder för att tillförsäkra medborgarna den vård de har behov av och har betalt för.

Arbetskonflikten har numera upphört. Under den tid konflikten pågick följde socialstyrelsen återverkningarna på hälso- och sjukvården med största uppmärksamhet. Det finns ingen anmälan till socialstyrelsen om omedelbar skada på patienter. Sjukvårdshuvudmännen har heller inte redovisat några ur medicinska synpunkter allvarliga missförhållanden. Det har således inte funnits någon omedelbar anledning för mig att föreslå regeringen att vidta åtgärder.

Socialstyrelsen redovisade fredagen den 9 maj en lägesrapport om konflikternas återverkningar på hälso- och sjukvården. Av rapporten framgår att läget växlade mellan olika sjukvårdsområden. Vissa inskränkningar i den planerade vården har företagits. Flera huvudmän har redovisat en lägre beläggning inom opererande verksamheter. På de internmedicinska kliniker har beläggningen varit i stort sett oförändrad.

På dessa kliniker är andelen akut intagna patienter hög. Akuta ambulanstransporter har fungerat tillfredsställande, men problem har funnits med transporter av patienter mellan kliniker och till andra sjukhus. Det har också förekommit problem med att skriva ut patienter eftersom den primärkommunala vården inte kunde ta emot dem. Sjukhusens akutmottagningar har fungerat väl. Lägre besöksfrekvens vid dessa mottagningar har anmälts från ett par huvudmän. Flera huvudmän har haft svårigheter att klara tvättförsörjningen.

Självfallet innebär detta att störningar i verksamheten har inträffat och olägenheter uppstått för patienterna vid de flesta sjukvårdsinrättningarna. Antalet dispenser från strejken för personal med särskilt viktiga uppgifter, t. ex. operations- och anestesipersonal, ökade emellertid snabbt, och vid många sjukhus var operationsverksamheten av nästan normal omfattning vid

Om läget på sjukhusfronten under den pågående arbetskonflikten

Torsdagen den
22 maj 1980

Om läget på sjukhusfronten under den pågående arbetskonflikten

konfliktens slut. Socialstyrelsen deltog aktivt i bedömningen av ansökningar om dispens från vidtagna stridsåtgärder.

Socialstyrelsen kommer nu att utvärdera erfarenheterna av arbetskonflikten.

Sammanfattningsvis kan alltså konstateras att arbetsmarknadskonflikten såvitt nu kan bedömas inte ha medfört allvarliga medicinska risker men att den har varit förenad med betydande besvär för patienter och stora praktiska svårigheter i det dagliga arbetet ute på våra sjukvårdsinrättningar. Jag vill även nämna att man inom regeringen kommer att diskutera hur man skall kunna undvika att vårdbehövande drabbas om liknande arbetskonflikter inträffar igen.

GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Tillåt mig först att tacka statsrådet Holm för hennes redogörelse.

Min fråga ställdes under arbetsmarknadskonfliktens första skede, då man kunde befara att stridsåtgärderna skulle kunna få en lång varaktighet, och jag ansåg det angeläget att riksdagen skulle få en aktuell bedömning både av de konsekvenser som redan inträffat och av dem som kunde förutses i fortsättningen. När statsrådet nu svarar, 17 dagar senare, är det i stället möjligt att, som statsrådet Holm har gjort, redovisa ett preliminärt bokslut över en händelseutveckling som slutade med att regeringen valde att i detta fall – i motsats till ett tidigare – ge efter hellre än att behöva tillgripa tvångslagstiftning.

Jag har för min del varit i kontakt med läkare på de sjukvårdsinrättningar som drabbats hårdast under konflikten. De bedömde inte situationen så utslätat som tydligen deras huvudmän och socialstyrelsen har gjort – bland det som statsrådet inte nämnde var t. ex. svårigheten att få nödvändiga laboratorieundersökningar utförda, varigenom diagnostiken blev mycket mera osäker. Detta är enligt min uppfattning mera än "besvär", mera än "störningar" och "olägenheter" – även om inga skador ännu har rapporterats, så kan sådana mycket väl komma att visa sig senare – det är ett undergrävande av läkarnas möjligheter att handla på basis av det som skall ligga till grund för deras handlande, nämligen "vetenskap och beprövad erfarenhet".

Allmänna läkarinstruktionen, som jag har levt med i 40 års tid, talar om skyldigheten att ge patienterna de råd och, såvitt möjligt, den behandling som den sjukes tillstånd fordrar. De stridsåtgärder som de fackliga organisationerna på sjukvårdsområdet tillgrep – jag vill understryka att vad jag här talar om är endast stridshandlingar inom den offentliga sektorn, inte inom den privata – ledde enligt vad jag har inhämtat just till allvarliga störningar i verksamheten främst på de sjukhus som särskilt utvaldes till fackliga slagträn.

Jag skulle därför vilja fråga statsrådet om hon anser det rimligt att utomparlamentariska krafter skall kunna sätta sådana samhällsfunktioner som sjukvården ur spel och tillvälla sig beslutanderätten över omfattningen

av och kvaliteten på den vård som det lagligen åligger samhällsorganen att tillhandahålla medborgarna? Jag skulle också vilja fråga om det är rimligt att samhällets företrädare skall behöva uppträda som supplikanter gentemot utomparlamentariska krafter i sina försök att fullgöra åliggandet att upprätthålla vitala samhällsfunktioner?

Statsrådet ELISABET HOLM:

Herr talman! Jag vill understryka att den redogörelse jag har lämnat i dag är ett i högsta grad preliminärt bokslut för konsekvenserna av arbetskonfliktens verkningar. Som jag sade i svaret skall socialstyrelsen utvärdera detta noggrannare, och innan den utvärderingen är gjord kan jag inte ge ett definitivt svar på frågan om hur konflikten verkligen har slagit.

Jag vet att det förekommit bekymmer bl. a. på laboratoriesidan, och jag vet också att man haft relativt stora bekymmer här och var i landet när det gäller journalskrivning och annat sådant som har viss betydelse för remittering av patienter. Det tillhör de frågor som också måste utvärderas.

I slutet av mitt svar har jag redogjort för att regeringen skall diskutera konsekvenserna av en sådan här arbetskonflikt och vilka åtgärder som med anledning av den kan behöva vidtas. Innan den diskussionen är slutförd är jag inte beredd att ge Gunnar Biörck ett definitivt svar på hans frågor.

GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Statsrådet nämnde att regeringen kommer att diskutera de problem som konflikten har vållat. I anslutning därtill skulle jag vilja ställa ytterligare en fråga till statsrådet.

Regeringen måste ändå ha förutsett möjligheten av en mera långvarig konflikt. Det vore därför intressant att få veta om regeringen hade någon beredskapsplan för sjukvården.

Statsrådet ELISABET HOLM:

Herr talman! Jag kan tyvärr inte redogöra här för de överläggningar som regeringen hade under arbetskonflikten. De präglades nämligen av stor sekretess inom regeringskretsen. Sedermera, när möjligheter ges, kommer jag emellertid att lämna de upplysningar som kan lämnas.

GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Jag har förstäelse för den synpunkten, och vi får väl ge oss till tåls när det gäller frågan om regeringens beredskapsplaner.

Avslutningsvis vill jag säga, herr talman, att orsaken till att jag har engagerat mig i den här frågan är att jag i hela mitt liv har varit offentliganställd, under olika huvudmän. När vi 1965 tilldelades strejkrätt, upplevde jag det som en klar deklassering av vår yrkeskategori. Den som får lov att strejka är ju en person som kan undvaras. För dem som står i samhällets tjänst borde man enligt min mening principiellt kunna kräva ett annat och bättre system, eftersom arbetsnedläggelser inom deras områden

Torsdagen den
22 maj 1980

*Om regeringens
syn på sjukvårds-
regionsindelningen*

alltid främst drabbar övriga medborgare, och bland dem de svagaste och mest utsatta.

Jag tror också att jag kan säga att jag aldrig skulle ta order från fackliga befälspersoner, om de begärde av mig att jag skulle sätta mig upp mot samhället och vålla andra människor skada. Det finns inom sjukvården en etik, som måste stå över fackliga strider. Samhället måste å sin sida finna former för att på andra och värdigare sätt honorera dem som väljer att arbeta under sådana villkor.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 3 Om regeringens syn på sjukvårdsregionsindelningen

Statsrådet ELISABET HOLM erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels Karin Israelssons (c) den 9 maj anmälda fråga, 1979/80:468, dels Ulla Orrings (fp) den 13 maj anmälda fråga, 1979/80:470, och anförde:

Herr talman! Karin Israelsson har frågat mig om jag är beredd att redovisa regeringens syn på sjukvårdsregionsindelningen i landet.

Bakgrunden till frågan är att det enligt tidningsuppgifter pågår arbete med att begränsa antalet sjukvårdsregioner. Enligt Karin Israelsson skulle detta allvarligt kunna inverka på Umeå sjukvårdsregion.

Ulla Orring har frågat mig om de i pressen framkomna uppgifterna angående socialdepartementets arbete med ett nytt förslag till regionindelning är riktiga och, om så är fallet, varför jag har frångått min i Umeå framförda uppfattning om en utvidgning av Umeåregionen med Medelpad och Jämtlands län.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

När det gäller sakfrågan är jag inte beredd att nu redovisa regeringens syn. Överläggningarna med företrädarna för landstingen är ännu inte avslutade. Jag skall t. ex. den 30 maj träffa representanter för bl. a. Västerbottens läns landsting och diskutera Umeåregionens specifika problem.

Jag vill dock säga till Karin Israelsson och Ulla Orring att jag vid bedömningen av den framtida regionindelningen bl. a. har den s. k. regionsjukvårdsutredningens betänkande (SOU 1978:70) som underlag. I betänkandet har man, i avsikt att stärka Umeåregionens förutsättningar att bedriva en bra regionsjukvård, föreslagit en minskning av antalet sjukvårdsregioner från sju till sex. Förslaget innebär att Medelpad och Jämtlands län förs till Umeåregionen.

En minskning av antalet regioner från sju till sex medför dock stora problem, som berör de nuvarande Uppsala- och Örebroregionerna. Vid mina diskussioner med företrädare för landstingen har framkommit önskemål om en indelning i fyra stora regioner med minst två regionsjukhus i varje. Ett sådant förslag har också diskuterats inom regionsjukvårdsutredningen. Det har emellertid inte närmare analyserats, eftersom utredningen stannat för ett sexregionsalternativ.

Inom ramen för mina överläggningar har jag till företrädare för Västerbottens läns landsting ställt frågan hur man där skulle se på ett förslag, som innebär att Medelpad omedelbart fördes till Umeåregionen samtidigt som ett fyraregionsalternativ analyserades. I detta förslag skulle Umeå- och Uppsala-regionerna sammanföras till en region med bibehållande av de båda regionsjukhusen. Under hand har jag därvid fått så negativa reaktioner på förslaget att det f. n. inte är aktuellt.

Frågan bereds f. n. inom regeringskansliet. Jag vill ännu en gång peka på att svårigheterna är stora vid en sådan här förändring. Jag hoppas emellertid att de fortsatta överläggningarna med företrädarna för berörda landsting skall sluta i enighet.

KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka sjukvårdsminister Holm för svaret på min fråga. Oron över det meddelande som stod att läsa i Västerbottens läns tidningar om nya riktlinjer för sjukvårdens utformning på det regionala planet blev stor. Skälen till den oro och förtvivlan som följde efter uppgifterna är många. Jag skall ta tillfället i akt och ange några.

Enligt ett förslag som utredningen har kommit fram till och som accepterats av Landstingsförbundets styrelse och de grupper inom förbundet som utrett frågan skulle sjukhuset i Umeå utgöra ett av regionsjukhusen med ett upptagningsområde, motsvarande upptagningsområdet för högskolan. Därvid skulle då Jämtland, Härjedalen och Medelpad tillföras regionen. Patientunderlaget kunde beräknas till ca 900 000. Med hänsyn till de enorma avstånd som finns inom upptagningsområdet bör det av bl. a. de skäl som diskuterades i kammaren i går – vilka även angavs i utredningsförslaget – vara rimligt att anse Umeå som den naturliga lokaliseringssorten för de verksamheter som bedrivs på regionsjukhusnivå. I dag har det skapats en positiv forskningsmiljö vid Umeå lasarett, men en nedgradering av sjukhusets status skulle negativt återverka på forskningen i framtiden. Utbildning bedrivs i stor utsträckning i Umeå av vårdpersonal av alla kategorier. Inte minst betydelsefullt för den utbildningen är att Umeå sjukhus får ställning som regionsjukhus. Skulle utbildningen mista sin attraktivitet, kommer detta att negativt återverka på den framtida rekryteringen till tjänster ute i skogslänen.

Ur regionalpolitisk synpunkt är ett förslag med Uppsala som regionsjukhus för alla Norrlandslän i det närmaste en katastrof. Ingen hänsyn tas till de patienter som hänvisas dit ner med ibland över 150 mil att resa. Deras möjligheter till kontakt med de hemmavarande minimeras. Menar de politiska partierna allvar med att vilja decentralisera verksamheten bör man även i handling visa detta. Det kan för icke boende i dessa län verka som om vi reagerar i onödan på diskussionsförslaget. Men det är av mycket stor betydelse för oss och för den fortsatta utvecklingen av de län vi representerar. Forskning och utbildning i framtiden kommer att ta hänsyn till om Umeå får utvecklas som självständigt regionsjukhus eller ej. Frågan gäller egentligen också om skogslänen får en möjlighet till utveckling.

Torsdagen den
22 maj 1980

*Om regeringens
syn på sjukvårds-
regionsindelningen*

Alla dessa förhållanden ger en bild av den oro som dessa uttalanden väckte. Kravet är nu att inga ytterligare utredningar tillsätts utan att det utredningsförslag som föreligger och som godkänts av de inblandade intressenterna med det snaraste genomförs. Utredningen har arbetat under en lång tid, och det vore synnerligen ansvarslöst om man inte i detta skede gjorde det slutliga ställningstagande som bör göras i denna fråga. Naturligtvis utesluter det inte överläggningar med berörda landsting.

ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag ber också att få tacka statsrådet för svaret. Jag tolkar svaret som en bekräftelse på att förslaget om sex regioner står fast och att Umeåregionen kommer att utvidgas.

Som jag redan nämnt i min fråga till statsrådet bedömer vi från Västerbottens län förslaget om regionsvårdsindelningen som utomordentligt viktigt för vår sjukvård, inte bara för länet utan för hela Norrland.

I nuläget är Umeåregionen den region som har den minsta folkmängden, 650 000 invånare, medan Uppsala har ca 1,3 miljoner och Stockholm 1,6. Detta medför stora nackdelar med hänsyn till det patientunderlag som erfordras för att upprätthålla en adekvat medicinsk standard vid regionsjukhuset, som tillika är ett undervisningssjukhus.

Redan då 1960 års proposition framlades var målsättningen att varje region skulle ha ett befolkningsunderlag på en miljon invånare. Dävarande medicinalstyrelsen framhöll redan då att det vore önskvärt med en utökning av Umeåregionen – Uppsalaregionen skulle ändå inte bli för liten.

För Umeå regionsjukhus del är avgörandet om att regionunderlaget skall utökas ett mer än efterlängtat beslut.

Det pågår ett generalplanearbete med ett projekt för ombyggnad av sjukhuset. Men det är svårt för den lokala förvaltningen och landstinget att fastställa det exakta vårdplatsantalet så länge beslutet om regionindelningen saknas. Vi avvaktar därför ett snart besked.

Det här är också en viktig solidaritetsfråga för oss i Norrland. Såvitt jag nu har erfarit har även jämtlänningarna visat sig intresserade av ett samarbete inom Umeåregionen på vissa villkor. Ett av de villkoren förutsätter ett fungerande kommunikationsnät med bra förbindelser till och från Umeå. Här ställs krav på ett vidgat allmänt samhällsansvar för en gemensam trafikplanering för Norrlandslänet.

Vi är också helt öppna och positiva för ett utvidgat organisatoriskt och systematiskt samarbete med Uppsalaregionen. Förslaget innebär ju t. ex. att thoraxkirurgi inte skall bli en Umeåspecialitet.

En vidgning av regionen medför framför allt att vi kan inte bara vidmakthålla utan även successivt utveckla specialistvården i nivå med övriga specialenheter i Sverige. Och därmed bildas en stark enhet som underlag för forskning och utbildning. Kommer inte förslaget att genomföras blir Umeå en b-enhet som inte kommer att vara attraktiv, vilket medför negativa effekter för utbildning, forskning och sjukvård i norr.

F. n. är Norrland det mest betydande bristområdet när det gäller

läkartillgången. Genom ett väl utvecklat regionsjukhus med en kvalitativt och kvantitativt god utbildning av läkare kan vi starkt bidra till att reducera bristen på läkare, och då tänker jag framför allt på Norrbotten. Vissa undersökningar som gjorts tyder på att läkare som fått sin utbildning i Umeå stannar i Norrland.

Jag vädjar därför till statsrådet att tänka på de här förhållandena då det gäller regionindelningen.

Statsrådet ELISABET HOLM:

Herr talman! Det har aldrig varit tal om att Umeåsjukhuset skulle förlora sin status som regionsjukhus. Tvärtom har jag flera gånger betonat att underlaget för Umeåsjukhuset som regionsjukhus skall stärkas.

De uttalanden som förekommit i pressen där uppe och som har tillskrivits mina medarbetare i departementet saknar verklighetsunderlag. Mina medarbetare har förnekat att de har gjort dessa uttalanden.

Jag måste alldeles självklart ta hänsyn till samtliga landsting som berörs av den nya regionsjukvårdsindelningen. Det går inte att bara lyssna på ett. Det är det som gör att det är ett mycket svårt arbete med den nya regionsjukvårdsindelningen, och den tar sin tid.

Det är min absoluta strävan att försöka tillgodose så många önskemål som möjligen kan tillgodoses i denna fråga. Jag vill också betona att min strävan är att lägga fram den här propositionen så snabbt det någonsin är möjligt.

KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag är tacksam för att Elisabet Holm försöker få fram en proposition så snabbt som möjligt och att det vi fick läsa i våra tidningar där hemma saknar grund.

Jag hoppas i alla fall att det som vi i dag har fått framföra här skall stärka det förslag som kommer från utredningen. Vi ser det som synnerligen nödvändigt att Umeåsjukhuset får behålla sin status.

ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag noterar statsrådet Holms positiva inställning till Umeå. Den framfördes ju också vid statsrådets besök i Umeå.

Jag har själv varit ordförande för regionsjukhuset i sex år och känner väl till sjukvården där. Förslaget att Medelpad omedelbart skulle tillföras Umeåregionen kan i och för sig verka intressant, men vissa grenar av specialistsjukvården, bl. a. onkologi, ligger f. n. på Umeå regionsjukhus.

Ett förslag med fyra regioner skulle vara mycket olyckligt för regionsjukvården i Norrland. Det aktiva lokaliseringsarbete som förläggningen av regionsjukvården till Umeå innebar skulle inte på samma sätt kunna fullföljas. Jag poängterar ytterligare att det skulle vara till men för sjukvården i Norrland med fyra regioner.

Överläggningen var härmed avslutad.

Torsdagen den
22 maj 1980

*Om visning av
viss film angående
THX-behandling*

§ 4 Om visning av viss film angående THX-behandling

Statsrådet ELISABET HOLM erhöll ordet för att besvara *Anders Gernandts* (c) den 14 maj anmälda fråga, 1979/80:474, och anförde:

Herr talman! Anders Gernandt har frågat mig om jag är villig att medverka till att filmen "The Sandberg Injection" visas för bl. a. riksdagens ledamöter före ställningstagandet i frågan om legitim användning av THX-preparatet för injektion i vårt land.

Det är riktigt att dr Elis Sandberg ställer en film till förfogande om THX-preparatet och dess användning. Jag kommer inom den närmaste framtiden att föreslå regeringen en proposition till riksdagen med förslag om användning av vissa naturmedel för injektion. Om riksdagens ledamöter har intresse av att se filmen, kan riksdagen ta initiativ till att filmen visas. Någon medverkan från min sida erfordras inte.

ANDERS GERNANDT (c):

Herr talman! Tack, statsrådet Holm, för svaret, som naturligtvis inte innehåller så mycket som man hade önskat. Man kan ju inte begära att ett statsråd skall gå från sin arbetsplats till riksdagen för att tala om en film som riksdagen givetvis kan skaffa hit ändå, utan avsikten med min fråga var väl litet mer att verka i den anda som jag har gjort tidigare och vill fortsätta att göra för alla de människor som dels anser sig behöva THX, dels har intresse av att det är tillgängligt. Från det hållet har man ansett att riksdagsledamöterna bör informeras på ett lämpligt sätt om THX, men man kan inte begära att riksdagsledamöterna skall kunna informeras rent medicinskt-tekniskt i frågan. Däremot kan de informeras i humanitärt avseende. Det är väl mest sådant som filmen innehåller – hur människor anser sig ha blivit hjälpta och hur injektionen går till och annat sådant som är förstäligt för oss som skall försöka hjälpa allmänheten till det bästa. Även de människor som har en sådan naturenlig läggning att de vill nyttja naturmedel bör ju få samma tillgång till samhällets omsorger som de människor som håller till godo – om jag får uttrycka det så – med syntetiska medel och litet hårdare preparat.

Det är nu många som väntar på en gynnsam proposition, och jag kanske därför vid det här tillfället och mot bakgrund av frågan om visning av filmen får erinra om en SIFO-undersökning 1976. Av de över 1 000 människor som då tillfrågades var det dock 65 % som ansåg sig kunna lita på att THX botar och läker, och 72 % ansåg att preparatet skulle behöva vara tillgängligt för allmänheten, gärna – givetvis – genom att sakkunniga läkare och sköterskor kunde ge injektionerna. Naturligtvis kommer det att bli fortsatta resonemang om det här, kanske i långa tider, om propositionen blir ogynnsam för medlet. Men jag skall under den halva minut som jag har kvar av min taletid be att få erinra om att det var *vetenskapare* som tidigare gjorde kvacksalveriutredningen – liksom det är vetenskapare som har gjort THX-utredningen. På den tiden jämställde man sådana människor som i dag är fullt godkända – talpedagoger, psykoterapeuter, psykoanalytiker, fotspecialister och kiropraktorer – med leddragare, bengubbar, åderlätare, koplare, igelsättare

och kloka gubbar och gummor över huvud taget. Man har alltså fått ändra på sig, och det kan hända att även de vetenskapligt skolade får lov att ändra uppfattning i THX-fallet.

Nr 150

Torsdagen den
22 maj 1980

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar*

Statsrådet ELISABET HOLM:

Herr talman! Det är alldeles självklart att det är bra om riksdagens ledamöter skaffar sig information innan de fattar beslut i en bestämd fråga. I den här speciella frågan angående THX kan riksdagens ledamöter skaffa sig information helt utan min medverkan; de behöver inte på något sätt be mig om lov att göra det.

Jag har alltså svarat på den fråga som Anders Gernandt ställde. Sedan ankommer det på riksdagens ledamöter själva att handla i den här frågan.

ANDERS GERNANDT (c):

Herr talman! Bara helt kort till slut, när vi ändå är inne på frågan om THX och filmen.

Man kan säga vad man vill om utredningar, filmpresentation, kunskaper osv., men det kan väl råka vara så att det är just den enkla beredningsform som dr Sandberg har funnit, där preparatet ännu vid injektionen är så att säga fullt av liv, som är lösningen på problemet i förhållande till de andra tankegångar som har varit på tal, nämligen att göra utvinningar, syntetiseringar osv. av medlet, där det enligt ett naturenligt synsätt inte rimligtvis kan ha samma verkan.

Men, som sagt: Tack för svaret! Vi hoppas att statsrådet är hygglig mot de litet naturenligt tänkande människorna vid författandet av propositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Om åtgärder mot hyreshöjningar

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Tore Claesons* (vpk) den 7 maj anmälda fråga, 1979/80:452, dels *Ivar Nordbergs* (s) den 9 maj anmälda fråga, 1979/80:465, och anförde:

Herr talman! Tore Claeson har frågat mig om regeringen är beredd, mot bakgrund av de senaste årens hyresutveckling och aviserade hyreshöjningskrav från årsskiftet 1980-1981, att snabbt vidta eller föreslå åtgärder för att stoppa eller begränsa hyreshöjningarna, och i så fall vilka åtgärder.

Ivar Nordberg har frågat mig om vilka åtgärder jag avser vidta för att begränsa de av de allmännyttiga bostadsföretagen redovisade hyreshöjningsbehoven.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Inledningsvis vill jag erinra om att statens och kommunernas direkta och indirekta subventioner till bostadssektorn är betydande. År 1979 kan subventionerna i form av bostads- och räntebidrag samt via skattesystemet

Torsdagen den
22 maj 1980

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar*

preliminärt beräknas ha uppgått till mer än 15 miljarder kronor. Mellan åren 1978 och 1979 beräknas subventionerna ha ökat med ca 2 miljarder kronor. Ökningen år 1980, jämfört med år 1979, torde bli ännu större.

Jag har i olika sammanhang, bl. a. i årets budgetproposition (prop. 1979/80:100, bil. 16 s. 44), betonat att det inte är rimligt att räkna med någon väsentlig höjning av subventionsnivån i framtiden. Det finns därför anledning att fortlöpande överväga inriktningen av dessa subventioner med hänsyn till såväl de fördelningspolitiska som de bostadspolitiska effekterna och till de ekonomiska konsekvenserna för staten och kommunerna. Riksdagen har inte haft något att erinra mot dessa uttalanden. Sådana överväganden pågår f. n. inom regeringskansliet.

Jag avser att under detta år, när regeringen har haft möjlighet att bedöma hur reglerna för villabeskattningen bör utformas, föreslå regeringen att lägga fram vissa förslag om ändrade regler för räntebidrag med verkan från år 1981. I detta sammanhang kommer bl. a. de allmännyttiga bostadsföretagens situation att övervägas.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för bostadsministerns svar på min fråga. Jag vill börja med direkt, så att bostadsministern får möjlighet att fundera på det, att ställa ett par kompletterande frågor, som det faktiskt är nödvändigt att ställa med anledning av svaret.

1. Hur fördelar sig de subventioner på 15 miljarder kronor som bostadsministern talar om då det gäller egenägda hus och hyreshus?

2. Kan man räkna med *någon* höjning av subventionsnivån i framtiden när bostadsministern talar om att man inte kan räkna med någon väsentlig höjning?

3. Behöver man verkligen *överväga* inriktningen av subventionerna på bostadssektorn mot bakgrunden av de faktiska förhållandena och vad man känner till?

Låt mig sedan säga att vi på detta område har en synnerligen allvarlig situation. Den bostadspolitiska verkligheten visar att de av riksdagen fastställda bostadspolitiska målen inte kunnat upprätthållas av de borgerliga regeringarna. Klyftorna mellan bostadspolitikens vinnare, villaägarna och privata fastighetsägare, och dess förlorare, hyresgästerna, bara växer. Hyresutplundringen ökar i allt hastigare takt, samtidigt som bidragen till småhusägarna blir allt större och de privata fastighetsägarna gör allt större vinster.

Från kommande årsskifte – ja, i en del fall redan från den 1 juli eller den 1 oktober i år – kommer nya hyreshöjningskrav, som är större än någonsin. Som jag i motiveringen till min fråga påpekat är allt flera som berörs av den pågående utvecklingen på det klara med att det nu är varken politiskt eller socialt möjligt att låta sådana hyreshöjningskrav slå igenom i hyrorna. Det finns helt enkelt inte utrymme för detta hos vanliga hyresgäster.

Hyreshöjningarna måste stoppas, och på sikt måste hyrorna sänkas. En omfördelning av subventionerna måste ske genom att man överför en del

medel från ägarsektorn till hyressektorn. Ett särskilt riktat statligt stöd måste införas till de kommunala bostadsföretagen. Ett effektivt prisstopp och prissänkningar på byggnadsmaterial, slopad moms på bostadsbyggandet, sänkt eller slopad fastighetsskatt på allmännyttiga fastigheter, fortsatta underhålls- och hyresförlustlån, lägre ränta och längre amorteringstider på allmännyttans bostadslån är sådana konkreta åtgärder som snabbt måste genomföras i avvaktan på mer långsiktiga åtgärder och en bostadspolitik som riktar sig mot all spekulatör och olika orättvisor på bostadsmarknaden.

IVAR NORDBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret. Det innehåller i och för sig inga besked om omedelbara åtgärder för att medverka till att dämpa de redovisade hyreshöjningsbehoven. Men jag tillåter mig ändå att göra en positiv tolkning av svaret, dvs. att bostadsministern kommer med positiva förslag i den till hösten aviserade propositionen. Jag hoppas att det innebär att det kommer att bli förbättringar för just de allmännyttiga bostadsföretagen.

Jag vill emellertid, för att knyta an till min fråga till bostadsministern, erinra om att de hyreshöjningsbehov som de allmännyttiga bostadsföretagen har redovisat till nästan hälften beror på statliga beslut. Inte mindre än 16:50 kr. av höjningen per kvadratmeter eller drygt 100 kr. mer per månad för en normal trerumslägenhet är att hänföra till statliga beslut. Av denna höjning är 7:50 kr. per kvadratmeter eller nära 50 kr. i månaden att hänföra till de bortfallande underhållslånen. De siffror som jag här har redovisat är riksgenomsnitt för SABO-beståndet.

Bostadsministern sade när underhållslånen infördes att syftet bl. a. var att dämpa de då föreliggande hyreshöjningsbehoven. I årets budgetproposition konstaterar också Birgit Friggebo att dessa underhållslån har medverkat till att hålla tillbaka hyreshöjningarna. Jag vill bekräfta att detta är riktigt.

Men vi varnade redan vid den tidpunkt när lånen infördes – och det måste även ha stått klart för bostadsministern – att införandet av underhållslånen i sak bara var ett sätt att skjuta problemen framför sig. Vi är nu i det läget att glappet efter dessa underhållslån antingen måste fyllas ut med nya hyresmedel eller också i motsvarande mån resultera i en minskning av underhållsinsatserna.

Av budgetpropositionen kan man möjligen utläsa att bostadsministern hade vissa förhoppningar om att underhållsfondsutredningen skulle lägga fram förslag som skulle klara en mjukare avveckling av underhållslånen, men den utredningen blir inte klar på länge. Med tanke på detta hade det varit rimligt att regeringen hade kommit med någon form av avlösning av underhållslånen, men något intresse härför finns tyvärr inte från regeringens sida.

Jag hade möjligen också väntat mig att bostadsministern något ytterligare skulle ha lättat på förlåten när det gäller den aviserade höstpropositionen. Det brukar ju ibland kunna råda enighet om att det skall råda ekonomisk rättvisa mellan de olika upplåtelseformerna. Jag vill fråga bostadsministern

Torsdagen den
22 maj 1980

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar*

om höstens proposition kommer att innebära ett steg på vägen mot en större ekonomisk rättvisa mellan de olika boendeformerna.

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Först ett svar på Tore Claesons fråga om fördelningen av de direkta och indirekta subventionerna: dessa finns redovisade i årets budgetproposition. Tore Claeson räknade vidare upp en del åtgärder som borde vidtas, och jag undrar bara om det också finns med någon anvisning om hur dessa skall betalas eller om det som vanligt från vpk:s sida bara är en önskelista, som är omöjlig att finansiera.

Med anledning av Ivar Nordbergs sista fråga, om förslagen i höst kommer att vara ett steg mot en utjämning, vill jag säga att detta är den inriktning som man har på det arbete som nu pågår inom de olika departementen i regeringskansliet.

Låt mig vidare något få kommentera frågeställarnas spörsmål i övrigt. Först vill jag konstatera att kallhyresutvecklingen har varit måttligare än vad som motsvarar prisutvecklingen i stort. Jag beklagar att vi inte fått möjlighet att fullt ut genomföra regeringens ekonomiska paket, inkl. pris- och hyresstoppen. Det skulle verksamt ha bidragit till en lugnare hyresutveckling inte bara för i år utan också för 1981. Båda frågeställarna utgår – vilket Ivar Nordberg återigen tog upp – från av SABO presenterade hyreshöjningskrav på 35 kr. per kvadratmeter. Vi skall ha klart för oss att detta är ett räkneexempel som framlagts av den ena parten, nämligen fastighetsägarna, i förspelet till de förhandlingar som skall äga rum i höst.

Frågeställarna påstår också att kraven i huvudsak är resultat av statliga beslut. Låt mig bara konstatera att nästan hälften av kraven består av underhållskostnader, nämligen 17:44 kr. Det är en fråga som parterna själva helt har kontrollen över.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Det är inte länge sedan Birgit Friggebo och jag hade ett litet meningsutbyte här i riksdagen. Då talade Birgit Friggebo också om vpk:s önskelista och sade att vi skulle redovisa var pengarna skulle tas. Jag gav besked då, och jag tänker inte ta upp tid med att göra det en gång till. Jag rekommenderar Birgit Friggebo att titta i det protokollet så får hon besked. Vi har redovisat hur man skall kunna klara de åtgärder som behövs för att stoppa hyreshöjningarna.

Det som är viktigt i det här sammanhanget är om det finns någon vilja att ta itu med hyresutvecklingen. Det är rätt ointressant för hyresgästerna om kallhyreshöjningarna inte varit lika snabba och lika höga. Det har inte hyresgästerna ett dugg glädje av, de får lov att betala den totala hyran, och det är det som utgör det stora problemet för dem. Att jag ställt frågan om vad regeringen tänker göra åt de stora hyreshöjningarna beror inte på att jag tycker det är roligt att fråga, utan det beror på – om Birgit Friggebo inte uppfattat det – att ett av de största problemen för människorna i vårt land just nu är hur de skall kunna klara sina levnadskostnader och de höga

hyrorna.

Jag är ledsen över att behöva konstatera att det inte finns ett enda rakt besked i svaret. Det finns inte några konkreta åtgärder angivna som regeringen tänker vidta för att bromsa hyresutvecklingen och hålla hyrorna nere. Vad är det som hindrar regeringen från att genomföra åtgärder som skulle bromsa eller stoppa denna hyresutveckling? Den löneuppgörelse som träffats på arbetsmarknaden kan i vart fall inte utgöra något som helst hinder för sådana åtgärder från regeringens sida.

IVAR NORDBERG (s):

Herr talman! Bostadsministern säger att min fråga grundar sig på ett räkneexempel när det gäller hyreshöjningsbehoven inom den allmännyttiga sektorn. Det är ett mycket seriöst framtaget och öppet redovisat kalkylmaterial, vars riktighet sannerligen icke kan ifrågasättas. Däremot är dessa krav, som Birgit Friggebo mycket riktigt sade, förhandlingsbara. Det dragspel som finns i kalkylen är just den del bostadsministern pekade på, nämligen underhållssektorn, och det är olyckligt om den skulle eftersättas.

Jag är beredd att instämma med Birgit Friggebo när hon säger, att vi sannolikt inte kan räkna med att få några väsentligt ökade subventioner till bostadssektorn inom den närmaste tiden. I den kris statsfinanserna befinner sig i just nu är jag faktiskt nödsakad att hålla med om detta. Men just därför är det angeläget att föra en allvarlig diskussion om hur samhällets totala stöd skall fördelas. Jag vill, eftersom bostadsministern avstod från att svara på Tore Claesons fråga om hur subventionerna är fördelade, ta upp en liten redovisning om detta. Under 1980 beräknas samhällets stöd till småhussektorn i form av skatteminskning öka med 2,3 miljarder kronor. Detta är alltså en jämförelse med 1979. Men samtidigt säger bostadsministern nej till att omedelbart vidta sådana åtgärder som skulle medverka till att minska de hyreshöjningsbehov som redovisats från de allmännyttiga bostadsföretagens sida.

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Jag uppskattar den attityd som Ivar Nordberg presenterar i debatten. Det vi nu skall jobba fram, som riksdagen sedermera skall fatta beslut om, är väldigt bekymmersamt. Det är svårt att inom vissa givna ramar hitta den största möjliga rättvisan. Det är precis den inriktning som arbetet i regeringskansliet har. Men det är klart att man också, när man gör förändringar, måste vara vaksam över att de inte för hårt drabbar vissa grupper i samhället.

Jag är inte helt rudis på detta att göra hyreskalkyler, och jag har mycket noggrant granskat de räkneexempel som fastighetsägarna har tagit fram i inledningsskedet av förhandlingarna. Låt mig säga att det finns många synpunkter på nivån, bl. a. i teknisk mening, för hur man räknar.

Nr 150

Torsdagen den
22 maj 1980

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar*

Torsdagen den
22 maj 1980

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar*

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Det finns vissa givna ramar som man inte kan gå utanför hur långt som helst – det kan jag också acceptera. De förslag som vi från vpk:s sida har ställt om kortsiktiga lösningar för att ta itu med den akuta situationen på bostadsmarknaden skulle inte ha medfört sådana påfrestningar att de inte hade varit möjliga att genomföra inom de här ramarna. Jag vill än en gång understryka vad jag flera gånger i tidigare debatter har understrukt, nämligen att vad vi vill åstadkomma är bl. a. – och det skulle klara de största problemen – en omfördelning av stödet på bostadssektorn, en omfördelning som skulle betyda att ägarsektorn skulle få mindre och hyressektorn mer.

IVAR NORDBERG (s):

Herr talman! Jag vill till bostadsministern säga att aldrig förr har vi haft så stora hyreshöjningsbehov som de nu redovisade. Ett klart faktum är att hälften av dessa är försakade av statliga beslut.

Jag vill också ta upp det som Birgit Friggebo nämner i sitt svar, att det är ett omfattande samhällsstöd som går till bostadssektorn, och belysa det med ytterligare några siffror. För 1980 beräknas den totala skatteminskningen till småhussektorn uppgå till 9,4 miljarder kronor. Därtill kommer att statens räntebidrag till den sektorn beräknas uppgå till 1,9 miljarder kronor eller 5 200 kr. per småhus. Det skall då jämföras med de räntebidrag som går till flerbostadshusen och som under samma år beräknas uppgå till 3,3 miljarder kronor eller knappt 3 000 kr. per lägenhet.

Låt mig göra ytterligare en jämförelse. Den statliga skattesubventionen till småhussektorn beräknas, som jag nyss sade, till 9,4 miljarder för 1980. Det är omkring en halv miljard mer än vad alla de 800 000 bostadshyresgästerna inom de allmännyttiga bostadsföretagen betalar i hyra under 1980.

Detta är exempel som visar nödvändigheten av att det vidtas insatser för att skapa bättre rättvisa mellan de olika upplåtelseformerna. Jag är tacksam för att bostadsministern aviserar att så kommer att ske.

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Jag kan inte gå in på alla de siffror som här presenteras. Vi har i budgetpropositionen visat på en del siffror, och det kommer fram ytterligare siffror inför det beslut som senare skall fattas. Det går emellertid inte att lämna utanför de kostnader av annan art som finns inom bostadsföretagen. Jag sade här tidigare att nästan hälften av de krav som nu ställs gäller underhållskostnader.

Det är min övertygelse att hyresgästerna måste ges ett väsentligt större inflytande över sitt boende. När vi införde underhållslånen sade vi att vi skulle ge parterna andrum att skapa förutsättningar för detta större inflytande för hyresgästerna. Jag tror faktiskt att det är ett överlevnadsvillkor för hyresrätten att hyresgästerna får möjlighet att själva påverka bostadskostnaderna, bl. a. genom att kunna välja servicenivå. Det gäller då också underhållet. Vi får inte stirra oss blinda bara på de statliga stödformer och insatser som finns. Det måste till ett helt annat synsätt också ute i företagen.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag vill bara påpeka för det första att det inte råder några delade meningar om ett ökat inflytande för hyresgästernas del, för det andra att man, genom att avge en deklaration om ett ökat boendecinflytande, inte bidrar till en lösning av frågan och heller inte åstadkommer mindre hyreshöjningar – inte med en enda krona – för de hyresgäster som så hårt har drabbats av hyreshöjningar under de borgerliga regeringarnas tid sedan 1976 och som tydligen också fortsättningsvis med regeringens goda minne kommer att drabbas av nya stora hyreshöjningar.

IVAR NORDBERG (s):

Herr talman! Jag vill hålla med bostadsministern om att det är en självklarhet att de boende måste ges ett större inflytande över hela sin boendesituation och därmed också möjligheter att påverka kostnaderna. Självfallet måste bostadsföretagen också vidta alla de åtgärder som är tänkbara för att hålla kostnadsutvecklingen på en så låg nivå som möjligt.

Jag är helt övertygad, bostadsministern, om att ju större inflytande de boende får, desto större krav kommer de också att resa på en bättre service och ett bättre underhåll än vad som är fallet i dagens läge. Att hyresgästerna skulle ställa lägre krav på underhållsinsatser från företagets sida tror jag icke att man kan förvänta sig. Vad som behövs är att man verkligen bibehåller den underhållsnivå som man har i dag och om möjligt försöker förbättra denna ytterligare. Då är det nödvändigt att man på olika sätt, även via samhälleliga beslut, försöker skapa förutsättningar för det.

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Tore Claeson säger att det inte råder några delade meningar när det gäller hyresgästernas boendecinflytande. Nej, inte när det gäller att tala om det, men jag tror definitivt att så är fallet när det gäller den praktiska hanteringen. Jag tycker nog att Ivar Nordbergs uttalande här i viss mån tyder på det.

Jag menar att hyresgästerna måste ha möjlighet att välja servicenivå, även när det gäller underhållet. Om hyresgästerna vill sänka servicenivån – här skall valfrihet råda – skulle det kunna bidra till en minskning av den bas som man utgår från vid beräkningen av kostnadsutvecklingen och hyresökningarna, vilket i sin tur verksamt skulle kunna bidra till att hyreshöjningarna blev mindre. Men det viktiga är inte att vi skall säga att hyresnivån och basen för hyreshöjningar skall minskas, utan att hyresgästerna skall ha möjlighet att själva välja. Vill man betala för mer service – O.K., då får man ställa upp med mera pengar. Vill man betala mindre avstår man från servicen, något som många – exempelvis småhusägare – har möjlighet att göra och som de även vill göra.

Torsdagen den
22 maj 1980

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar*

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Nu är vi tillbaka igen i det resonemang som Birgit Friggebo uppehöll sig vid för ett par år sedan – att hyresgästerna skulle överta trappstädningar och annan service för att spara på boendekostnaden. Är det den vägen som Birgit Friggebo tänker sig att man skall gå då det gäller ett ökat boendeinflytande, ja, då är vi inte överens. Birgit Friggebo måste ju vara medveten om att de som bor i hyreshus många gånger har valt den boendeformen på grund av att de är i behov av den service som där kan ges, bl. a. när det gäller trappstädning och snöskottning. Att nu återigen börja diskutera på en sådan nivå och sådana frågor är att försöka gå runt hela problemet. Man löser inte problemet genom att framställa det som att hyresgästerna skall få möjlighet att avstå från en del förmåner som de har i samband med sitt boende. Det skulle bara medföra risker för både sämre utrymmesstandard och sämre utrustningsstandard, så på den punkten är vi icke överens.

IVAR NÖRDBERG (s):

Herr talman! Jag vill erinra bostadsministern om att parterna på bostadsmarknaden, SABO och Hyresgästernas riksförbund, har slutit ett avtal om boendedemokrati. Det är alltså klart uttalat vilken uppfattning parterna har när det gäller ett ökat boendeinflytande. Vad som möjligen skiljer Birgit Friggebos uppfattning från min när det gäller vad hyresgästerna vill är att jag tror att hyresgästerna icke önskar en lägre servicenivå. Vad hyresgästerna är intresserade av är snarare en förbättrad servicenivå även när det gäller underhållsinsatserna.

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Jag uppskattar att parterna har träffat ett avtal om boendeinflytande. Men trots det tycker jag att det går mycket långsamt.

Tore Claeson! Jag har aldrig talat om att hyresgästerna skall gå ut och städa i trappuppgångarna för att därmed klara hyrorna. Däremot har jag sagt att människor skall ha möjlighet att själva avgöra den service de vill ha och betala för.

Jag tycker, herr talman, att den här debatten visar att det finns stora åsiktskillnader i fråga om vad hyresgästerna skall ha inflytande över i sitt boende.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1979/80:2068–2071 till trafikutskottet

1979/80:2072–2076 till skatteutskottet

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1979/80:23 om regionalpolitik och 1979/80:29 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 jämte motioner.

TREDJE VICE TALMANNEN:

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 23 och 29 debatteras i ett sammanhang, och yrkanden beträffande båda dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

I det följande redovisas endast det betänkande, beträffande vilket under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 23

I proposition 1979/80:100 bil. 17 (industridepartementet) hade regeringen föreslagit att riksdagen skulle

dels godkänna

1. de ändringar i ortsplänen som förordats i propositionen,
2. den ändring av stödområde 6 som hade förordats i propositionen,
3. de förslag till planeringstal för länen t. o. m. år 1985 och om planeringens inriktning på viss del av planeringstalens befolkningsramar som hade förordats i propositionen,
4. den utökade användningen av offertstöd till produktutvecklingsarbete som hade förordats i propositionen,
5. vad som hade förordats om användningen av anslaget Bidrag till sysselsättningsfrämjande åtgärder i Norrbottens län,

dels

6. till Åtgärder i etableringsfrämjande syfte i vissa län anvisa ett reservationsanslag av 12 600 000 kr.,
7. till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 356 500 000 kr.,
8. till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 1 050 000 000 kr.,
9. till Åtgärder i glesbygder för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 104 000 000 kr.,
10. till Täckande av förluster på grund av kreditgarantier till företag i glesbygder m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
11. till Åtgärder m. m. i anslutning till länsplanering för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 35 000 000 kr.,

dels

12. medge att regeringen fick bemyndiga myndighet att biträda ackord eller eljest efterte statens rätt på grund av garantiåtagande för lån till företag i glesbygd och lån till anskaffning av varulager,

13. medge att under budgetåret 1980/81 statlig kredigaranti för lån till företag i glesbygder och för lån till anskaffning av varulager beviljades med sammanlagt högst 41 000 000 kr.

Regionalpolitiken

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:174 av Anna Wohlin-Andersson m. fl. (c),

1979/80:197 av Hugo Bengtsson m. fl. (s),

1979/80:218 av Bo Forslund m. fl. (s),

1979/80:254 av Anna Wohlin-Andersson (c),

1979/80:322 av Martin Segerstedt m. fl. (s),

1979/80:323 av Sten Svensson och Karl Leuchovius (båda m),

1979/80:326 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att uttala att i motionen redovisat 10-punktsprogram borde ligga till grund för regionpolitiken.

2. att hos regeringen hemställa om förslag som innebar programmets förverkligande,

1979/80:442 av Sven Lindberg m. fl. (s),

1979/80:568 av Wilhelm Gustafsson (fp),

1979/80:576 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle uttala att den i motionen föreslagna utvecklingsplanen för Norrbotten borde genomföras under de närmaste fem åren och hos regeringen hemställa om att de åtgärder som fordrades för detta vidtogs.

1979/80:578 av Olle Westberg i Hofors m. fl. (s),

1979/80:579 av Anna Wohlin-Andersson (c),

1979/80:722 av John Andersson (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen hemställde att frågan om kombinationssysselsättning skyndsamt utreddes och att Västerbotten därvid borde utgöra försökslän enligt vad i motionen anförts,

1979/80:723 av John Andersson m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle uttala sig för skapandet av ett regionalt utvecklingsinstitut för Norrland och hos regeringen skyndsamt begära förslag härom,

1979/80:724 av Wivi-Anne Cederqvist och Olle Westberg i Hofors (båda s),

1979/80:727 av Kjell-Olof Feldt m. fl. (s),

1979/80:729 av Börje Hörnlund (c),

1979/80:730 av Börje Hörnlund och Karin Israelsson (båda c),

1979/80:731 av Karin Israelsson och Börje Hörnlund (båda c),

1979/80:732 av Paul Jansson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande behovet av sysselsättningsskapande åtgärder i Skaraborgs län.

1979/80:735 av Eric Jönsson m. fl. (s),

1979/80:737 av Yngve Nyquist m. fl. (s),

1979/80:740 av Rolf Rämgård m. fl. (c), vari yrkats

1. att riksdagen uttalade att stödet till hemarbeten i sin nuvarande omfattning fick fortsätta t. v.,

2. att riksdagen skulle förslå regeringen att utvärdera hemarbetens verksamhet och dess framtida inriktning.

1979/80:741 av Mona S:t Cyr (m),

1979/80:745 av Olle Westberg i Hofors m. fl. (s),

1979/80:970 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 7) hemställt att riksdagen beslutade att begära att regeringen snarast redovisade resultatet av det hittillsvarande arbetet samt planerade åtgärder för att trygga sysselsättningen på bruksorterna – denna motion hade remitterats till näringsutskottet som sedermera överlämnat motionen i denna del till arbetsmarknadsutskottet,

1979/80:977 av Bertil Danielsson och Ewy Möller (båda m),

1979/80:981 av Åke Gustavsson m. fl. (s),

1979/80:983 av Kurt Hugosson m. fl. (s),

1979/80:985 av Ove Karlsson m. fl. (s),

1979/80:986 av Torsten Karlsson (s).

Torsdagen den
22 maj 1980

Regionalpolitiken

1979/80:989 av Iris Mårtensson m. fl. (s),

1979/80:991 av Arne Nygren m. fl. (s).

1979/80:994 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen skulle

13. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av lag om etableringskontroll,

14. besluta att kommunal styrelsrepresentation infördes i företag som fick lokaliseringstöd,

15. hos regeringen begära att förslag skyndsamt förelades riksdagen om kommunal styrelsrepresentation i företag som fick del av lokaliseringmedel,

16. besluta att som allmänt villkor för lokaliseringpolitiskt stöd borde gälla att förhållandena mellan stödföretaget och dess anställda reglerades genom kollektivavtal,

17. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om regler och handläggningsordning för åtgärder i glesbygder,

1979/80:997 av Sten Svensson och Karl Leuchovius (båda m),

1979/80:998 av Sten Svensson och förste vice talmannen Ingegerd Troedsson (båda m),

1979/80:999 av Åke Svensson och Ivan Svanström (båda c),

1979/80:1004 av Åke Wictorsson och Sivert Andersson (båda s).

1979/80:1032 av Nils Erik Wååg m. fl. (s).

1979/80:1036 av Bertil Måbrink (vpk), vari yrkats att riksdagen uttala

1. att statlig förvaltning borde lokaliseras till Hofors,
2. att Hofors kommun borde placeras i stödområde fyra.

1979/80:1456 av Gunilla André m. fl. (c),

1979/80:1457 av Sven Aspling m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen skulle

1. besluta anhålla att regeringen upptog överläggningar med företrädare för Värmlands läns landsting om tidigareläggning av landstingskommunala investeringar enligt riktlinjer som förordats i motionen,

2. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om de värmländska kommunernas inplacering i regionalpolitiska stödområden,

3. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om att etableringsdelegationen uppmärksammade behovet av nylokaliseringar till Värmland,

4. besluta att lokaliseringspolitiskt stöd skulle utgå för byggande av kommunala industrilokaler i Värmlands län under budgetåren 1980/81-1982/83,

5. besluta att ett statligt industricentrum skulle etableras i Torsby kommun,

6. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om lokalisering av statlig verksamhet till Värmland,

7. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat stöd till turism i Värmland,

8. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om fördelning av statliga medel för vidareutveckling av åtgärdsförslag inom länsplaneringen,

9. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av arbetsmarknadspolitiska insatser i Värmland,

1979/80:1458 av Karl Björzén och Björn Körlof (båda m),

1979/80:1462 av Torsten Gustafsson och Per-Axel Nilsson (båda c),

1979/80:1464 av Ing-Marie Hansson m. fl. (s),

1979/80:1465 av Eric Holmqvist m. fl. (s),

1979/80:1467 av Börje Hörnlund m. fl. (c),

1979/80:1468 av Göte Jonsson m. fl. (m),

1979/80:1469 av Erik Larsson m. fl. (c),

1979/80:1472 av Kjell Mattsson och Märta Fredrikson (båda c),

1979/80:1473 av Bertil Måbrink (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen skulle anhålla att regeringen tillsatte en konsultgrupp som tillsammans med Söderhamns kommun och de fackliga organisationerna analyserade och utredde på vilket sätt en industriutveckling skulle ske i Söderhamn,

2. att denna analys gjordes utifrån samhällsekonomiska bedömningar,

3. att regeringen under pågående analys och utredning samt tills förslag till åtgärder presenterats stoppade alla industrinedläggningar,

1979/80:1474 av Bertil Måbrink (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle anhålla hos regeringen om att en statlig industri- och sysselsättningsplan för Blekinge utarbetades med beaktande av de förslag som angetts i motionen,

1979/80:1478 av Karl-Eric Norrby (c),

Regionalpolitiken

1979/80:1479 av Johan Olsson m. fl. (c).

1979/80:1480 av Martin Olsson och Margit Odelsparr (båda c).

1979/80:1549 av Bertil Jonasson m. fl. (c), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att bemyndiga regeringen att sätta in extraordinära regionalpolitiska insatser i Värmland,

2. att hos regeringen begära att Värmlands synnerligen besvärliga sysselsättningssituation skulle beaktas i kommande översyn av stödområdesgränserna,

1979/80:1792 av Olle Aulin m. fl. (m).

1979/80:1795 av Karin Flodström m. fl. (s).

1979/80:1797 av Hans Gustafsson m. fl. (s).

1979/80:1802 av Stig Josefson m. fl. (c).

1979/80:1808 av Arne Nygren m. fl. (s).

1979/80:1812 av Hans Petersson i Röstånga m. fl. (fp).

1979/80:1813 av Eric Rejdnell (fp).

1979/80:1815 av Daniel Tarschys m. fl. (fp).

1979/80:1820 av Eva Winther (fp).

1979/80:1821 av Erik Wårnberg m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade uttala att Kinda och Ydre kommuner samt Östergötlands skärgård borde placeras i stödområde 3 och att kommunerna Valdemarsvik, Åtvidaberg, Boxholm och Ödeshög borde placeras i stödområde 2.

1979/80:1847 av Marianne Stålberg m. fl. (s).

1979/80:1875 av Margaretha af Ugglas m. fl. (m).

1979/80:1901 av Gunnel Jonäng m. fl. (c) och

1979/80:1902 av Hans Lindblad (fp).

Utskottet hemställde

1. beträffande regionalpolitikens inriktning att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:326.

2. beträffande översyn av de regionalpolitiska instrumenten att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:981,
3. beträffande länsplaneringen att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:442 och 1979/80:1458,
4. beträffande ett landsbygdspolitiskt program att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1468,
5. beträffande regionalpolitiska hänsyn i statligt utredningsarbete att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1820,
6. att riksdagen skulle godkänna de ändringar i Ortsplanen som förordats i propositionen.
7. beträffande planeringstal t. o. m. 1985 för Stockholms län att riksdagen med avslag på motionerna 1979/80:1004 och 1979/80:1875 godkände förslaget i propositionen i motsvarande del,
8. beträffande planeringstal t. o. m. år 1985 för Skaraborgs län att riksdagen med avslag på motionerna 1979/80:997 och 1979/80:1456 godkände förslaget i propositionen i motsvarande del,
9. att riksdagen skulle dels godkänna för övriga län de i propositionen föreslagna planeringstalen t. o. m. år 1985, dels godkänna vad som anförts i propositionen om den hittillsvarande ordningen att planeringen skulle inriktas på viss del av planeringstalens befolkningsramar.
10. beträffande planeringstalens funktion att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde,
11. beträffande en mera problemorienterad regional politik m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1469,
12. beträffande översyn av reglerna om regionalpolitiskt stöd utanför stödområdena att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:986 yrkande 1.
13. att riksdagen med anledning av propositionen beslutade att de nybildade kommunerna Åsele och Dorotea fr. o. m. den 1 januari 1980 skulle tillhöra stödområde 6.
14. beträffande inplacering i stödområde av delar av Skellefteå kommun att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:729.
15. beträffande Bräcke kommuns inplacering i stödområde att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1847 yrkande 2.
16. beträffande Hofors kommuns inplacering i stödområde att riksdagen skulle avslå i motsvarande delar motionerna 1979/80:578 och 1979/80:745 samt motionerna 1979/80:1036 yrkande 2 och 1979/80:1902,
17. beträffande stödområdesindelningen i Gävleborgs län i övrigt att riksdagen skulle avslå i motsvarande delar motionerna 1979/80:578 och 1979/80:745,
18. beträffande stödområdesindelningen i Kopparbergs län att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:737.
19. beträffande översyn av stödområdesindelningen i Värmlands län att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:1457 yrkande 2 och 1979/80:1549 yrkande 2,
20. beträffande inplacering i stödområde av kommunerna Arvika, Årjäng och Säffle att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1478.

21. beträffande stödområdesindelningen i Örebro län att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1795.
22. beträffande inplacering i stödområde av Kinda och Ydre kommuner att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:174 och 1979/80:1821 i motsvarande delar.
23. beträffande inplacering i stödområde av Östergötlands skärgård samt kommunerna Valdemarsvik, Åtvidaberg, Boxholm och Ödeshög att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1821 i motsvarande del.
24. beträffande stödområdesindelningen i Älvsborgs län att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:568 yrkande 3.
25. beträffande översyn av stödområdesindelningen i Kalmar län att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1813 yrkande 2.
26. beträffande stödområdesindelningen av Gotlands län att riksdagen skulle avslå
 - A. motion 1979/80:998
 - B. motion 1979/80:1462.
27. beträffande stödområdesindelningen i Skåne att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1812 yrkande 3.
28. beträffande lokalisering av statlig verksamhet utanför Stockholmsområdet att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:254.
29. beträffande en parlamentarisk utredning av decentraliseringsfrågor att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:999.
30. beträffande decentralisering av statlig verksamhet inom Stockholmsregionen att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1815.
31. beträffande decentralisering av det statliga kommittéväsendet att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:991.
32. beträffande fullmaktslag om etableringskontroll. m. m., att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:994 yrkandena 13, 14, 15 och 16.
33. beträffande ökad differentiering av stödinsatserna, offertstöd. m. m., att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1847 yrkandena 1, 3, 4 och 5.
34. att riksdagen godkände den i propositionen förordade utökade användningen av offertstöd till produktutvecklingsarbete, i den mån frågan inte hade behandlats i föregående punkt.
35. beträffande utformningen av det regionalpolitiska stödet med hänsyn till störningar av etablerad verksamhet att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1032.
36. beträffande regionalpolitiskt stöd till energianläggningar att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:730.
37. beträffande regionalpolitiskt stöd till turistnäringen i södra och mellersta Sverige att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:977.
38. beträffande stöd till kommunala industrilokaler utanför stödområdena 4-6 att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1472.
39. beträffande vidgat stöd till industrilokaler i kommuner inom skogslännen att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1464.
40. beträffande krav på förhandsuthyrning av kommunala industrilokaler att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:985 och 1979/80:1847 yrkande

8 i motsvarande del,

41. beträffande stöd till kommuner för maskininvesteringar i industrilokaler att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1847 yrkande 8 i motsvarande del,

42. beträffande vidgade beslutsbefogenheter för länsstyrelserna att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:579,

43. att riksdagen godkände vad som i propositionen förordats om användningen av anslaget Bidrag till sysselsättningsfrämjande åtgärder i Norrbottens län,

44. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till Åtgärder i etableringsfrämjande syfte i vissa län för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 12 600 000 kr.,

45. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 356 500 000 kr.,

46. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 1 050 000 000 kr.,

47. beträffande glesbygdssöd till hemarbete att riksdagen med anledning av motion 1979/80:740 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

48. beträffande försök med kombinationssysselsättning m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:722,

49. beträffande handläggningsordning m. m. för glesbygdssödet att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:994 yrkande 17,

50. beträffande senare uppräknig av medlen till glesbygdssöd m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:989.

51. beträffande kartläggning av drivmedelshandeln i glesbygder att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:741,

52. beträffande ökat stöd till glesbygdsföretag under innevarande budgetår att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1467,

53. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till Åtgärder i glesbygder för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 104 000 000 kr.,

54. att riksdagen med bifall till propositionens förslag medgav att regeringen fick bemyndiga myndighet att biträda ackord eller eljest efterge statens rätt på grund av garantiåtagande för lån till företag i glesbygd och lån till anskaffning av varulager,

55. att riksdagen med bifall till propositionens förslag medgav att under budgetåret 1980/81 statlig kreditgaranti för lån till företag i glesbygder och för lån till anskaffning av varulager beviljades med sammanlagt högst 41 000 000 kr.,

56. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till Täckande av förluster på grund av kreditgarantier till företag i glesbygder m. m. för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

57. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till Åtgärder m. m. i

anslutning till länsplanering för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 35 000 000 kr.,

58. beträffande utarbetandet av ett åtgärdsprogram för skogslänen att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1808.

59. beträffande inrättandet av ett regionalt utvecklingsinstitut i Norrland att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:723.

60. beträffande utarbetandet av en utvecklingsplan för Norrbottens län att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:576.

61. beträffande uppdrag åt det nyinrättade samarbetsorganet i Västerbottens län att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:731.

62. beträffande åtgärder i Sundsvalls kommun med anledning av utnyttjandet av lediga lokalresurser vid nedläggningen av Lv 5 att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:218.

63. beträffande inrättandet av en statlig servicecentral i Ånge kommun att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:322.

64. beträffande lokalisering av statlig verksamhet till Ånge kommun att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1480.

65. beträffande sysselsättningsfrämjande åtgärder i Jämtlands län att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1847 yrkandena 6, 7 och 9–12.

66. beträffande regionalpolitiska insatser m. m. i Gävleborgs län att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:724, 1979/80:745 i motsvarande del, 1979/80:1479 och 1979/80:1901.

67. beträffande lokalisering av statlig förvaltning till Hofors kommun att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1036 yrkande 1.

68. beträffande tillsättandet av en konsultgrupp i Söderhamns kommun att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1473.

69. beträffande sysselsättningsskapande åtgärder i Kopparbergs län att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:727.

70. beträffande insatser i Värmlands län att riksdagen med anledning av motionerna 1979/80:1457 yrkandena 1 och 3–9 och 1979/80:1549 yrkande 1 skulle

A. bemyndiga regeringen att disponera 12 milj. kr. ur förslagsanslaget Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för att främja den industriella verksamheten i Värmlands län,

B. avslå motionerna i den mån de inte behandlats ovan.

71. beträffande sysselsättningssituationen i Motala kommun att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:986 yrkande 2.

72. beträffande insatser i bruksorterna att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:970 yrkande 7.

73. beträffande sysselsättningsskapande åtgärder i Skaraborgs län att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:323 och 1979/80:732.

74. beträffande regionalpolitiska insatser i Älvsborgs län att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:568 yrkandena 1–2.

75. beträffande sysselsättningsfrämjande åtgärder i Göteborgsområdet att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:983.

76. beträffande regionalpolitiska insatser i Kalmar län att riksdagen skulle

avslå motion 1979/80:1813 yrkandena 1 och 3,

77. beträffande utarbetandet av en statlig industri- och sysselsättningsplan för Blekinge län att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1474,

78. beträffande ökat anslag till länsstyrelsen i Blekinge län för åtgärder i anslutning till länsplaneringen att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1797,

79. beträffande tillsättandet av delegationer i Skånelänen att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:197,

80. beträffande tillsättandet av en näringslivskommitté för Skåne m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1465,

81. beträffande sysselsättningsfrämjande åtgärder i Malmöregionen att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:735,

82. beträffande regionalpolitiska insatser m. m. i Malmöhus län att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:1792, 1979/80:1802 och 1979/80:1812 yrkandena 1, 2 och 4.

Följande fem reservationer hade avgivits av Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Bernt Nilsson, Frida Berglund, Lars Ulander, Marianne Ståhlberg och Sune Johansson (alla s):

1. *beträffande regionalpolitikens inriktning*, vari reservanterna ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av dem angiven lydelse,

2. *beträffande fullmaktslag om etableringskontroll, m. m.*, vari reservanterna ansett att utskottet under 32 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:994 yrkandena 13, 14, 15 och 16 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. *beträffande handläggningsordning m. m. för glesbygdssstödet*, vari reservanterna ansett att utskottet under 49 bort hemställa

A. att riksdagen med bifall till motion 1979/80:994 yrkande 17 i motsvarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om handläggningen av stödet till företag i glesbygder,

B. att motion 1979/80:994 yrkande 17 i övrigt inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

4. *beträffande insatser i Värmlands län*, vari reservanterna ansett att utskottet under 70 bort hemställa

att riksdagen skulle

A. med anledning av motionerna 1979/80:1457 yrkandena 3-9 och 1979/80:1549 yrkande 1 bemyndiga regeringen att disponera 12 milj. kr. ur förslagsanslaget Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för att främja den industriella verksamheten i Värmlands län,

B. med bifall till motion 1979/80:1457 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört om tidigareläggning av landstingskommunala investeringar i länet,

Torsdagen den
22 maj 1980

Regionalpolitiken

C. avslå motionerna i den mån de inte behandlats ovan,

5. *beräffande insatser i bruksorterna*, vari reservanterna ansett att utskottet under 72 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:970 yrkande 7 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Till betänkandet hade fogats två särskilda yttranden av Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Bernt Nilsson, Frida Berglund, Lars Ulander, Marianne Stålberg och Sune Johansson (alla s), nämligen

1. *beräffande forskningsinsatser i Norrbottens län och*
2. *beräffande sysselsättningspolitiska insatser i varvsregionerna.*

BERNT NILSSON (s):

Herr talman! Vi skall i dag behandla regionalpolitiken. Den har litet ironiskt här i riksdagen betecknats som Hembygdens dag. Jag måste säga att jag inte ser något fel i det. Tvärtom har vi, efter att ha valts i de olika valkretsarna, skyldighet att tillvarata våra läns intressen. Att dessutom framföra sina synpunkter dialektalt, som vår värderade talman gör, tycker jag är värt all uppskattning.

Jag tycker vi skall låta synpunkterna brytas mot varandra och på så sätt få fram helheten för landets bästa. Intresset för dessa frågor återspeglas också i ett mycket stort antal motioner, inte mindre än ett sjuttioal – detta trots eller kanske till följd av att vi förra året förctog en ganska ingående genomgång av regionalpolitiken.

Regionalpolitikens mål har formulerats av socialdemokraterna på följande sätt: "Människor i olika regioner skall erbjudas likvärdiga sysselsättningsmöjligheter och en likvärdig tillgång till social, kommersiell och kulturell service samt en god miljö." Man kan säga att det är en mycket hög målsättning.

Det är naturligt att ta itu med problemen på de orter där anhopningen av dem är störst, dvs. i Norrlandslänen eller skogslänen, som de också kallas. Självfallet finns det också betydande problem att uppmärksamma i de södra delarna av landet.

Jag är medveten om att fjolårets regionalpolitiska beslut kanske inte till alla delar var perfekta. Jag tror heller inte att de någonsin kan bli det. Regionalpolitiska frågor kräver ofta lösningar av långsiktig karaktär. Utskottet har resonerat sig fram till att detta år får bli något av ett mellanår, där vi får se vad som inträffar efter de beslut som togs i fjol. Det här hindrar emellertid inte att i varje fall vi socialdemokrater har framfört viss kritik mot den förda regionalpolitiken.

En grundläggande förutsättning för att nå goda resultat inom regionalpolitiken är möjligheten att öka den totala sysselsättningen i landet och då i första hand industrisysselsättningen, eftersom det är den som man lättast flyttar. Servicesysselsättning av olika slag, dvs. den offentliga sektorn, skall

naturligtvis finnas i de områden där människorna bor.

Vi menar att det är just inom industrissysselsättningen som den fundamentala bristen finns i de borgerliga regeringarnas politik. Man skyller på konjunkturedgång och självklart också på de stigande oljepriserna, men det är långt ifrån hela sanningen.

Om vi ser tillbaka i statistiken, finner vi att den socialdemokratiska regionalpolitiken under 1970-talets första hälft var framgångsrik. Den tidigare avflyttningen från skogslänen ersattes av en nettoinflyttning dit, och man fick där en ökad andel av industrissysselsättningen i landet.

1977 stagnerade denna utveckling, och fr. o. m. 1978 har det i stället skett en markant minskning av sysselsättningen i dessa svårt utsatta län.

Härtill kan noteras exempelvis att Stockholms län under 1970-talets första hälft hade en befolkningsökning som ungefär motsvarade riksgenomsnittet, men fr. o. m. 1977 har Stockholms län ökat betydligt snabbare än landet i övrigt. Under vissa perioder den senaste tiden har ökningen i Stockholms län varit dubbelt så stor som för landet i övrigt.

Detta är märkligt, för att inte säga uppseendeväckande. Ett av de nuvarande regeringspartierna, centerpartiet, som åtminstone förut var det största borgerliga partiet, har i alla sammanhang sjungit decentraliseringens höga visa. Centerpartiet har i trepartiregeringen hela tiden innehaft statsministerposten och dessutom departementsansvaret för regionalpolitiken.

Inför 1976 års val lovade centern 270 000 nya jobb i industrin bara man kom till makten. Under den tid som gått har man tillåtit en utveckling som är tvärtemot de givna vallöften. Vi vet att det dagtingas ganska friskt i centerpartiet, men hur blir det med trovärdigheten?

I sammanhanget är det värt att notera ett annat "lappkast" från centerpartiets sida. År 1975, då centern befann sig i oppositionsställning i riksdagen, krävde partiet i en motion, som följdes upp i en reservation, att det skulle utgå, som det hette, "väsentligt större anslag för regionalpolitiskt stöd". Det var alltså under en tid då, som jag förut har pekat på, sysselsättningen i skogslänen ökade.

I år är förhållandet det motsatta. I år har centerpartiet, med ansvar för industridepartementet och företrätt av industriminister Åsling, begärt att anslagen skall minskas avsevärt!

Man ställer sig frågan: Börjar inte dessa kast bli litet tvära? Har folk möjligheter att följa med i denna utveckling och förstå vad det är fråga om? Jag tror att många nu begriper det.

Industriministern säger att neddragningen inte skall ses som en minskning av ambitionerna. Nej, kanske det. Ser man på resultatet av regionalpolitiken sedan de borgerliga regeringarna fick makten, är det måhända så att ambitionerna inte varit så höga. På mig förefaller det emellertid inte så särskilt trovärdigt. Detta gäller i all synnerhet sedan vi de sista av dessa dagar har fått uppleva att regeringen lägger fram en proposition där man föreslår att byggnadsarbetare i Norrland och i Värmland skall få ersättning med 15 000 kr. om de flyttar till Stockholm. Efter vad som sagts förut hade jag

aldrig väntat mig någonting sådant ifrån en regering som är ledd av en centerpartistisk statsminister.

Det finns naturligtvis flera skäl till den negativa utvecklingen av regionalpolitiken. Ett är att den totala sysselsättningen har minskat avsevärt under senare tid. Industriinvesteringarna har gått ned mycket kraftigt. Trots regeringens miljardgåvor till företagen har det blivit så. Man hade den uppfattningen att bara företagen fick pengar, då skulle de också investera. Nu har det, som sagt, inte alls blivit på det sättet. Därför har det inte funnits något stöd för regionalpolitiken i en övergripande sysselsättningsplanering.

Vi socialdemokrater hävdar att det måste vara fel att ge företagen ekonomiska tillskott utan att ställa några krav på motprestationer. Ta t. ex. vad som hänt inom skogsindustrin och som återspeglades här i veckan! Till Södra Skogsägarna gav man ett anslag på 500 milj. kr. utan att ställa några krav, men när de fått pengarna tackar de för dem genom att säga att de skall lägga ned ett antal företag, vilket berör drygt 1 000 människor.

Det enda regeringen i dag hänvisar till är att man förutsätter att dessa företag skall visa samhällsansvar.

Ifrån socialdemokratisk sida har vi föreslagit en systematiskt uppbyggd industriplanering på olika områden. Jag hänvisar här till det socialdemokratiska näringspolitiska programmet. Jag hinner inte gå in på det nu, men detta program är en av förutsättningarna för att vi skall kunna driva en vettig regionalpolitik. Förutsättningen för att skapa nya industrijobb är att vi har en aktiv politik på detta område, annars är all regionalpolitik omöjlig.

Vi tror också att det är nödvändigt att införa etableringskontroll av den anledningen att företagen blir större och större och därmed också färre och färre, dvs. vi får mindre att lokalisera undan för undan.

Nu vet jag från tidigare interpellationsdebatter att industriministern inte är intresserad av planering. Jag har haft debatter med honom om glasindustrin, om träindustrin, om massaindustrin osv. Men han vill inte vara med om någon planering på dessa områden. Därför förvånar det inte mig att regeringen tar så lätt på den länsplanering som pågår ute i länen.

Från utskottet har vi uttalat att länsplaneringarna måste följas upp på ett mer åtgärdsinriktat sätt. Därför skulle jag vilja ställa några frågor, och eftersom inte industriministern är här får jag väl rikta dem till utskotts- och regeringsföreträdarna.

Varför har det inte skett någon uppföljning av länsplaneringarna under senare år? Varför följer regeringen inte upp länsplaneringarna med åtgärdsprogram? I en reservation har vi sagt att vi i fortsättningen väntar oss en redovisning från regeringen. Vi är också intresserade av att få veta vilka medel regeringen avser att använda för att få denna länsplanering mera åtgärdsinriktad. Det räcker inte, menar vi, med att bara justera planeringstalen allteftersom förändringarna inträffar. Vidtar regeringen bara sådana åtgärder kan den lika gärna låta en datamaskin sköta den detaljen.

Länsplaneringsarbetet måste enligt vår uppfattning få ett annat resultat. Utvecklingen måste påverkas. Det förhållandet att det har väckts ett stort

antal motioner i dessa frågor visar att det råder stor oro ute i landet för den egna bygdens utveckling, för sysselsättningen på hemorten. Och det är helt naturligt att det är på det sättet. Vi vet att de stora svårigheterna finns i skogslänen, och där har också de kraftigaste åtgärderna satts in under en följd av år. Men enligt vår uppfattning är åtgärderna otillräckliga – samordningen är för dålig.

Vi vet att oron är mycket stor på varvsorterna, för att ta ett annat exempel. Vi socialdemokrater är oense med regeringen om hur de frågorna skall lösas. Problemen i sydöstra Sverige, i Kalmar och Blekinge län, som jag naturligtvis känner väl till, vill regeringen i stort sett bara glida förbi utan att bry sig om dem. Och jag skulle kunna räkna upp ett flertal län där man, om man läser motionerna, kan konstatera att oron och bekymren är stora.

I dessa län har det gjorts ett omfattande arbete i länsplaneringen, och förslag har lagts fram om olika åtgärder som man begär skall vidtas. Men till vilken nytta? Vad tänker regeringen göra åt de förslag som kommer fram i länsplaneringarna? Jag sitter själv med i länsstyrelsen i Kalmar län, och vi har frågat regeringen vad den har tänkt göra för att skapa den sysselsättning som vi vill ha – jag förmodar att förhållandena är ungefär desamma i hela landet. Vi fick till svar att det hade anslagits 800 000 kr. till länet. Och det skulle räcka till praktiskt taget alla de förslag till åtgärder som vi hade lagt fram! Det är helt orimligt.

Mig förefaller regeringen vara ointresserad av dessa frågor – jag kan inte tyda det på annat sätt. I annat fall måste bristen på handling bero på oförmåga, och jag betvivlar att det är förklaringen. Man tror som vanligt att det är det privata näringslivet – den osynliga handen – som skall klara problemen och skapa sysselsättning.

Men i den spekulationsökonomi som vi har i dag har näringslivet någonting helt annat för sig. Det har belysts i de ekonomiska debatter som vi haft här tidigare, och därför skall jag inte gå in på det. Näringslivet struntar helt enkelt i regionalpolitiken. Det är inget tvivel om det. Man ser bara till att man placerar sig där man vill vara.

Därför måste regeringen i fortsättningen redovisa inför kammaren hur man tänker ta tag i dessa frågor, vad man vill åtgärda och hur. Från socialdemokratisk sida har vi lämnat förslag till olika former av åtgärder – näringspolitiska, sysselsättningspolitiska osv. Men för regeringen måste det bli nödvändigt att leva upp till de löften och de yviga regeringsdeklarationer man har avgivit under ett par år.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer i arbetsmarknadsutskottets betänkande 23.

Jag har i huvudsak uppehållit mig vid reservation 1, och mina partivänner i utskottet kommer att ta upp de övriga reservationerna till närmare behandling.

Torsdagen den
22 maj 1980

Regionalpolitiken

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Vilket är det bästa sättet att undergräva demokratin? – Det är att skapa främlingskap hos människorna inför politiken. Och hur gör man det? – Man gör det genom att som politiker använda ord, som ingenting betyder. Man gör det genom att låtsas sammanhang, som uppenbarligen inte finns. Man gör det genom att påstå sig göra något, som det för alla inkl. en själv är uppenbart att man inte gör.

Det är vad som sker när riksdagspolitiker säger sig syssla med regionalpolitik.

Från vpk menar vi att det måste bli ett slut på denna ovärdiga kurragömmalek. Den skadar demokratin. Den gör politiken antingen obegriplig eller löjlig.

Man måste börja med att fastställa den verkliga situationen, det verkliga utgångsläget. Regionalpolitiken här i landet sägs ha vissa mål. Människor i alla delar av landet skall ha likvärdiga levnadsförhållanden. Balans mellan regionerna skall eftersträvas.

Det är nu i 15 år som regionalpolitiken har verkat. Under denna tid har obalansen mellan regionerna ökat. Krisregionerna har kommit djupare ner i krisen. Skillnaderna mellan regioner i fråga om sysselsättning, antal människor i arbete och arbetslöshetens nivå har blivit större, inte mindre. De regionala kriserna har spritt sig. Regionala problem finns nu inte bara i de s. k. skogslänen. De finns i Bergslagen. De finns i den västsvenska tekoregionen. De finns eller är på väg i varvsregionerna. Det är som om hela landet håller på att bli ett regionalt krisområde, en sorts utkantsdistrikt i den västeuropeiska ekonomin.

Vad betyder då detta?

Det måste betyda att politikerna inte menar vad de säger. De kan ju inte eftersträva balans, utjämning, rättvisa. Det som kallas regionalpolitik verkar uppenbarligen inte i den riktningen. Någon gång borde riksdagen och dess arbetsmarknadsutskott ställa sig frågan varför det är så och inte bara avge betänkanden, som om verkligheten där ute inte fanns.

Om man vidare säger att man vill ha rimlig balans, likvärdighet och utjämning mellan olika delar av landet, då kan man inte sedan på andra områden än regionalpolitikens föra en politik i rakt motsatt riktning. Man kan inte först säga: Vi skall skära ner stålindustrin, vi skall banta ner tekoindustrin, vi skall slå ut två tredjedelar av enheterna inom skogsindustrin – och sedan komma och säga: Vi skall ha utjämning, vi skall ha likvärdighet mellan regionerna. Man kan inte ena dagen säga: Horndals bruk skall läggas ner – och nästa dag säga: Människorna i Horndal skall ha arbete och likvärdiga förhållanden med andra orter och regioner.

Men det är just detta man gör. Man kör med budskap som upphäver varandra. Och en politik som består av delar som upphäver varandra resulterar bara i att utvecklingen har sin gång utan att den påverkas av politikernas åtgärder. Därmed blir människornas tilltro till politikerna till sist lika med noll.

Man borde äntligen fråga: Vad håller vi egentligen på med i den s. k.

regionalpolitiken?

Vi har en länsplanering. Ambitiösa och duktiga människor samlar data, analyserar och söker fastställa länens och orternas problem och behov. Ett oerhört arbete läggs ner på detta. Vad gör vi då med produkten av det arbetet? Vad betyder det när vi säger att vi "planerar"?

Jo: Till att börja med fastställer man en s. k. planeringsram. Den uttrycks i vissa befolkningstal för länen, och man säger: Detta skall vi arbeta för, detta skall vi planera för. Så följer man efter en tid upp utvecklingen. Då visar det sig att den tenderar mot en helt annan nivå inom planeringsramen än den man först antog. Då ändrar man helt sonika planeringens riktmarke i enlighet med den utveckling som man kan konstatera. Detta kallas på fint språk för rullande planering.

Var och en måste inse att detta är ett skämt. Vad är det för planering? Varför inte lika gärna säga: Vi följer låt-gå-principen. Vi kan inte påverka utvecklingen. Vi vill inte påverka den. Vi anpassar riktmärkena efter en utveckling som vi ytterst inte styr, utan som bara kommer. Allting flyter.

Varför håller man då på med dessa språkliga dimridåer och talar om länsplanering, planeringsramar, målsättningar och vad det nu är för ord man hittar på?

På det här sättet blir ju regionalpolitiken ett hän mot människorna ute i regionerna, ett sätt att driva med länsstyrelserna och deras tjänstemän som arbetar med länsplaneringen. Det är ungegär som att säga: Vi skall åka från Stockholm till Luleå – det är vårt mål. Men efter en timme upptäcker man att man inte alls är på väg till Luleå, utan kanske till Östersund. Tåget har liksom vikit av och slagit in på en annan linje. Och då säger man: Vi ändrar planeringsmålet, vi far till Östersund. Men efter ytterligare en timme upptäcker man att man inte heller är på väg till Östersund, utan mer i riktning mot Sveg, och så ändrar man resmålet ännu en gång. – Man frågar sig vad det tjänar till att sätta upp resmål, när man saknar vilja och möjlighet att styra tåget, och när tågföraren inte är bunden av några riksdagsbeslut.

En regionalpolitik som det är någon mening i måste se ut på ett annat sätt. Man måste fastställa vad man i varje region vill uppnå av antal arbeten, av samhällsinvesteringar, av utveckling. Sedan fastställer man vad som resursmässigt behövs för att uppnå målen. Därefter måste man ställa till förfogande ett motsvarande mått av resurser. Någon annan väg finns inte för att uppnå några planerade, några avsedda, några medvetna mål.

Men så fungerar det inte i dag. Länsorganen har inga resurser för att förverkliga några målsättningar. De kan göra hur väl genomarbetade länsplaner och analyser som helst – vad tjänar det till? Politikerna vill inte se verkligheten i ansiktet. De begär att man skall redovisa en massa tabeller, men de vill inte säga vad de skall vara till för.

Låt mig gå in på arbetsmarknadsutskottets sätt att i betänkandet redovisa läget.

Utskottets betänkande har en bilaga med omfattande tabeller, och jag vill med anledning därav ställa några frågor till utskottets talesman.

Ni redovisar länens utveckling i form av befolkningstal. Varför gör ni det.

och vad säger dessa tal? Vi har det läget att det är ont om arbete i alla regioner, vilket betyder att det i krisregionerna inte kan ske samma utflyttning som om det funnes andra regioner i landet med starkt sug efter arbetskraft. Sådana regioner finns inte. Detta för med sig att folk i större utsträckning stannar kvar i sina krisregioner. Befolkningstalen ser då skenbart gynnsamma ut. Det är befolkningsökning litet här och var. Dessa befolkningstal döljer emellertid en stigande utslagning och arbetslöshet, döljer den verkliga processen i samhället. Varför kan då inte arbetsmarknadsutskottet redovisa utvecklingen när det gäller den verkliga mängden arbete som är tillgänglig ute i regionerna i stället för att redovisa sådana här befolkningstal som ingenting säger?

Vidare redovisar ni förvärvsfrekvenser. Vad säger en ändring av förvärvsfrekvensen en människa som läser en sådan här tabell? Egentligen säger den ingenting, om det inte anges hur stor del av de sysselsatta som har ett verkligt arbete, hur många som är deltid arbetare och hur andelen deltid arbetare bland de arbetande har förändrats under perioden. För att ta ett för grovt exempel är det ju så, att man kan ha ett visst antal heltidsarbetande inom regionen, vilket kan motsvara en viss förvärvsfrekvens. Delar man antalet heltidsarbeten i deltid arbeten, får man alltså dubbelt så många arbetande och alltså dubbelt så hög förvärvsfrekvens, statistiskt sett, men den verkliga mängden arbete har för den skull inte ökat. Sådana här faktorer måste man ju ta hänsyn till, om man vill redovisa på ett meningsfullt sätt. Jag antar att siffrorna skall finnas där som en spegling av verkligheten och inte bara som en prydnad. De skall väl finnas där inte bara för att ge allmänheten intrycket att arbetsmarknadsutskottet besitter en massiv kunskap och en massiv information.

Utskottet redovisar med diverse tal arbetsmarknadsläget i de olika länen. Medan ni i alla andra tabeller har jämförelser bakåt i tiden, t. ex. när det gäller befolkningstalen, vill ni beträffande arbetsmarknadsläget plötsligt inte nämna några jämförelsetal bakåt i tiden. Får jag fråga: Varför det? Är orsaken den att det i så fall klart skulle framgå att arbetslösheten och utslagningen har ökat mycket kraftigt sedan regionalpolitiken påbörjades 1965? Det är nämligen vad som har skett. Är det för att det i så fall skulle ha framgått att läget i t. ex. Norrbottens län, Västerbottens län och Västernorrlands län har blivit ännu sämre sedan regionalpolitiken inleddes? Kan utskottstalesmannen vänligen svara på den frågan? Kan han också svara mig på en annan fråga, som kanske är av mindre vikt, men som ändå är av intresse, om man skall kunna belysa situationen riktigt? I ert siffermaterial försöker ni ange relationer mellan lediga platser i olika län och antalet arbetslösa på varje ledig plats i genomsnitt i olika delar av landet – nog så intressanta siffror i och för sig. Är vad ni kallar lediga platser lediga platser som har strömmat in under månadens lopp, eller är det det antal lediga platser som kvarstår vid månadens slut? Det måste man ju veta, om man skall kunna göra en korrekt jämförelse. Ni jämför nämligen dessa siffror med siffrorna för antalet kvarstående arbetslösa arbetssökande vid månadens slut. Då måste ni också ha motsvarande korrekta siffror för antalet lediga

platser. Annars blir det ju alldeles galet. Man kan ju inte ställa det vid månadens slut kvarstående antalet arbetslösa i relation till lediga platser som inte längre finns utan som redan är tillsatta under månadens förlopp. Det inser ju varje människa.

Med detta vill jag nu inte säga att det siffermaterial som har redovisats är ointressant. Många viktiga ting framgår av det. Låt oss se på arbetsmarknadsläget. Om man t. ex. försöker summera hur många människor som i de olika regionerna befinner sig i problemsituationer – som har slagits ut, som är hänvisade till provisorier eller tillfällighetsarbeten eller som är arbetslösa – visar det sig att det i de klassiska regionala krisområdena rör sig om 10–15 % av befolkningen i arbetsför ålder. Och 10–15 % är lågt räknat, därför att en hel del människor i sådana situationer trots allt inte kommer med i statistiken. I sådana här regioner lever alltså 10–15 % av den arbetsföra befolkningen i samhällets utkant. En så stor andel av de här regionernas befolkning har ingen framtid i sin hembygd, som det vill synas. De lever sitt liv som ett socialt provisorium.

Vad drar ni i utskottet för slutsatser av detta? Drar ni slutsatsen att regionalpolitiken varit framgångsrik, att den har uppnått sina mål? Eller drar ni slutsatsen att detta är en mänsklig misshushållning av skandalösa proportioner?

Och vad kan man göra åt detta? Man kan göra en enda sak. Man kan inse att vi måste sopa undan alla fraser, inse att det som inleddes 1965 – oavsett vilka förhoppningar man ställde på det – inte åstadkommit någonting som har någon verklig relevans till de reella regionala problemen.

Man måste inse att om man litar på den privata företagsamheten så kan man aldrig förverkliga några politiska mål.

Regional balans, likvärdighet och effektiv kamp mot de regionala kriserna kräver en annan politik.

Den kräver statliga initiativ. Den kräver uppbyggandet av statliga industrier och en utbyggnad – icke en nedskärning – av den offentliga sektorn. Det kräver att man styr investeringar så att de blir rättvist fördelade över landet – det gäller också de större privata investeringarna.

Man måste sluta med det meningslösa bortplottrandet av pengar, med denna småskaliga flugfångarpolitik som man brukar kalla lokaliseringstöd. Den har inget med det verkliga regionala krisproblemet att skaffa. Alla vet att om det är 30 grader kallt ute blir man inte varmare av att man har en extra manschettknapp med sig i fickan.

Socialdemokraterna i utskottet är i sina reservationer kritiska mot regeringen på grundläggande punkter. Det är, tycker vi, en riktig kritik.

Man menar att det behövs en ekonomisk expansion och mer jobb att fördela om man skall föra regionalpolitik. Det är riktigt. Men socialdemokraterna tar sedan inte ställning till vem som skall öka investeringarna och vem som skall skapa jobben. Tror ni verkligen att den privata storfinansen kommer att göra så enorma satsningar på Sverige? Är det den ni fortfarande förlitar er på, liksom ni gjorde åren 1965–1976? Varför säger ni annars inte rent ut att samhällsägda industri och samhällseliga investeringar är den enda

Torsdagen den
22 maj 1980

Regionalpolitiken

realistiska vägen? Ni är väl inte så rädda för att kritisera kapitalismen?

Socialdemokraterna säger att det kan behövas en lag om etableringskontroll. Det är också riktigt. De inser att man inte kan förlita sig på det privata kapitalets etableringsfrihet. Men jag vill i detta sammanhang ställa en stillsam fråga till utskottets socialdemokrater: Varför kommer ni med detta nu först, när ni är i minoritet? Varför tog ni inte upp det under alla de år ni själva i regeringsställning skötte regionalpolitiken? Det är väl inte bara skådebröd som ni nu visar upp, när det inte är någon risk för att det skall genomföras?

I reservation 1 säger socialdemokraterna att den regionala obalansen i landet ökat sedan 1976. Det är sant. Men faktum är att den ökade även under den period ni själva satt i regeringen och att den regionalpolitik som i dag förs när det gäller mängden resurser, målsättningen osv. inte på något sätt i grunden skiljer sig från den som formulerades 1965. Drar ni inga slutsatser av att ni själva lade grunden till just den typ av regionalpolitik som nu visat sig så ineffektiv?

Socialdemokraterna säger att man måste göra särskilda insatser för bruksorterna. Det är sant, situationen där är allvarlig. Er kritik är riktig.

Men riksdagen har ju flera gånger behandlat järn- och stålindustrins förhållanden. Då har ni hela tiden gått med på att stålindustrin skall få genomföra sina strukturplaner. Ni har gått med på nedskärningar i sysselsättningen och på utslagning av företagsenheter på bruksorterna. Ni har i de avseendena inte haft några andra perspektiv än regeringen. Är det då inte litet lustigt att nu komma och kräva åtgärder för bruksorter, vars svåra läge ni själva medverkat till?

Ni vill ha etableringskontroll. Bra! Men varför vill ni då inte ta upp vpk:s krav på en allmän styrning av alla större investeringar, på nya statliga industrier och på ökad satsning på viktiga offentliga investeringar?

Är det så att ni fortfarande, efter fyra års borgerlig regering, tror på kapitalismen?

I så fall är det allvarligt. För är det någon insikt som borde ha växt inom svensk arbetarrörelse under de här åren av borgerlig regering, så borde det vara att kapitalismen aldrig kan upphäva arbetslöshet, utslagning eller regionala kriser. Tvärtom! Den skapar utslagning, den skapar kris och den skapar arbetslöshet. Den utnyttjar också krisen politiskt för att tränga tillbaka de arbetandes positioner och försämra deras levnadsstandard. Kapitalism och välfärdsstat är inte längre förenliga i det här stadiet av utveckling. Ju förr vi inom arbetarrörelsen handlar efter den insikten, desto bättre.

Med dessa synpunkter, herr talman, yrkar jag bifall till vpk-motionerna 326, 576, 722, 723, 1036, 1473 och 1474.

BERNT NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skall inte ta upp så lång debatt med Jörn Svensson. Jag vet att han kan de här frågorna, eftersom det är hans jobb bl. a. Men det var ett par saker som jag ändå vill påtala.

Jörn Svensson frågade hur vi inom socialdemokratien vill skapa sysselsättning. Jag hänvisade – och skall av tidsskäl göra det också nu – till det näringspolitiska program som vi har lagt fram och till det sysselsättningspolitiska program som vi också har lagt fram.

Vidare påstod Jörn Svensson att obalansen under 1970-talets första del ökade i skogslänen. Detta är fel. Jag tror att Jörn Svensson talar mot bättre vetande. Från 1970/71 till 1976 ökade just de sysselsättningstillfällena, som Jörn Svensson efterlyste i skogslänen, med 1,5 procentenheter. Följaktligen har Jörn Svensson fel i det avseendet, och de uppgifter som jag gav i mitt första inlägg är riktiga.

Vad det sedan gäller etableringskontrollen kommer Lars Ulander så småningom att ta upp den frågan.

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Bernt Nilsson missförstår mig litet. Vi talar om delvis två skilda ting. Först och främst kan man inte bara ta sysselsättningssiffrorna på det sätt som Bernt Nilsson gör. I alla sysselsättningssiffror i arbetsmarknadsstatistiken är det inbyggt en skenbar statistisk ökning. Det ser ut som om det är en ökning av antalet sysselsatta, men den är inte verklig. Det beror på en hel del faktorer. Det beror på att antalet sjukskrivningar har kraftigt ökat. Det beror på att antalet deltidsarbetande har kraftigt ökat – arbetskraften har så att säga en annan sammansättning. Därför kan man inte riktigt dra den slutsats som Bernt Nilsson drar. Den där sysselsättningsökningen är högst diskutabel.

Men det är inte alls det som är problemet, och det var inte det som jag tog upp, utan vad jag tog upp var förhållandet mellan regionerna, klyftorna mellan regionerna, som man kan mäta med olika sifferkategorier. Det visar sig att dessa klyftor har ökat, oavsett om man jämför 1965 med 1975, 1976, 1977 eller vad man än jämför med. De har alltså fortsatt att öka hela tiden. De har visserligen förändrat sig litet, beroende på konjunkturerna och andra förhållanden, men de har ändå fortsatt att öka, och det har blivit en ökande regional obalans. Bernt Nilsson förväxlar detta med det förhållandet att det under den socialdemokratiska epoken var en annan grad av *allmän tillväxt* i ekonomin än vad det sedan blivit. Denna bristande allmänna tillväxt, som har så att säga slagit ut i full blom under den borgerliga regeringen, har naturligtvis förvärrat balansproblemen – vilket ni så riktigt har påpekat – men obalansproblemen har funnits där redan tidigare. Faktum kvarstår att inte under någon epok sedan 1965 har regionalpolitiken kunnat åstadkomma en minskning av skillnaderna och klyftorna mellan regionerna, och det är det som jag menar att man måste uppmärksamma. Man måste dra slutsatser av denna långa erfarenhet.

Jag tycker att Bernt Nilsson skall vara tacksam för att jag påpekar detta, eftersom det är ett argument så gott som något *mot* den ohämmade marknadshushållningen och mot privatkapitalismen men *för* den investeringsstyrning som ni – om än i litet halvhjärtade ordalag – nu inser att vi måste ha.

Torsdagen den
22 maj 1980

Regionalpolitiken

BERNT NILSSON (s) replik:

Herr talman! Helt kort vill jag säga att Jörn Svensson har, som jag tror mot bättre vetande, fel i de här frågorna.

Det var nämligen på det sättet, som jag sade, att under 1971 t. o. m. 1976 steg sysselsättningen i skogslänen med 1,5 procentenheter. Det visade sig också i befolkningsutvecklingen genom att vi för första gången fick en nettoinflyttning i skogslänen. Den hade säkerligen icke åstadkommits utan de kraftiga åtgärder som socialdemokraterna vidtog i början på 1970-talet. Därför anser jag att de uppgifter som Jörn Svensson har lämnat i det här fallet är felaktiga.

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Bernt Nilsson förstår mig inte – och det må så vara – men jag tycker det är litet betänkligt att han inte förstår hur man måste göra för att kunna bedöma situationen regionerna emellan.

Frågan här är ju inte huruvida det har skett en statistisk ökning av sysselsättningen i skogslänen. I och för sig bestrider jag inte det – och vi behöver ju inte diskutera huruvida statistiken som sådan är riktig – men det viktiga är hur denna ökning i *skogslänen* förhåller sig till motsvarande utveckling i *de andra länen*. De siffrorna måste Bernt Nilsson ta fram; annars får han ju ingen bild av huruvida skogslänen har utvecklats ogynnsammare eller gynnsammare relativt sett än övriga delar av landet. Den springande frågan är: Har klyftorna minskat eller har de ökat? Jag påstår att om han tar fram siffror för sysselsättningen inom de andra delarna av landet, skall han finna att där är ökningen större både relativt och absolut sett, och alltså har klyftorna ökat. Det jag försöker säga är att de begränsade och små medel som regionalpolitiken har använt – och som den använde även under den socialdemokratiska epoken – är över huvud taget inte relevanta för den storlek som det här problemet har. Det är *så* som man måste räkna.

Bernt Nilsson bör också observera en annan intressant sak när det gäller att tolka siffror – vilket kan vara en mycket svår och grannlaga historia. Men just i arbetsmarknadsutskottet, där ledamöterna är inriktade på detta och där de sitter just för att göra detta, är det viktigt att tolka dem rätt.

Bernt Nilsson drar nu den slutsatsen att därför att det blev en viss nettoinflyttning i de tidigare avfolkningslänen under början av 1970-talet skulle det vara ett tecken på att situationen där förbättrats. Det är inte så. Denna fråga har vi diskuterat i kammaren flera gånger. Nettoinflyttningen speglar i stället en tendens hos dem som inte får jobb i hemregionen att stanna kvar där i stället för att flytta ut. Och varför flyttade de då inte ut som de gjorde tidigare, under 1960-talet? Jo, därför att under tiden hade läget i de tidigare expansionsregionerna så kraftigt försämrats att det inte fanns särskilt många nya jobb där att flytta till. Alltså stannade man kvar i sina resp. hemlän. Alltså ökar befolkningen i Norrbotten. Men samtidigt stiger ju arbetslösheten där. Samtidigt ökar utslagningen. Samtidigt ökar den andel av befolkningen som befinner sig i problemsituationer.

Detta är det nya draget i landets situation, vilket gör att man inte kan

bedöma befolkningsminskningar och befolkningsökningar på samma sätt nu som tidigare. Man kan således inte nu tolka dem på samma sätt som man gjorde under 1960-talet.

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Målet för regionalpolitiken skall vara att ge människor i alla delar av landet tillgång till arbete, service och god miljö.

Eftersom det råder betydande skillnader mellan landets olika delar i dessa avseenden måste regionalpolitiken inriktas på att undanröja förvärvshinder och fördela arbetstillfällena inom landet så att rimlig regional balans uppnås. En förutsättning för detta är bl. a. att ingen del av landet växer på ett sådant sätt att regioner i andra delar av landet påverkas negativt.

Så beskrivs det regionalpolitiska beslut som förra året fattades av riksdagen. Dåvarande folkpartiregeringens regionalpolitiska proposition antogs i allt väsentligt, och arbetsmarknadsutskottets betänkande bifölls på samtliga punkter.

I de nya riktlinjerna för regionalpolitiken betonades särskilt vikten av att länsplaneringen mer än tidigare inriktades på konkreta åtgärder och samordning med annan planering. Ett särskilt anslag gavs för att göra detta möjligt. Ortplanens betydelse för prioriteringar slogs fast, samtidigt som vissa kompletteringar och preciseringar angavs. Inga ändringar beslutades i de tidigare fastställda planeringstalen för länens folkmängd men en översyn begärdes. En ny stödområdesindelning antogs, där kommuner i behov av regionalpolitiskt stöd placerades in i sex stödområden.

Det regionalpolitiska stödet till näringslivet förstärktes mycket kraftigt. Det gällde i första hand sysselsättningsstödet. Lokaliseringslan kan nu ges förutom till investering i byggnader och maskiner även till bl. a. marknadsföring och produktutveckling, och vidgade möjligheter finns att använda offertstöd i de fall då övriga stödmöjligheter inte är tillämpliga.

Ett nytt och förstärkt glesbygdsstöd infördes. Systemet med lokaliseringssamråd skall behållas och utvidgas till att omfatta även den privata tjänstesektorn, och slutligen skall den offentliga sektorn i ökad utsträckning planera från regionalpolitiska utgångspunkter.

De riktlinjer som riksdagen beslöt förra året ligger fast. Det är den grund som arbetsmarknadsutskottet har utgått ifrån då vi i dag presenterar vårt betänkande nr 23. Man kan summariskt påstå att riksdagsbeslutet förra året förstärkte regionalpolitiken och gjorde den mer effektiv. Ytterligare förstärkningar föreslås i årets budgetproposition. Det gäller medlen för åtgärder i glesbygder, som räknas upp från 84 milj. kr. till drygt 104 milj. kr., dvs. en ökning med ca 25 %. Ramen för kreditgarantier till företag i glesbygder vidgas från 26 till 41 milj. kr. Totalt rör det sig om ett anslag på 1 600 milj. kr.

Vi har också behandlat länsplaneringens utformning. I ett par motioner ifrågasätts de stora planeringsomgångarna. Utskottet förutsätter att den frågan tas upp då Länsprogram 80 redovisas för riksdagen, och med det som utgångspunkt har vi avstyrkt motionerna.

I samband med det regionalpolitiska beslutet förra året begärde riksdagen att regeringen skulle se över planeringstalen för länen t. o. m. 1985. Resultatet skulle redovisas innevarande riksmöte. De förslag som redovisas i propositionen tillstyrker utskottet, och motioner om ändringar för Stockholms län och Skaraborgs län avstyrks följaktligen. Från utskottets sida gör vi emellertid ett mycket viktigt påpekande när vi begär att kommande redovisning av Länsplanering 80 också skall utvärdera planeringstalens funktion, och vi menar att det bör ske mot bakgrund av de gångna årens erfarenheter. Vi säger att planeringsinstrumentets genomslagskraft på olika områden bör belysas liksom problem som hänger samman med önskemål om en ökad styrning av regionalpolitiska insatser. Planeringstalens effekt för de statliga myndigheternas verksamhet bör särskilt granskas. En annan viktig aspekt är vilka slutsatser som skall dras om utvecklingen avviker positivt eller negativt från den prognos talen kan sägas utgöra. I det sammanhanget kan det bli aktuellt att ta upp ett principresonemang om de regionalpolitiska medlens utformning för olika slags situationer.

I år, liksom i ännu högre grad var fallet förra året, finns det ett stort antal motioner om ändringar i de föreslagna och sedermera beslutade stödområdena. Vår uppfattning är att man bör avvakta och få ytterligare erfarenheter och att det kan vara rimligt att ta upp indelningsfrågorna i samband med redovisningen av Länsplanering 80.

Frågan om decentralisering av statlig verksamhet är en viktig bit i regionalpolitiken. Det är positivt att den statliga decentraliseringsdelegationen nu har tillsatts. Riksdagen beslöt förra året om att en sådan delegation borde komma till stånd. Vi har menat att arbetet med decentraliseringsfrågor i vid mening måste drivas med kraft, och det är därför som vi ställer så stora förhoppningar till delegationen. Vi har också uttalat i betänkandet att vi förutsätter att den får stöd i sitt arbete både från fackdepartementen och från myndigheterna.

I vad avser delegationens uppgifter gäller att den skall ta till vara erfarenheter från tidigare genomförd decentralisering och omlokalisering. Vi har också sagt att delegationen skall beakta tidigare gjorda prioriteringsuttalanden från riksdagens sida. Och de uttalandena är förvisso icke så få. Det är skälet till att vi, som jag anförde, har avstyrkt ett antal motioner. Vi menar att tillkomsten av delegationen på ett bättre sätt än hittills skall kunna styra offentlig verksamhet till kommuner och län som har stora behov både av sysselsättningstillfällen och av en breddad och mer differentierad verksamhet.

Jag sade tidigare att de riktlinjer riksdagen beslöt i fjol ligger fast. De antogs i strid mot den partimotion som vänsterpartiet kommunisterna då presenterade. De motionsyrkanden som vpk då förde fram upprepas i princip också detta år. I ett tiopunktsprogram vill de ha en annan regionalpolitik än den som riksdagen har ställt sig bakom. Utöver de luftiga önskemål som finns i programmet krävs det en mycket hård central styrning, planering och dirigerande. Riksdagen avvisade i fjol mycket bestämt vpk:s krav, och utskottet har inte någon annan mening detta år utan fullföljer sin uppfattning

från i fjol.

Jörn Svensson tog i sitt inlägg bl. a. upp några frågor – delvis ställda till kammarens ledamöter men också till honom själv – om vart vi är på väg. Det är naturligtvis en sympatisk frågeställning. För visst kan vi känna osäkerhet om hur vi skall hantera olika instrument, och de regionalpolitiska är ju inte de allra enklaste. Men jag kan inte följa Jörn Svenssons tankegång när han vill hävda att riksdagen och utskottet i sin uppläggnings av arbetet har som något slags mål att lura länsstyrelser och deras tjänstemän.

Jörn Svensson undrar också varför vi har den statistikredovisning som vi har. När det gäller uppföljningstalen är det ganska enkelt att ge ett svar: riksdagen har bestämt att den vill ha sådana befolkningstal redovisade. Vi har också byggt på med uppgifter om förvärvsfrekvenser och om arbetsmarknadsläget.

Låt mig sedan, herr talman, säga att detta arbete naturligtvis inte är färdigt. Vår avsikt är att förfina detta instrument så att det skall kunna ge en bättre ledning för bedömning av situationen.

Jörn Svensson lät också i en ordvändning undslippa sig att det kanske rent av finns en del i denna redovisning som är av värde. Han använde också statistiska uppgifter som underlag för egna teser när det gäller människor som slås ut från arbetslivet.

Jörn Svensson menade vidare att det har blivit sämre och gjorde det mycket häpnadsväckande påståendet att det som gjorts inom regionalpolitiken inte har någon relevans. Om man försöker tänka bort de regionalpolitiska insatserna finner man förvisso, att vi under sådana förhållanden skulle ha en betydligt sämre situation.

När det gäller det aktuella motionskravet om att en särskild proposition skall framläggas kan vi hänvisa till att Länsplanering 80 kommer att slutföras på det regionala planet. Avsikten är att riksdagen skall få en redovisning i form av ett särskilt regeringsförslag. Även det pågående arbetet på en sysselsättningspolitisk proposition på grundval av bl. a. sysselsättningsutredningens betänkande kan väntas få betydelse för regionalpolitikens förutsättningar och inriktning.

I de fem reservationer som socialdemokraterna har fogat vid arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23 behandlas frågan om en fullmaktslag mot etableringskontroll, handläggningsförordningen för glesbygdsstödet samt insatser i några regionala områden. Dessutom har socialdemokraterna i reservation 1 tagit upp regionalpolitikens inriktning. Innehållet i den senare är mera politiskt än sakligt, mer polemiskt än verkligt. Reservanterna hävdar att utvecklingen varit negativ sedan regeringsskiftet 1976. Man talar om försämrade reallöner, strukturkriser och sysselsättningsproblem. Och man säger att en tillfredsställande regional balans endast kan uppnås med stöd av en övergripande sysselsättningspolitik. Ända utgår man från att de nya riktlinjerna för en samlad sysselsättningspolitik skall presenteras i den av regeringen utlovade propositionen med anledning av sysselsättningsutredningens slutbetänkande.

Till sist vill reservanterna att regeringen i samband med redovisning av

Länsprogram 80 klarlägger sin syn på möjligheterna att genomföra konkreta åtgärdsförslag som förbättrar den regionala balansen. Att utskottsmajoriteten inte har låtit reservationen bli utskottstext är av det enkla skälet att vi anser, precis som reservanterna, att den aviserade sysselsättningspolitiska propositionen självfallet innehåller riktlinjer för en sysselsättningsskapande politik. Lika självklart bör det vara att en uppföljning av Länsprogram 80 innebär att förslag tas fram som förbättrar den regionala balansen. Alltså inga delade meningar mellan majoritet och minoritet i utskottet på den punkten i sakfrågan! Däremot har vi olika syn på utvecklingen efter det att den socialdemokratiska regeringen avgick 1976.

Jag kan dock inte underlåta att peka på att vi under en synnerligen besvärlig konjunkturperiod klarat sysselsättningen på ett hyggligt sätt, detta både i jämförelse med andra länder och vid en jämförelse med den socialdemokratiska perioden i början av 1970-talet. Bernt Nilsson ifrågasatte om ambitionerna verkligen var så höga när det gällde arbetsmarknads- och regionalpolitiken. En närmast häpnadsväckande fråga med tanke på vad som hänt under det senaste årtiondet, oaktat vem som stått för regeringsinnehavet. Bernt Nilsson vet mycket väl – det har vi redovisat här i kammaren och tidigare även i utskottet – att de centrala verken fått fler tjänster under den senare delen av 1970-talet än i början. När det gäller den totala summan till arbetsmarknadspolitiska insatser så har det inte givits så många slantar förut. De beslut vi fattade i fjol, under betydande enighet, om regionalpolitiken innebär i ett enda lyft närmast en fördubbling av de ekonomiska insatserna. Därför är det en ganska märklig frågeställning att betvivla ambitionsgraden.

Sedan uppfattade jag att Bernt Nilsson sade att sysselsättningen har minskat. Det är möjligt att jag hörde fel, eller också var det en felsägning. Innan jag polemiserar mot det vill jag att Bernt Nilsson reder ut sitt påstående i den delen.

Vi kan, herr talman, med glädje konstatera att industrisysselsättningen åter, låt vara svagt, börjat öka. Det bör öka förutsättningarna för en förbättrad regional balans. Det mesta av det de socialdemokratiska reservationerna tar upp är en uppföljning från fjolårets socialdemokratiska reservationer till det betänkande om regionalpolitiken vi då behandlade.

Från utskottsmajoritetens sida har vi utan att förringa de goda bevekelsegrunder som säkerligen finns bakom den socialdemokratiska partimotionen ändå dragit slutsatsen att det inte finns anledning att bifalla de socialdemokratiska yrkandena på dessa punkter.

När det gäller de många enskilda motionerna, närmare ett sjuttiotal, är det inte möjligt att i ett kort inlägg i riksdagsdebatten ge dem rättvisa. Men jag skulle ändå vilja säga att vi under utskottsbehandlingen har ägnat en icke oväsentlig möda åt att genomarbeta både motionernas innehåll och det material som legat inom motionernas problemområden. Vi har anslagit mycket god tid för ordentlig genomgång av utvecklingen av samtliga län och kommuner, och vi har fogat det statistiska materialet som bilaga till betänkandet. Att det inte varit befogat att föreslå någon riksdagens åtgärd

med anledning av de flesta motionerna beror inte på att vi är omedvetna om att det skulle behövas insatser på många orter i vårt land. Det beror i stället dels på det faktum att det är mindre än ett år sedan vi fattade det stora regionalpolitiska beslutet som gav regionalpolitiken väsentligt ökade resurser, dels på det faktum att man ute i kommuner och län diskuterar mer åtgärdsinriktade länsprogram än någonsin tidigare. Det leder oss också till den slutsatsen att det vore fel att under tiden föregripa ett nytt beslut med delbeslut.

I två motioner har man begärt extraordinära insatser för Värmlands län. Efter noggrann prövning i utskottet har vi funnit att det finns anledning att göra en extra insats, och därför har vi av regionalpolitiska medel föreslagit att 12 milj. kr. avsätts för att främja industriutvecklingen i länet. Vi är högst medvetna om att en tillväxt av industrisektorn är av vital betydelse för hela Värmlandslänets framtid. Det får ankomma på regeringen att i samråd med de regionala myndigheterna, i första hand länsstyrelsen, bestämma i vilka former medlen skall användas.

Vi har också noterat i betänkandet att länsstyrelsen i Värmlands län under innevarande budgetår dessutom tilldelats betydande belopp för åtgärder i anslutning till länsplaneringsarbetet. Det rör sig i detta fall om 3,2 milj. kr., och det är f. ö. bara Norrbotten som tilldelats ett högre belopp.

Däremot har vi avvisat förslaget i den socialdemokratiska motionen 1457 om särskilda insatser för utbyggnad av landstingets verksamhet på sjukvårdsområdet. Förslaget går ut på att regeringen skall ta upp överläggningar med landstinget om stöd för tidigareläggningar av investeringar inom vårdsektorn. Vi betonar bl. a. att den satsning på detta område som tidigare beslutats för Norrbottens län var en extraordinär åtgärd, som skall ses mot bakgrund av det svaga sysselsättningsläget i Norrbotten. Ett enhälligt utskott framhöll i det sammanhanget att sysselsättningsproblemen i ett längre perspektiv inte kan lösas genom en ständig utbyggnad av den offentliga sektorn. Det var ett uttalande som riksdagen ställde sig bakom. Vi menar att avgörande är om man kan få till stånd en expansion inom industrin och andra näringsgrenar. Det är därför inom sådana sektorer den framtida långsiktiga satsningen bör ske. Vårt förslag om 12 milj. kr. till Värmlands län för industrisatningar ligger i linje med vad riksdagen uttalade i samband med behandlingen av arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 17.

Regionalpolitiken bör kunna bidra till att vi bättre utnyttjar våra resurser i olika delar av landet. Jag har flera gånger i denna kammare sagt att såväl regionalpolitiken som arbetsmarknadspolitikerna ändå måste ses som ett komplement till näringspolitiken och den ekonomiska politiken. Jag tror också att det är riktigt att slå fast och hävda med kraft att det finns ett egenvärde i regional balans, att kunna bo kvar i sin hembygd och att få sitt förvärvsarbete i närheten. Det är en tillgång, och därför måste detta underlättas så att det blir möjligt för så många som möjligt. Tillgång till lokal service och kommunikationsmöjligheter är också nödvändigheter som i sin tur kräver lokal basefterfrågan.

Herr talman! Inte heller den här gången har vi efter att ha presenterat det

regionalpolitiska betänkandet för kammaren mod att påstå att vi löser alla problem med åtgärder som vi nu är beredda att besluta om. Vi har i Sverige svåra regionalpolitiska problem. Det faktum att andra länder inte lyckas med sin regionalpolitiska balans får inte leda till passivitet från vår sida. De regionalpolitiska insatserna har spelat stor roll, och de kommer att vara än mer nödvändiga i framtiden. Det är därför som det är riktigt med en stor ekonomisk satsning på regionalpolitiken. Men det är också viktigt att de instrument som används blir mer välavvägda och välslipade. Det innebär sammanfattningsvis att regionalpolitikens utformning inte är färdig. Men från arbetsmarknadsutskottets sida är vi beredda att verka för en fortsatt aktiv och om möjligt ännu bättre regionalpolitik. Att den framtida förändringen kommer att vara inspirerad utifrån länens egna bedömningar och önskemål måste anses vara en god grund för att fortsätta och fullfölja en god regionalpolitik.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i dess betänkanden nr 23 och 29.

TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag ber att få göra kammarens ledamöter uppmärksamma på att meddelande om kvällssammanträde nu har anslagits.

BERNT NILSSON (s) replik:

Herr talman! Utskottets ordförande tyckte att sysselsättningsläget har varit bra här i landet. Ja, om den saken har det väl rätt delade meningar. Vi har som bekant haft en mycket hög arbetslöshet under långa perioder sedan den borgerliga regeringen började agera. Elver Jonsson frågade om jag sade att sysselsättningen hade minskat, och det sade jag. Men jag sade att den hade minskat i skogslänen. Naturligtvis kan man, som Jörn Svensson gjorde, diskutera den totala arbetsvolymen. Jag vet att antalet sysselsatta i landet har ökat. Men man kan diskutera om den totala arbetsvolymen nu är större eller mindre än den har varit tidigare. Jag tror att den är lägre nu än den var i början av 1970-talet.

Elver Jonsson var litet förvånad över det här med ambitionsnivån. När ett parti i regeringen går ut och lovar att decentralisera över huvud taget så långt det är möjligt och även lovar både det ena och det andra i det här sammanhanget blir man självfallet litet förvånad när utvecklingen blir den rakt motsatta, när sysselsättningen i skogslänen minskar och när sysselsättningen och befolkningen i Stockholm ökar, som egentligen enligt centerpartiet skulle minska. Är då ambitionsnivån inte högre än att man tillåter detta och dessutom väcker en motion, i vilken man föreslår att betala människorna i Norrland och Värmland för att de flyttar till Stockholm?

Elver Jonsson sade också att de ekonomiska insatserna har varit stora – förvisso har de varit det. Ni har strött ut pengar över det privata näringslivet i en omfattning som vi aldrig tidigare har upplevt. Det rör sig om miljarder i det här fallet. Men ni har glömt att ställa några som helst krav på motprestationer. Jag har pekat på exempelvis Södra Skogsägarnas agerande.

De fick 500 milj. kr., och ändå uraktlåter ni att kräva att de över huvud taget skall göra någonting för pengarna. Sedan de väl fått pengarna säger de i stället att de skall dra ned på antalet sysselsättningstillfällen på ett antal orter, vilket medför att drygt 1 000 sysselsättningstillfällen måste bort. Hur är det med er ambitionsnivå när det får vara på det sättet?

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! När det gäller underlaget för era bedömningar, Elver Jonsson, vill jag säga följande: Om man skall göra avgörande bedömningar av hur den regionala utvecklingen har varit, hur förhållandet mellan regionerna har förändrats under en viss period och alltså huruvida en viss regionalpolitik har varit framgångsrik eller ej, tror jag att Elver Jonsson håller med mig om att ett absolut grundläggande minimikrav på materialet är att det skall ge en bild av hur den totala mängden tillgängliga arbeten, tillgängliga sysselsättningstillfällen, mätt i antal heltidsarbeten, har förändrats i olika regioner. Om man inte har den bilden klar för sig har man ingen grund alls för några verkliga omdömen. Jag konstaterar att man ingenstans i ert siffermaterial kan få en klar bild av hur det förhåller sig. Alla de siffror som är anförda speglar nämligen delvis andra ting eller influeras av andra ting. De ger alltså ingen som helst tillförlitlig bild av detta grundläggande förhållande – en bild som jag menar måste finnas för att man över huvud taget skall kunna fälla några omdömen om hur regionerna utvecklas och om huruvida den förda politiken har varit riktig eller ej.

Jag skulle vilja fråga: På vad bygger utskottsmajoriteten sina omdömen om regionalpolitiken och om vad som behöver göras? Jag kan nämligen, när jag så gott jag kan försöker laborera med dessa siffror, bara finna att de siffror som kan belysa detta grundläggande förhållande när det gäller den totala mängden sysselsättningstillfällen i länet och dess utveckling inte utvisar något annat än att de regionala klyftorna icke har minskat utan att de snarare har ökat under den period som förflutit sedan regionalpolitiken i det här landet formaliserades på det sätt som nu skett.

Jag vill sedan upprepa min fråga med anledning av er redovisning om förhållandet i fråga om lediga platser och arbetsökande i varje enskilt län. Vad menar ni med lediga platser? Avser ni det antal anmälda lediga platser som har strömmat in under månadens lopp, eller menar ni det antal platser som är kvar, dvs. som inte har blivit tillsatta vid månadens slut? Det är en ganska viktig statistisk fråga. Man kan nämligen få väldigt olika bilder av situationen beroende på på vilket sätt man räknar, när man sedan jämför talen med antalet arbetslösa. Om det är som jag tror, så skapar er bild av situationen ett betydligt gynnsammare intryck än vad som återspeglas av verkligheten.

ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Vi kan konstatera att den regionala balansen har förbättrats mellan länen. Men sedan har vi den inomregionala obalansen, och där finns naturligtvis en hel del att göra.

Bernt Nilsson korrigerade sig när han sade att den mindre sysselsättningen bara gällde vissa områden. Sådana kan vi nog leta upp, men vi skall inte glömma bort det mycket positiva faktum att vi aldrig tidigare har haft en situation som nu, där så många människor haft ett eget förvärvsarbete. Det vore fel att inte påpeka detta. Av Bernt Nilssons inlägg kunde man få intrycket att det hade gått åt motsatt håll.

Beträffande ökningen av antalet människor i Stockholmsområdet får inte Bernt Nilsson glömma bort den redovisning som länsstyrelsen i Stockholms län har givit oss, nämligen att det framför allt beror på invandrartillskottet. Ser vi enbart till den inrikes flyttningen, så är bilden negativ också för Stockholm.

Detta med statistik är alltid besvärligt, men här måste vi naturligtvis använda oss av det statistiska material som finns att tillgå. Jörn Svensson kritiserar oss mycket häftigt för vår redovisning av befolkningsutvecklingen i kommuner och län. Jag har litet svårt att förstå den kritiken. Som jag tidigare sade har riksdagen beställt denna statistiska redovisning. Jag undrar hur många ledamöter som inte hade ställt sig undrande för att inte säga kritiska, om vi *inte* hade presenterat dessa befolkningssiffror.

Våra uppgifter om lediga platser avser kvarstående lediga platser. Den redovisade relationen är alltså korrekt. Tyvärr har det visat sig svårt eller rentav omöjligt att få fram motsvarande arbetsmarknadspolitiska uppgifter för flera år bakåt i tiden. Arbetsmarknadsstyrelsen har lagt om statistiken, vilket har utgjort en försvarande faktor. Om nu Jörn Svensson tycker att den statistik som vi har som underlag för våra bedömningar är så förkastlig, vilket underlag har då Jörn Svensson haft för sina bedömningar, eftersom han har kommit fram till helt andra slutsatser än vi. Det vore intressant att få en redovisning av det. Någon sådan lämnade han ju inte i sitt långa anförande.

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Utskottets talesman glider bara undan i den här frågan. Han vet hur det verkligen förhåller sig. Jag tycker inte att han skall ha den här skuggboxningen med mig.

Jag har inte ett ögonblick kritiserat att man har publicerat befolkningstal. Det är inte alls det diskussionen rör sig om. Vad jag har kritiserat är att ni av befolkningstalen anser er kunna dra slutsatser som man inte kan dra. Vid sidan av befolkningstalen borde ni ha redovisat en bild av den allmänna sysselsättningens utveckling, den faktiska mängd arbete som står till buds och hur situationen har förändrats i de olika regionerna. Det går att få fram siffror på det. Man får visserligen göra vissa omräkningar av det tillgängliga och officiella material som finns, men det är relativt enkelt att göra.

Den här frågan hade vi uppe förra året också, så ni har haft god tid på er. Jag gör nämligen gällande att utan att ha någon som helst klar bild, vilket ni alltså inte har, av den faktiska sysselsättningsutvecklingen i länen – av förändringen i den totala mängden erbjudet arbete och hur den har förändrats under planperiodens gång – kan ni över huvud taget inte dra några

slutsatser om hur politiken har verkat. Ni får ingen bild av huruvida de regionala skillnaderna har ökat resp. minskat.

Egentligen kan ni inte säga någonting. Vad jag kritiserar er för är att ni trots det påstår saker och ting som ni inte har grund för att påstå. Jag menar att verkligheten, vilket framgår när man räknar fram siffrorna, är betydligt mer problematisk. Detta kan också ni räkna fram, för ni har större resurser i utskottet än vad jag har – det är ni också väl medvetna om.

Låt mig ta upp en annan aspekt på frågan om en ny och annorlunda regionpolitik som vi har hävdad från vpk:s sida.

Vi hävdar att det inte går att lösa de regionala krisernas problem utan att staten i en stor och omfattande grad träder in som ledare av de industriella investeringarna och det industriella utvecklingsförloppet. En aktiv statlig företagsamhet och industripolitik är a och o i en aktiv regionpolitik som skall kunna bekämpa kriserna.

Detta kallar Elver Jonsson för att vi vill dirigera. Men skillnaden mellan er och oss består egentligen bara däri att vi vill dirigera kapitalet, medan ni vill dirigera människorna.

Vad gör ni med ungdomarna i Norrbotten? Vad gör ni med de 12, 15 eller 20 % av krislänens arbetsföra befolkning som lever i samhällets utkant, som inte har ett stabilt och tryggt arbete? Ni dömer dem till en typ av ofrihet som vi vill befria dem ifrån. Och vi kan inte befria dem med mindre än att vi är beredda att gå in på restriktioner mot kapitalet och på att styra samhälleligt kapital till krisregionerna.

Detta har ingenting med dirigering att göra. Det är vanlig sund sysselsättnings- och regionpolitik.

BERNT NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skall återvända litet till ambitionsnivån. Utvecklingen har, som jag visat, varit negativ för skogslänen. Men det finns också ett annat tecken på regeringens ambition. Vi har hållit på i snart två timmar och diskuterat regionalpolitiken, men fortfarande har ingen av regeringens ledamöter ansett sig ha intresse av att komma hit och ta del av debatten.

Vi har snart haft fyra år med borgerlig politik, och att det har skett en nedgång i sysselsättningen i skogslänen är belagt med siffror. Är ambitionerna att försöka klara ut det här inte större?

Elver Jonsson säger att balansen mellan länen har förbättrats. Det kan man väl inte påstå, i och med att skogslänens situation nu har förvärrats. Då måste ju balansen vara sämre än den var i mitten av 1970-talet.

Dessutom sade Elver Jonsson att aldrig har vi haft så många som arbetar, i absoluta tal. Ja, det är riktigt. Men hur lång tid arbetar de? Det är precis som Jörn Svensson har varit inne på. I fjol hade vi de här frågorna uppe, och vi konstaterade då att det totala antalet arbetade timmar troligen var lika stort som det varit tidigare, dvs. att deltidsarbetet hade ökat, och därmed får man de här siffrorna.

Sedan var det detta med de stora ekonomiska insatser som gjorts. Men varför då inte ställa krav i samband med dessa insatser? Varför inte ställa

krav på exempelvis Södra Skogsägarna att de skall göra någonting för sysselsättningen, inte komma nu efteråt och säga att de bör visa samhällsansvar? Det är väl första gången i Sveriges historia som en regering betalar ett företag för att det skall lägga ner en verksamhet. Tidigare har alltid det kravet ställts att skall ni få pengar så skall ni också se till att klara jobben. Men här får man 500 miljoner och så lägger man ner drygt 1 000 arbetsplatser i stället. Det är ju så ni har drivit denna politik, och därför har det gått snett, och sysselsättningstillfällena har totalt sett minskat.

Jag ställde några frågor som inte fått något svar. Varför har man inte gjort uppföljning av länsplaneringarna under dessa fyra år? Varför har inte regeringen tagit fram någon form av åtgärdsprogram för de olika länen? Vilka medel har regeringen för att nå de konkreta åtgärder som vi efterlyste i fjolårets behandling av dessa frågor?

ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Visst har det skett en uppföljning i flera omgångar. Den allra mest markerade är den som jag uppehållit mig vid, nämligen fjolårets regionalpolitiska beslut. Nu pågår en stor länsplaneringsomgång, där man ute i länen skall försöka få fram mer åtgärdsinriktad planering och förslag till konkreta åtgärder. Den kommer att redovisas först för regeringen och sedan för riksdagen som underlag för beslut.

De årliga omgångarna får inte förväxlas med de stora. Vi har närmast från Bernt Nilssons partikamrater fått kritik för att de kommer litet för ofta. Man har sagt att vi inte borde vara så ambitiösa och kräva in dem så flitigt.

När det gäller sysselsättningen, Bernt Nilsson, får vi ändå inte glömma bort, att även om det inte alltid varit fråga om heltidsjobb har det varit mycket positivt att vi fått ut fler människor i arbete än någon gång tidigare. Det tror jag vi är överens om.

Man kan också se tendenser till att även heltidsjobben ökar, låt vara mycket blygsamt.

Om man räknar om detta i arbetstimmar kan man påstå att det inte varit samma markerade förändring. Det är riktigt, och det är därför viktigt att vi får mer sysselsättning också i timmar. Vi måste därför ha en god ekonomi och en god näringspolitik. Jag har sagt det tidigare och det tycker jag finns anledning att stryka under även om vi inte har en ekonomisk debatt i dag.

När det gäller skogslänen, särskilt det svårast drabbade Norrbottens län, har man där ändå 2 000 fler människor i arbete än för något år sedan.

Jörn Svensson, slutligen, tycker att vi har stirrat oss blinda på felaktig och bräcklig statistik. Han vill veta vad vi gjort vår bedömning ifrån.

Ja, utöver denna statistik, som han å ena sidan fördömer och å andra sidan finner värdefull, har vi rest ut och träffat män och kvinnor i kommunerna som berättat hur situationen varit. Där kan vi också peka på hur direkta insatser har slagit igenom i Jämtland, Värmland och Norrbotten, för att nu nämna några län där man direkt kan avläsa det.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Det råder enighet om målet Arbeta åt alla. Att uppnå detta mål har försvärats av den kostnadskris som drabbat svenskt näringsliv under 1970-talet.

De ekonomiska svårigheter som landet brottats med har fått särskilt kännbara effekter i områden som redan varit föremål för regionalpolitiska insatser. En fortsatt selektiv subventioneringspolitik är inte ägnad att lösa de problem som framför allt de s. k. skogslänen drabbats av.

Ensidigt riktade stödåtgärder gynnar inte det näringsliv som redan finns i stödområdet. Konkurrensen kan snedvridas och sysselsättningen hotas i andra företag än där insatserna har gjorts.

Vi moderater vill skapa så likvärdiga grundförutsättningar som möjligt över hela landet och mellan dess olika regioner. Generella stimulansåtgärder för att åstadkomma detta är att föredra framför selektiv detaljstyrning. Då kan vi bättre tillvarata marknadsekonomin decentraliserade och effektiva beslutsfattande. Den mest angelägna uppgiften är att skapa en ekonomisk, social och näringspolitisk miljö, där skaparlust, personliga insatser och arbetsvilja befrämjas.

För att kunna förbättra situationen i samtliga regioner måste vi förbättra aktiviteten i svensk ekonomi genom en allmän sysselsättningsskapande politik. Alla regionalpolitiska åtgärder innebär eljest att man flyttar sysselsättningsproblemen mellan och inom regionerna.

Det finns anledning att förmoda att de hittills utnyttjade regionalpolitiska stödformerna inte förmår häva den nuvarande trenden. I valet av framtida stödformer förordar vi moderater sådana som allmänt förbättrar förutsättningarna att bevara och expandera befintlig industri och att etablera nya företag. Regionalpolitiken bör således vara så generell som det är möjligt att åstadkomma.

Som utskottet påpekar i betänkandet fastställde riksdagen förra året riktlinjerna för regionalpolitiken. Från moderat sida redovisade vi vår principiella syn i en omfattande partimotion. Vi konstaterade bl. a. att den sysselsättningsstimulans som gavs till det inre stödområdet under den period då löneskatten där var halverad i förhållande till landet i övrigt var betydelsefull.

Vi menade då att man borde gå vidare när det gäller att främja sysselsättning och utveckling inom stödområdet i dess helhet. Vi föreslog att företagets belastning med socialförsäkringsavgifter skulle sänkas med 3 procentenheter i områdena 3 och 4, och med ytterligare 2 procentenheter i områdena 5 och 6. Vi förordade vidare att man skulle inrätta särskilda regionala investeringsfonder med generell rätt att utnyttja fondmedlen för investeringar inom stödområdet.

Dessa förslag och en rad andra synpunkter har vi redovisat i reservationer som fogats till sysselsättningsutredningens slutbetänkande. Denna utredning liksom den s. k. Bjurelkommitténs rapport är nu under beredning i regeringskansliet. Även det pågående arbetet med Länsplanering 80 kommer att ligga till grund för den sysselsättningspolitiska proposition som är att

Nr 150

Torsdagen den
22 maj 1980

Regionalpolitiken

vänta. Vi har inte funnit anledning att från vår sida nu ta upp några andra frågeställningar än dem som redovisas i de propositioner som vi har att ta ställning till – men jag har med det anförda velat påminna om våra principiella utgångspunkter. Vi utgår från att våra synpunkter beaktas i det fortsatta beredningsarbetet och tillgodoses inom de ramar som regeringsdeklarationen och det statsfinansiella läget kan medge.

I sammanhanget vill jag noga understryka att de statliga åtgärderna måste bygga på samverkan mellan myndigheter och näringsliv. Vi kan inte acceptera de tankegångar om lagstiftning och andra åtgärder av tvångskarakter som redovisas i socialdemokraternas reservationer. De skulle innebära ett allvarligt ingrepp i vår ekonomi och medföra risker för minskad sysselsättning och minskad investeringsbenägenhet. Mina kolleger i utskottet, Anders Högmark och Bengt Wittbom, kommer senare i debatten att närmare belysa följdverkningarna härav. Vi vänder oss alltså emot socialdemokraternas tro att Sveriges problem kan lösas genom planhushållning och kollektivisering och genom att politiker och fackliga företrädare långt ovanför arbetsorganisationerna skall få mer att säga till om.

Det är av väsentlig betydelse att tyngdpunkten i beslutsfattandet i frågor av regionalpolitisk betydelse förskjuts i riktning mot läns- och kommunnivåerna. Det övergripande ansvaret för sysselsättnings- och regionalpolitiken skall självfallet kvarstå hos staten, som fördelar resurser mellan länen och fastställer ramarna för hur resurserna skall användas. Men den praktiska verksamheten bör i ökad utsträckning överlåtas till landstings- och primärkommunala organ, till enskilda företag och till enskilda människor, vilket ger ett större mått av valfrihet och oberoende åt dem som berörs av besluten.

Liksom vid fjolårets riksdagsbehandling har även i år i några motioner riktats kritik mot länsplaneringens uppläggning. Utskottet påpekar att man förra året delvis instämde i den kritik som nu återkommer, och man betonade vikten av att planeringen blir mer konkret och åtgärdsinriktad.

Självfallet kan det finnas skäl att hävda att länsplaneringen även efter de förenklingar som beslutades förra året kommer att präglas av samma oklarhet och obestämdhet till mål och funktioner som hittills.

Men å andra sidan bör närmare analyseras vilka konkreta ambitioner som länsplaneringen skall åstadkomma och hur länsplaneringen skall förändras för att direkt tillgodose väl preciserade mål för planeringsverksamheten innan några formella ändringar beslutas. Utskottet har, som vi framhåller i betänkandet, inte underlag för att nu ta ställning till frågan om de stora planeringsomgångarna skall upphöra. Vi utgår från att länsplaneringens framtida utformning tas upp i samband med redovisning av Länsplanering 80. I detta sammanhang kan det vara värt att erinra om riksdagens uttalande i december 1976 om en mer åtgärdsinriktad och decentralistisk inriktning av regionalpolitiken. På sikt innebär detta att tyngdpunkten för beslutsfattandet i frågor av regional politisk betydelse – vilka i första hand påverkar lokala och länsvisa förhållanden – kommer att förskjutas i riktning mot kommunnivåerna.

Även om det till väsentliga delar i dag råder enighet om vartill regionalpolitiken skall syfta, har den kvar många centralistiskt inriktade inslag som varit stelbenta och i en del avseenden inte gett väntat eller önskat resultat.

Jag syftar här bl. a. på de inslag som kom till i och med 1972 års beslut om uppställandet av befolkningsramar för länen och differentieringen av samhällsstrukturen i de större tätorterna, dvs. de planeringsinstrument som numera benämns planeringstal och Ortsplan. Moderaterna anslöt sig då till denna planering, men vi underströk mycket starkt att systemet med planeringstal och Ortsplan, eller ortsklassificering, som Ortsplaneringen också kallats, endast får ses som en inriktning och en vägledning för framtida handlande av både samhälle och näringsliv – men inte som ett en gång för alla givet och orubbat mönster.

Det måste stå alldeles klart att man i ett samhälle som vårt inte kan fatta politiska beslut om hur många människor som skall bo i den ena eller andra regionen efter så och så många år. Planeringstalen och Ortsplanen kan tjäna som en arbetsmodell men måste kunna justeras om förhållandena blir annorlunda eller om kommuner och länsorgan ger uttryck för krav på anpassning till den verklighet som de facto råder. Det är inte planeringsinstrumenten som sådana som för utvecklingen närmare de regionalpolitiska målen. Det är och förblir de konkreta åtgärderna som ytterst är avgörande.

Det är viktigt att minska risken för att orter som inte fått den indelningsgrad som motsvarar de lokala förutsättningarna inte blir åsidosatta eller att dimensionering av olika former av samhällsservice fastställs på basis av felaktiga prognoser. Risk finns annars att förtroendet för planeringstal och Ortsplan som planeringsinstrument urholkas. Det måste ges utrymme för förändringar av den formella indelningen när så är påkallat, och inte minst när kommuner och berörda länsorgan kan påvisa att förutsättningarna har förändrats.

Dessa frågor tas upp i ett antal motioner i år, och de har föranlett utskottet att göra vissa uttalanden. Utskottet anser att regeringen i samband med redovisning för Länsplanering 80 behandlar frågan om planeringstalens roll mot bakgrund av de gångna årens erfarenheter. En viktig aspekt, menar utskottet, är vilka slutsatser som skall dras om utvecklingen avviker från den prognos som talen kan anses utgöra. I det sammanhanget bör man ta upp ett principresonemang om de regionalpolitiska medlens utformning för olika slags situationer.

Det är enligt vår mening välbetänkt att utskottet föreslår riksdagen att göra detta tillkännagivande till regeringen. Mer än ett decennium har gått sedan riksdagen först fattade beslut om åtgärder avsedda för att ge möjligheter till en jämnare utveckling av de olika regionerna i vårt land. Det kan vara anledning att se något på resultaten av dessa beslut i ljuset av de erfarenheter som kommer fram vid redovisning av Länsplanering 80, varvid man bör fundera på om de regionalpolitiska insatserna kan utformas på ett annat sätt än de hittillsvarande. Regeringen kommer vid beredningen av dessa ärenden

att också förfoga över sysselsättningsutredningens material jämte remissvar liksom motsvarande vad gäller den s. k. Bjurelkommittén då den aviserade sysselsättnings- och regionalpolitiska propositionen skall utformas inför kommande riksmöte. Med andra ord kan vi ställa frågan: Bör och kan regionalpolitiken förnyas?

Förutsättningar för välfärd är produktivt sparande och arbete. De senare årens problem på arbetsmarknaden har kommit att medföra en kraftig omfördelning mellan andelen sysselsatta på den öppna arbetsmarknaden, i beredskapsarbeten och i arbetsmarknadsutbildning. Sysselsättningen har alltför mycket koncentrerats till subventionerade arbeten. Det är det produktiva arbetet som skapar välfärden.

En bärande princip för arbetsmarknads- och regionalpolitiken skall vara att kraftigt öka andelen sysselsatta på den öppna arbetsmarknaden. Olika former av sysselsättningsstöd med skattemedel får endast ses som en tillfällig åtgärd för att mildra återverkningarna vid stora omställningar på arbetsmarknaden och under lågkonjunkturer. Sysselsättningsstöd med skattemedel skall ses som ett sätt att möjliggöra en omvandling på arbetsmarknaden under socialt acceptabla former.

Om vi skall skapa en bättre inomregional balans och samtidigt kunna höja produktionsförmågan i näringslivet, måste det också skapas förståelse för behovet av rörlighet på arbetsmarknaden – såväl yrkesmässigt som geografiskt. I dag anses en arbetstagare kunna göra anspråk på att få stanna kvar på sitt jobb och sin ort alldeles oavsett företagets lönsamhet och oavsett struktureförändringar i näringslivet. Man talar ibland vagt om att den företagsekonomiska förlusten vid fortsatt drift uppvägs av samhällsekonomiska vinster. Men vad som är företagsekonomiskt fel kan aldrig vara samhällsekonomiskt riktigt på sikt. Priset för den minskade rörligheten är en sämre produktivitet utveckling och sämre möjligheter för industrin att anpassa sig till nya förhållanden.

Ett expansivt och konkurrenskraftigt näringsliv som skapar nya produktiva arbetstillfällen uppnås bäst genom generella förbättringar i företagsklimatet. Sverige har under efterkrigstiden kunnat konkurrera framgångsrikt på internationella marknader, trots att vi haft ett kostnadsläge som legat över åtminstone de europeiska industriländernas. Det har vi kunnat göra beroende på försprång i fråga om teknologiskt och annat kunnande och på grund av att svenska företag tidigt etablerade sig på internationella marknader.

De konkurrensfördelar vi åtnjutit i tillgång på råvaror i vår väl utbyggda produktionsapparat och i vårt teknologiska kunnande har emellertid successivt minskat i takt med att andra länder moderniserat sitt näringsliv och byggt upp sin industri. Effekterna har förstärkts genom de brant stigande kostnaderna, varvid oljeprishöjningarna har spelat en central roll. Samtidigt har balansen i vår blandekonomi förskjutits i en alltmer oförmånlig riktning. Det offentliga har kommit att dominera på det enskildas bekostnad.

Det är angeläget att den offentliga sektorns expansion på bekostnad av andra sektorer bromsas upp. Vad som krävs i dag är ökad tillväxt och mer av

stimulans till initiativ och arbetsinsatser. Genom en ökad tillväxttakt utnyttjas landets produktionsresurser bättre.

En tyngdpunktsförskjutning måste ske när det gäller statens engagemang på skilda områden, från en fortsatt utbyggnad av den offentliga sektorn till en ökad stimulans med generella medel av hela näringslivet. Vad frågan ytterst gäller är vilka kostnader för selektiva åtgärder, t. ex. på regionalpolitikens område, som kan tillåtas belasta vår internationella konkurrenskraft.

Summerar vi alla de krav på nyetableringar, nylokaliseringar etc. som kommunerna redovisar i länsplaneringsarbetet, kan vi konstatera att nyföretagandet i vårt land måste mångfaldigas.

Nyföretagandet är av central betydelse för vitaliteten och dynamiken inom näringslivet. Ofta byggs nya företag upp kring en innovation eller uppfinning. Så har också många av dagens storföretag tillkommit. Ett lägre nyföretagande innebär alltså att nya idéer långsammare blir förverkligade.

I dagens samhälle där den tekniska utvecklingen ute i världen löper allt snabbare kan detta, särskilt på lång sikt, leda till att Sverige får allt svårare att hävda sig gentemot omvärlden. Nyföretagandet är väsentligt för att vi skall kunna upprätthålla en effektiv konkurrens. Närings- och regionalpolitiken bör därför stimuleras till nyföretagande och medverka till att undanröja hinder för nyetableringar.

De mindre och medelstora företagen är av väsentlig betydelse för vårt lands ekonomi liksom för sysselsättningen. Dessa företag svarar för mer än hälften av antalet anställda i det samlade näringslivet, dvs. för drygt en miljon sysselsättningstillfällen. De små och medelstora företagen, av vilka den övervägande delen är familjeföretag, är också mycket betydelsefulla från regionalpolitisk synpunkt. En framgångsrik regionalpolitik måste baseras på ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Utskottet framhåller i sitt betänkande att de frågor som nu tagits upp i ett flertal motioner kommer att behandlas i den proposition som aviseras till nästa riksmöte. Då kommer också resultatet av pågående Länsplanering 80 att slutredovisas.

Det samlade materialet – med bl. a. de viktiga analyser som vi behöver – kommer förhoppningsvis att innebära att vi får ett brett underlag för en mer långtgående och allsidig debatt, varvid regionalpolitikens roll i förhållande till närings- och sysselsättningspolitiken i dess helhet kan belysas.

Vi måste sätta in regionalpolitiken i dess stora sammanhang. Regionalpolitiken får inte bli en företeelse vid sidan av, utan måste samordnas och integreras i de samlade ekonomisk-politiska och sysselsättningspolitiska åtgärderna.

I dag vill jag begränsa mina allmänna synpunkter i dessa hänseenden till att understryka vikten av en generellt verkande ekonomisk politik. En allmän sysselsättningsskapande politik är enligt vår mening en grundläggande förutsättning för att samhället skall kunna åstadkomma en framgångsrik regionalpolitik med bevarande av en socialt styrd marknadsekonomi.

Herr talman! Vi får som jag nys har påpekat tillfälle att återkomma till

dessa frågor, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter i betänkandena nr 23 och 29.

I detta anförande instämde Görel Bohlin (m).

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Sten Svenssons anförande var egentligen en rätt uppseendeväckande uppvisning. Som förste talesman för ett av regeringspartierna – till yttermera visso det största – presenterar han vad som i grunden är en helt annan syn på regionalpolitiken än den som riksdagen har ställt sig bakom. Man kan sedan tycka att denna riksdagens syn från olika synpunkter är diskutabel. Vad Sten Svensson här gör är ju att mana fram bilden av en helt annan regionalpolitik än den som faktiskt förs. Han säger nämligen att det inte är bra att särskilt försöka stimulera till etableringar och till utveckling i krisregionerna. Man skall ha generella stimulanser av företagsamheten, så att den får röra sig fritt hur den vill. Det är kärnan i hans filosofi. Men detta måste ju stå i kraftig motsättning till de två andra regeringspartiernas synsätt, liksom också till den tidigare socialdemokratiska regeringens. I varje fall har alla dessa partier varit överens. Det är ju inte så, Sten Svensson, att man om man generellt stimulerar utvecklingen – om nu detta kan göras – därmed också får en regionalt jämn fördelning. Vid marknadshushållning är det precis tvärtom, detta bortsett från om man tycker om marknadshushållning eller ej. Marknadshushållningen har vissa lagbundna drag som gör sig gällande. Till dessa drag hör att kapital koncentreras till allt färre händer. Vi får alltså en allt större kapitalkoncentration, till några få, små och mäktiga finansgrupper. På motsvarande sätt sker det en utslagning av små företag. Småföretagens antal och betydelse minskar, och den utvecklingen har vi haft under kapitalismens hela historia. Detta är verkligen en lagbunden företeelse.

Vidare har vi den situationen att vissa regioner – speciellt då skogslänen, vilkas industri har varit baserad på råvaru- och halvfabrikatsproduktion – drabbas mycket hårt av strukturomvandlingen. På det sättet får vi inom marknadshushållningen obalanser. Varje regionalpolitik, den må vara borgerlig eller socialistisk, måste utgå ifrån att man är tvungen att kompensera för dessa obalanser. Men det som Sten Svensson nu säger är ju raka motsatsen, nämligen att man inte skall kompensera och försöka hjälpa krisregionerna. De skall få klara sig själva bäst de kan. Kapitalet skall ges fullständig frihet. Vi skall gynna det över hela linjen. Sedan får vi se om kapitalet behagar lokalisera sig till krisregionerna. Är detta i överensstämmelse med den officiella regeringspolitiken, som Sten Svensson yrkar bifall till?

STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill påpeka för Jörn Svensson att han själv i sitt inledningsanförande gav uttryck för uppfattningen att det finns kvar betydande inslag av regionalpolitiken från 1965, som han själv kritiserade

från helt andra utgångspunkter.

Det pågår en omprövningsprocess. En del skedde under den förra riksdagsperioden då vi tog ställning till betänkandet nr 23. Mycket återstår emellertid att göra. Ett omfattande utredningsmaterial utgör underlag för kanslihusets beredning. Det är alltså. Jörn Svensson, fråga om en långsiktig förändringsprocess. Men denna process måste äga rum i samförstånd med regionala organ och med kommuner. Efter utredningarna får vi remissvar, liksom också synpunkter från arbetet med Länsplanering 80. Då får vi mer konkret veta vad de olika organen och kommunerna anser att vi bör göra beträffande de frågor som mera direkt berör enskilda län och kommuner. Vid nästa riksmöte kommer materialet att ligga på riksdagens bord, och vi kan då ta ställning till det.

I regeringensförklaringen anges i vilken riktning vi skall röra oss. I mitt inlägg sade jag att förändringarna i fråga skall ske inom ramen för regeringensförklaringen och i överensstämmelse med vad det statsfinansiella läget medger. Jag har emellertid velat påminna om de ideologiska och principiella utgångspunkter som vi har, när vi går till verket för att fullfölja våra avsikter.

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det här blir allt mer egenartat. Vad Sten Svensson sade i sitt första anförande var ju att han och moderaterna var motståndare till en selektiv subventionspolitik. Han sade uttryckligen så – använde de orden. Oavsett vad man tycker om den sedan 1965 förda regionalpolitiken och den som förs nu, måste man ändå konstatera att den bygger just på en selektiv form av stimulans och subventionering. Man vill alltså särskilt stimulera och gynna dem som vill investera i krisdrabbade regioner.

Vad Sten Svensson för fram är alltså en kritik under ytan, en öppen kollisionkurs med den inriktning på regionalpolitiken som ändå i sina huvudelement varit något gemensamt för socialdemokraterna, centern och folkpartiet och som är gemensam även för vpk så långt att vi är helt övertygade om att man utan en direkt styrning och en klar inriktning på att hjälpa krisregioner aldrig kan minska de regionala skillnaderna.

Det märkliga är att Sten Svensson och moderaterna här öppet sätter sig i motsatsställning till de två andra regeringspartiernas grundläggande syn – som moderaterna accepterat – genom att säga att det är förkastligt med generella subventioner och sådana inslag i politiken som syftar till att särskilt gynna eller hjälpa de sämst ställda regionerna.

Min fråga är: Hur får Sten Svensson detta att gå ihop med den officiella regeringspolitiken? Är det så stora sprickor i den sittande trepartiregeringen?

Jag har också en annan fråga.

Sten Svensson gav i sitt första anförande klart uttryck för en principiell syn. Det är inget fel med det, för även om man finner att man måste uppge sin principiella syn i ett koalitionsarbete och böja sig för koalitionsbrödernas önskemål på vissa punkter, så kan man ha kvar denna syn som en

Torsdagen den
22 maj 1980

Regionalpolitiken

åskådning.

Men Sten Svensson sade uttryckligen mer än så. Han sade att han utgick ifrån att den moderata synen, dvs. motståndet mot den selektiva, riktade hjälpen till krisregioner, skulle vinna anklang inom regeringen och påverka regeringspolitiken.

Då frågar jag: Har han diskuterat sig samman med sina koalitionsbröder på den punkten? Det finner jag högst tveklaktigt. Han kan inte gärna ha gjort det, för då skulle de andra uppge hela det synsätt som de under många år representerat när det gäller inriktningen på att särskilt hjälpa krisregioner.

STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! Det ligger naturligtvis i sakens natur att Jörn Svensson vill göra en större affär av det här än det är fråga om och vill förstora upp skillnader mellan olika åskådningar och idéer som man har som utgångspunkt för sin bedömning. Det kan jag ha förståelse för.

Men vad värre är: han har svårt att lyssna på vad man säger. Jag skall därför citera mig själv.

I inledningsanförandet sade jag så här: "Ensidigt riktade stödåtgärder gynnar inte det näringsliv som redan finns i stödområdet. Konkurrensen kan snedvridas och sysselsättningen hotas i andra företag än där insatserna har gjorts."

Jag vill kommentera detta och säga: De ökade kostnader som nu kommer, bl. a. till följd av oljeprishöjningarna, gör det nödvändigt att neutralisera dessas verkningar genom andra åtgärder. Särskilt angeläget bör detta vara i regioner med redan svagt sysselsättningsläge. Även av sådana skäl menar vi att generellt verkande ekonomisk-politiska medel i regionalpolitiken är klart överlägsna de selektiva målen. Vi har alltså föredragit generellt verkande åtgärder framför selektiva. Därmed har vi inte, som Jörn Svensson hela tiden velat göra gällande, uteslutit selektiva åtgärder. Vi har gjort en prioritering.

Sedan sade jag att vi utgår från att dessa våra synpunkter kommer att beaktas i det fortsatta arbetet. Och eftersom jag säger att det här skall ske inom ramen för vad regeringsförklaringen ger uttryck för, är det inte alls så – som Jörn Svensson vill göra gällande – att jag på något sätt vill ifrågasätta våra möjligheter att få gehör, utan jag litar på att man i det kommande arbetet i kanslihuset kommer fram efter de riktlinjer regeringsdeklarationen ger uttryck för.

ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! Orsaken till att industriministern inte tidigare har haft tillfälle att vara närvarande här i kammaren är att han varit upptagen av det mexikanska statsbesöket och självklart inte bristande intresse från hans sida för de här frågorna. Detta sagt som en kommentar till Bernt Nilssons uttalande.

När riksdagen våren 1979 fattade beslut om den framtida regionalpoliti-

ken, hade vi från centerns sida avvikande meningar på ett flertal punkter. En del av dessa frågor har aktualiserats i motioner till årets riksdag och behandlas i nu föreliggande betänkande. Eftersom en kort tid förflutit sedan den nya regionalpolitiken antogs av riksdagen, har vi inte följt upp våra tidigare ställningstaganden med avvikande meningar. Man bör få längre erfarenhet av förra årets reform innan ändringar vidtas.

Målsättningen för de regionalpolitiska insatserna måste vara att bidra till en jämn och allsidig fördelning av välfärden mellan landets olika delar. Regionalpolitiken måste utformas så att alla människor i olika delar av landet ges möjligheter till allsidig sysselsättning, service och god miljö. Eftersom det råder betydande skillnader mellan landets olika delar i dessa avseenden, måste regionalpolitiken inriktas på att undanröja förvärvshinder och fördela arbetstillfällena inom landet så att en rimlig regional balans uppnås. Frågan om möjligheterna till sysselsättning i olika delar av landet är ytterst beroende av den totala tillgången på arbete. Det sistnämnda var något som också Bernt Nilsson underströk i sitt anförande. Självklart kommer utvecklingen inom industrisektorn att ha stor betydelse för möjligheten att skapa arbete åt alla. Jag uppfattade också – på samma sätt som Elver Jonsson – att Bernt Nilsson i sitt inledningsanförande påstod att den totala sysselsättningen minskat under de senaste åren. Sedermera fick vi en precisering från Bernt Nilsson, att så inte var fallet. Det är naturligtvis med glädje vi kan konstatera detta, eftersom den verkliga utvecklingen har varit en helt annan under de senaste åren. Vi kan också glädja oss åt att antalet sysselsatta inom industrisektorn förra året ökade. Det är ju några år sedan så skedde.

De allmänna ekonomiska förutsättningarna och konkurrenssituationen är grundläggande för de regionalpolitiska insatserna i stort. Erfarenheterna visar att en god ekonomisk tillväxt för landet i dess helhet inte i sig leder till en regional utjämning. Behovet av regionalpolitiska insatser är därför stort både i tider med snabb tillväxt och i samband med ekonomisk stagnation. Regionalpolitiken måste därför samordnas med och vara ett komplement till de närings- och industripolitiska insatser som krävs för att skapa nya sysselsättnings- och försörjningsmöjligheter. Regionalpolitiken måste vidare bidra till att utjämna skillnaderna i förvärvsintensitet mellan olika delar av landet. Det är väl känt att skillnaderna i förvärvsintensitet i första hand gäller kvinnorna. Kraftfulla regionalpolitiska insatser bidrar därför i hög grad till att stärka kvinnornas ställning på arbetsmarknaden och skapa en ökad jämställdhet mellan könen.

Regionalpolitiken måste också utformas så att den bidrar till fortsatt förnyelse av det svenska näringslivet. Både svensk exportindustri och de företag som är inriktade på hemmamarknaden möter hård internationell konkurrens. Regionalpolitiska insatser är ett medel att stärka svensk industris motståndskraft i en sådan situation genom stöd till bl. a. modernisering av anläggningar och utrustning.

Utskottet har enhälligt ställt sig bakom regeringens förslag när det gäller anslagen till regionalpolitiken för nästa budgetår. Här finns det anledning att notera den uppräknade med 20 milj. kr. som regeringen har gjort för åtgärder

i glesbygder och för att vidga ramen för kreditgarantier till företag i glesbygder från 26 till 41 milj. kr. Dessa åtgärder ligger helt i linje med de synpunkter vi i centern framförde på våren 1979.

I utskottsbetänkandet behandlas ett stort antal motioner. Enigheten i utskottet är stor. Sålunda finns det bara fem socialdemokratiska reservationer, som i stor utsträckning tar upp frågor som tidigare behandlats av riksdagen. Ett flertal motioner tar upp frågan om ändring av kommuners inplacering i stödområde. Utskottet besvarar samtliga dessa motioner med motiveringen att alltför kort tid förflutit sedan den nuvarande indelningen gjordes och att man kan göra en bättre bedömning av hur systemet har utfallit sedan Länsplanering 80 slutförts.

Riksdagen fattade förra året beslut om inrättande av en delegation för att aktivt arbeta med decentralisering av statlig verksamhet. Regeringen har tillsatt delegationen, och denna har påbörjat sitt arbete. I flera motioner aktualiseras möjligheterna att erhålla statlig verksamhet till olika orter och län. Utskottet besvarar dessa motioner med hänvisning till delegationens arbete. Det finns anledning att här understryka vad utskottet uttalat om nödvändigheten av att arbetet med decentraliseringsfrågorna i vid mening drivs med kraft. Här är det naturligtvis nödvändigt, för att man skall nå önskat resultat, att delegationen i sitt arbete erhåller stöd från fackdepartement och myndigheter. Erhåller man inte detta stöd, föreligger en stor risk för att man misslyckas i arbetet med att decentralisera arbetsuppgifter till regional nivå.

De förslag och synpunkter som framförts i flera motioner är av sådan innebörd att de lämpligast bör aktualiseras och redovisas av länsmyndigheterna i samband med Länsplanering 80. Vi är medvetna om att det för vissa regioner är nödvändigt med speciella insatser. Värmlands län är ett av de län som drabbats hårdast av arbetslöshet. Strukturomvandlingen har slagit hårt i Värmland, och detta är en viktig orsak till det svåra läget. Därför har utskottet ansett det vara nödvändigt att av de regionalpolitiska medlen anslå 12 milj. kr. för att främja den industriella utvecklingen i länet. Hur dessa medel skall användas får avgöras av regeringen i samråd med de regionala myndigheterna. Detta måste betraktas som en klar viljeyttring från utskottets sida, och det visar att utskottet sett allvarligt på problemen i Värmland. Vi utgår ifrån att snabba insatser kommer till stånd som innebär en positiv utveckling för Värmland i dess helhet.

För att de sämst ställda kommunerna i framtiden skall ha en rejäl möjlighet att minst kunna bibehålla sin folkmängd och därmed upprätthålla sysselsättning och en tillfredsställande service för människorna är det nödvändigt att man från samhällets sida på olika sätt bidrar med aktiva insatser. Erfarenheterna av 1979 års regionalpolitiska beslut måste vara vägledande för vilka åtgärder som kan vara nödvändiga framöver. Jag delar här Bernt Nilssons uppfattning att förra årets beslut säkerligen inte är perfekt till alla delar. Det gäller emellertid att återkomma sedan vi fått ytterligare erfarenheter. Därför kommer innehållet i länsrapporterna att spela en stor roll för de bedömningar som regering och riksdag skall göra i samband med

att en ny regionalpolitisk proposition skall behandlas. Det är en huvuduppgift för oss som politiker att trygga serviceunderlag och sysselsättningsmöjligheter i hotade glesbygdsområden. En regionalpolitik är angelägen också för att underlätta för storstäderna att klara sociala problem och miljöproblem. Det är viktigt att satsa på de mindre företagen, på utvecklingen av nya företag och idéer och på samarbete mellan samhälle, näringsliv och fackliga organisationer. Detta är en förutsättning för att vi skall kunna skapa tillräckliga resurser och klara målsättningen arbete åt alla.

Slutligen, herr talman, vill jag säga att jag också delar Bernt Nilssons uppfattning att befolkningsutvecklingen i Stockholms län varit väl kraftig under de senaste åren. Men man måste ändå med tillfredsställelse konstatera att industriministern har avvikit en hel del från länsstyrelsemajoritetens förslag om planeringstal för Stockholms län för år 1985. Det borde därför kanske finnas anledning för Bernt Nilsson att ta kontakt med sina partivänner i Stockholms läns länsstyrelse och med författarna till motion nr 1004 för att efterhöra deras bedömning av Stockholmsregionens utveckling fram till 1985. Skulle vi ha ställt oss bakom deras krav skulle det ha inneburit att det blivit nödvändigt att göra nedskärningar för andra län i vårt land. Det är naturligtvis någonting som vi inte kan acceptera.

Herr talman! Med det anförda får jag yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

BERNT NILSSON (s) replik:

Herr talman! Vi behandlar i dag centerpartiets stora paradnummer: decentraliseringens höga visa. Det var därför jag efterlyste industriministern. Jag kan naturligtvis förstå att han kan vara upptagen av statsbesök, som det sades här. Men har alla de andra centerpartistiska statsråden också statsbesök liksom hela den tjänstemannakader som industriministern har tillgång till men som inte heller var närvarande? Denna fråga betydde just för centern så oerhört mycket i valrörelsen: man gick ut och lovade decentralisering, utflyttning och mycket annat. Det är då förvånande att man nu tar så nonchalant på det hela. Det var därför jag ifrågasatte ambitionerna.

Under en fyraårsperiod har man suttit i regeringsställning, och centern har innehaft statsministerposten och industriministerposten; man har alltså haft det departementala ansvaret för den här politiken. Likväl har det skett en minskning i skogslänen – det kommer vi inte ifrån; det visar statistiken. Det har skett en mycket kraftig ökning i Stockholmsområdet under den här tiden. Nu kryper man undan och säger att man skall titta på detta och möjligen komma med förslag nästa år.

När det gäller sysselsättningen totalt, Arne Fransson, kan det vara hugget som stucket om den ökat eller inte, men vi vet att deltidsarbetet ökat mycket kraftigt under senare tid. I varje fall beträffande fjolåret konstateras att det totala antalet arbetade timmar icke varit större än tidigare, medan det däremot fanns fler i sysselsättning.

Ni har helt enkelt, som jag sagt förut, öst ut pengar till företagen – det rör sig om miljardbelopp – men glömt att ställa några som helst krav på att de

Torsdagen den.
22 maj 1980

Regionalpolitiken

skall göra motprestationer. Det är också därför som sysselsättningen har gått ned. Jag har för industriministern anfört exemplet Södra Skogsägarna, som fick sina 500 milj. kr. och som därefter nu lägger ned drygt 1 000 arbetstillfällen. Ni hänvisar i det fallet bara till att ni har förhoppningar om att detta företag har ett samhällsansvar. Det tror jag inte att det har. Det ser i detta fall bara till pengarna.

ARNE FRANSSON (c) replik:

Herr talman! Frågan om utvecklingen i Stockholms län är naturligtvis intressant, och det finns kanske anledning att diskutera den ytterligare. Men det finns också anledning att i detta sammanhang påminna om – och på den punkten var vi ju överens förra året – tillsättandet av decentraliseringsdelegationen. Dess arbetsuppgift är ju att undersöka möjligheterna att decentralisera arbetsuppgifter från centrala statliga myndigheter och verk för att utlokalisera dessa arbetsuppgifter till andra delar av landet.

Vi var också förra året överens om att det var riktigt att lokaliseringssamarrådet skulle vidgas till större företag inom den privata service- och tjänstesektorn. Detta bör rimligtvis leda till en begränsning av nyetableringen i Stockholmsregionen och därmed skapa ökade förutsättningar för att få även denna verksamhet decentraliserad.

När det sedan gäller frågan om den totala sysselsättningsutvecklingen är det riktigt, som Bernt Nilsson säger, att antalet deltidssysselsatta ökat en hel del under de senaste åren. Det är naturligtvis delvis avhängigt av att vi infört möjligheten till delpension. Vi har också fattat beslut om möjlighet till ledighet av olika anledningar i betydligt större utsträckning än tidigare. Dessutom är ju många människor intresserade av deltidarbete.

Men, Bernt Nilsson, man kan inte komma ifrån att antalet sysselsatta inom industrisektorn under förra året ökade med drygt 20 000 personer. Jag tycker att detta vittnar om att den politik som regeringen har fört under de senaste åren varit till gagn för sysselsättningen i vårt land och om att man inte så kategoriskt bör kritisera regeringen för efterlåtenhet i dess arbete under de senaste åren.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

BERNT NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har ingenting emot den tillsatta statliga decentraliseringsdelegationen, utan jag förväntar mig att den skall kunna göra ett bra jobb. Jag har också den uppfattningen att vi måste sprida ut en del av den service som annars samlar sig här i Stockholm.

Men när det gäller de övriga frågorna är det som sagt utomordentligt märkligt att ett parti, som i valrörelsen och i regeringsdeklarationer talar om decentralisering, när det verkligen kommit till makten inte kan fullfölja detta. Man kan kanske t. o. m. också ifrågasätta ambitionen på detta område.

Jag tog i mitt första inlägg upp centerns motion från 1975 där man krävde mer pengar för denna verksamhet. Men i år kommer industriministern och drar ner anslagen ganska kraftigt. Dessutom – som med en krokant – kommer regeringen under en centerpartistisk statsminister och föreslår att man skall ge 15 000 kr. till varje byggnadsarbetare som flyttar från Norrland och Värmland till Stockholm. Är detta centerpartiets ambitioner, eller vad är det?

Man har haft möjligheterna att påverka. Varför har man inte, som jag var inne på tidigare, följt upp länsplaneringarna på ett, som vi ser det, riktigt sätt? Varför har man inte skapat de åtgärdsprogram och föreslagit de konkreta åtgärder som behövs för att komma till rätta med dessa obalanser? Man gick ju ut och talade så vitt och brett om detta. Det är för mig oförklarligt att det kan vara på det här sättet. I och för sig är vi vana vid tvära omkastningar från centerpartiets sida – men i alla fall!

En av de stödåtgärder regeringen nu vill ha ökade resurser till är glesbygdssstödet. Varför det då? Jo, därför att det i huvudsak förmodligen kommer lantbruket och liknande verksamheter i länen till del.

Jag ställde några frågor förut, som jag skall be att få upprepa för industriministern när han nu kommit: Varför har ingen uppföljning gjorts av de länsplaneringar som uppvisats för riksdagen de senaste åren? Varför har man inte tagit fram några åtgärdsprogram för att visa hur man vill verkställa de förslag riksdagen beslutade om i fjol, nämligen att länsplaneringen skulle bli mer åtgärdsinriktad? Vilka medel avser man att försöka använda för att nå denna åtgärdsinriktning?

ARNE FRANSSON (c) replik:

Fru talman! Det var ett något förvånande uttalande Bernt Nilsson gjorde när det gällde regeringens förslag om ökad satsning på glesbygderna. Jag trodde vi var överens i kammaren om nödvändigheten av ytterligare satsning i just de sämst ställda kommunerna i vårt land. Av Bernt Nilssons inlägg kunde man få rakt motsatt uppfattning, nämligen att han inte var speciellt intresserad att satsa något i dessa kommuner. Jag tror att vi skall ha klart för oss att om inga rejäla satsningar sker föreligger stor risk för försämrade service för de människor som bor i glesbygdskommunerna.

När det gäller de olika omgångarna i länsplaneringen och de åtgärdsförslag länsstyrelserna presenterar så har väl, Bernt Nilsson, industridepartementet lämnat rätt fylliga besked till varje länsstyrelse med utgångspunkt i de synpunkter som resp. länsstyrelse framfört. Hela tiden är det viktigt att man ute i länen kommer med så konkreta åtgärdsförslag som möjligt. Det var av den anledningen riksdagen bemyndigade regeringen att erhålla 35 milj. kr. förra året för att kunna tilldela länsstyrelserna pengar så att de i sin tur skulle kunna använda dem till olika projekt. Det är ett steg i rätt riktning att decentralisera arbetet till länen. Jag tycker inte att Bernt Nilsson kan påstå annat än att det skett en hel del i decentralistisk riktning under de senaste åren.

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! En av de grundläggande förutsättningarna för möjligheterna att bedriva en aktiv och framgångsrik regionalpolitik är att det råder en ekonomisk tillväxt i landet. Effektiviteten i regionalpolitiken påverkas av om vi har ett expansivt och föränderligt näringsliv eller ett näringsliv som stagnerar och stelnar i formerna. Man kan konstatera att strukturkriserna och den avtagande tillväxten inom näringslivet i mitten och slutet av 1970-talet självfallet var negativa ur regionalpolitisk synvinkel.

Utvecklingen har nu dess bättre vänt. Den ekonomiska utvecklingen är nu mer gynnsam, förutsättningarna för en aktiv regionalpolitik bättre. Industriinvesteringarna ökar igen. I finansplanen räknar vi med en ökning i år på 15 % i volym. Industriförbundet räknar t. o. m. med en betydligt kraftigare ökning av investeringarna. Förbundets planenkät anger ökningen till mellan 20 och 30 %. Exporten utvecklas också gynnsamt. Enligt utrikeshandelsstatistiken ökade exporten mellan 1978 och 1979 med 20 %. För 1980 beräknas exportvärdet öka med ytterligare 9 % i förhållande till 1979 års nivå, om nu inte konflikten i våra hamnar väsentligt förändrar den bilden.

Denna expansiva utveckling inom näringslivet får också genomslagskraft i efterfrågan på arbetskraft. Flera talare här har varit inne på den frågan. I mars 1980 var 20 000 fler sysselsatta inom industrin än för ett år sedan. Det innebär att industrin nu har återhämtat ca en femtedel av den sysselsättningsminskning som skedde under åren 1976–1978. Arne Fransson framhöll i sitt inlägg just detta. Men naturligtvis kan man inte låta sig nöja med de konjunkturella förutsättningar som näringslivet erbjuder som en bas för regionalpolitiken. Ett näringsliv under expansion och förändring är dock en viktig förutsättning för att målet om regional balans skall kunna uppnås.

Det finns i detta sammanhang anledning att varna för de tendenser som finns att låsa fast industrin vid en föråldrad struktur. Inte minst det socialdemokratiska partiet kräver nu nästan regelmässigt statliga insatser för att bibehålla verksamheter som inte kan överleva av egen kraft. Denna typ av industripolitik är, som jag ser det, också det största hotet mot regionalpolitiken på sikt. Självfallet måste industripolitiken ha som ett mål att medverka till att näringslivets strukturomvandling sker i former som är socialt acceptabla. Det är en självklarhet och en naturlig utgångspunkt för samhällets agerande. När de industripolitiska kraven tenderar att utgå ifrån att bibehålla det gamla och blockera förändringar utgör de dock ett allvarligt hot både mot de fortsatta industriella utvecklingen i landet och mot möjligheten att få till stånd en balanserad regional utveckling. Då binds nämligen resurser, som skall användas till förnyelse, på ett sätt som måste inverka menligt på sysselsättningen på sikt. Då binds också resurser som behövs för att verkligen främja den regionala balansen.

Bernt Nilsson har här i debatten gett exempel på denna inställning. Han tog fram exemplet Södra Skogsägarna. Försiktigtvis nämnde han inte varven. Jag tycker att den diskussion som han här för kan vara en god illustration till vad som under senare år blivit ett socialdemokratiskt kännemärke, dvs. att i företag som inte har konkurrenskraft binda upp resurser som vi skulle

behöva för att utveckla t. ex. näringslivet i skogsbygderna.

Bernt Nilsson tog också upp Stockholms tillväxt och det flyttningsbidrag som har diskuterats. Det är intressant att notera att utgångspunkten för överhettningen på byggnadsmarknaden i Stockholm ju är den stora tillväxt inom central administration som skett inom Stockholmsregionen. När centerpartiet tidigt föreslog åtgärder för att motverka den tillväxten, för att lägga locket på expansionen i Stockholm, kom den främsta oppositionen från socialdemokratin.

Bernt Nilsson har i dag överraskat mig genom att förklara sig vara motståndare till ett utökat glesbygdsstöd. Jag vill fråga Bernt Nilsson hur han förklarar det motståndet hemma i sin valkrets, där glesbygdsstödet är väsentligt, inte bara för landsbygdsnäringarna utan också för hantverk och småindustri och för standarden på den allmänna servicen.

De förslag inom regionalpolitiken som regeringen framlagt i årets budgetproposition innebär till väsentlig del en uppföljning av de riktlinjer för den framtida regionalpolitiken som riksdagen tog ställning till så sent som våren 1979.

Länsplaneringens åtgärdsinriktning fullföljs genom att anslaget till åtgärder i länsplaneringen under kommande budgetår föreslås utgå med oförändrat 35 milj. kr. Till regionalpolitiska åtgärder för näringslivet föreslås anslag på sammanlagt 1,4 miljarder kronor. Nytt i detta sammanhang är att stöd skall kunna utgå till utveckling av produkter i södra Sverige om produktionen kan förläggas till stödområdena 4, 5 och 6.

I tilläggsbudgeten redovisar regeringen vidare hur verksamheten skall inriktas i de tidigare beslutade utvecklingsbolagen i Jämtlands och Västerbottens län. Glesbygdspolitikens föreslås bli förstärkt genom en uppräkning av medlen för åtgärder i glesbygder med 20 milj. kr. till 104 milj. kr. och en utökning av ramen för statliga kreditgarantier till 41 milj. kr. Vidare föreslås i enlighet med riksdagens beslut nya planeringstal för länen gälla som underlag för statliga myndigheters planering för tiden fram till år 1985.

Det är alltså en rad förslag som fullföljer den inriktning beträffande regionalpolitiken som riksdagen beslöt i fjol. Jag kan i och för sig instämma i att det finns luckor och plats för förbättringar, och det är också vad vi tar sikte på när vi nu arbetar med en ny regionalpolitisk proposition.

Trots att regeringen i år, i avvaktan på en ny regionalpolitisk proposition av större omfattning, framlagt ett begränsat antal förslag har riksdagen att behandla 70 motioner, vilket gör att regionalpolitiken också denna vår är ett av riksdagens största ärenden.

Ett par motioner ifrågasätter den nuvarande ordningen med stora planeringsomgångar i länsplaneringen. Förslagen till länsprogram i arbetet med Länsplanering 80 ligger nu ute på remiss i länen, och länsstyrelsernas förslag skall redovisas till regeringen i slutet av oktober 1980.

Det har riktats kritik mot länsplaneringen för att den i alltför hög grad har varit inriktad på probleminventeringar och analyser och i alltför liten utsträckning ägnats åt konstruktiva förslag till lösningar på dessa problem. En annan invändning har varit att länsplaneringen, när man väl har kommit

Torsdagen den
22 maj 1980

Regionalpolitiken

med förslag till lösningar, i alltför hög grad har haft långa listor med mer eller mindre dåligt underbyggda krav på insatser.

Anslaget för åtgärder i länsplaneringen skall dock enligt riksdagens riktlinjer användas för att få fram mer genomarbetade förslag till projekt som kan främja den regionala utvecklingen. Det finns alltså nu anledning att vänta att länsstyrelserna konkretiserar sina förslag på ett helt annat sätt än tidigare. Detta arbete bör kunna fortsätta med den inriktningen, och därför har vi ansett att anslaget för åtgärder i länsplaneringen kan föras upp med oförändrat 35 milj. kr. också kommande budgetår. Jag tror att det är en viktig del av den framtida regionalpolitiken att på detta sätt ge länsstyrelserna reella möjligheter att konkretisera sina förslag.

Tanken med de stora länsplaneringsomgångarna har varit att man från tid till annan skulle få en bred genomgång av de olika länens problem, utvecklingstendenser och, inte minst, utvecklingsmöjligheter. Det bör i sammanhanget understrykas att det inte är någon automatik i detta med större planeringsomgångar vart femte år. Det är i stället regeringen som har att pröva behovet av sådana insatser. När den nu påbörjade planeringsomgången har redovisats till regeringen i oktober i år skall en utvärdering av planeringen ske.

Resultatet av denna utvärdering kommer att redovisas i den regionalpolitiska proposition som förbereds. Vi får således anledning att återkomma till en mera ingående behandling av planeringssystemet.

I sammanhanget vill jag nämna att jag inom ramen för länsplaneringen helt nyligen lämnat ett uppdrag till länsstyrelserna att utreda vissa frågor av effekterna av den regionala utvecklingen av en ökad användning av vissa inhemska bränslen. Det arbetet skall redovisas i Länsrapport 1981 vid utgången av mars samma år.

De regionalpolitiska styrinstrument som har använts sedan riksdagsbeslutet 1972 är som bekant, vilket har berörts i debatten, Ortsplanerna, planeringstalen och stödområdesindelningen. Vad gäller den senare har jag tidigare i riksdagen i ett frågesvar hävdad att indelningen i allt väsentligt bör ligga fast, åtminstone tills vi har fått en samlad bild av det förslag till justeringar som kommer i länsprogrammet i höst. Då blir det anledning att ta upp den frågan till en genomgående analys.

De ansökningar om regionalpolitiskt stöd till företag i orter utanför stödområdena som har inkommit under året har också behandlats restriktivt. Bara på det sättet kan vi få en riktad verkan med stödområdesindelningen, så att de sämst ställda regionerna kan få del av den investeringsuppgång inom industrin som vi nu kan notera.

Vad beträffar Ortsplanen innebar 1976 års regionalpolitiska beslut att vi övergav den stelbenta favorisering av primära centra som hade gjorts av den socialdemokratiska regeringen. Det är enligt min uppfattning inte dessa kommuner i första hand som behöver stöd för att kunna utvecklas i positiv riktning. Den uppfattningen torde delas av alla som känner till skogslänens problem. Man kan snarare hävda att en för snabb utveckling i primära centra kan verka till men för de mindre orternas möjligheter att överleva på sikt.

Ortsplanen bör därför enligt riksdagsbeslutet 1976 i första hand användas till instrument för påverkan av lokaliseringen inom servicesektorn. Även där måste vi eftersträva så decentraliserade lösningar som möjligt. Det skall dock sägas att Ortsplanen har ett visst värde som underlag för en enhetlig behandling av liknande kommuner, vilket är nödvändigt för den nationella politiken. Här måste vi också gå längre, så att vi får mer nyanserade Orts- och regionbeskrivningar.

Låt mig så beröra decentraliseringsfrågorna. Det har i flera år funnits en formell skyldighet för offentliga myndigheter att ta regionalpolitiska hänsyn i sin planering. I flera sammanhang har också riksdagen uttalat att denna inriktning av verksamheten måste förstärkas. Trots det har det visat sig att det praktiska utfallet av riksdagens uttalanden har blivit mycket begränsat. Bl. a. mot bakgrund härav krävde centerpartiet i anslutning till det regionalpolitiska beslutet våren 1979 att decentraliseringsfrågorna måste ägnas större uppmärksamhet. Riksdagen anslöt sig till vårt förslag, och strax före jul inrättades en delegation för decentraliserings- och lokaliseringsfrågor i regeringskansliet. Delegationens ordförande är statsrådet Olof Johansson.

Decentraliseringsarbetet inom statlig administration kommer nu att drivas med samlade krafter. Nyttillkommande myndigheter bör endast i undantagsfall lokaliseras till Stockholmsregionen. Delegering av befintliga och nyttillkommande arbetsuppgifter främjas.

Jag har i andra sammanhang betonat att företagen måste gå in i ett regionalpolitiskt samspel med stat och kommuner och att de måste ta ett ansvar för strukturomvandlingens regionala konsekvenser. Det kan låta egendomligt, men det finns väl så stor anledning att också uppmana myndigheter och verk att på ett motsvarande sätt ta ett betydligt större regionalpolitiskt ansvar för sin verksamhet än vad man gör i dagsläget. Många erfarenheter visar att motståndet mot en långtgående decentralisering är väl så stort inom den offentliga sektorn som inom enskild verksamhet.

Som jag tidigare var inne på krävs det ett gott ekonomiskt klimat, som ger utrymme för investeringar och nyföretagande, för att få full effekt av en positiv och aktiv regionalpolitik. Inte minst i de län som har regionalpolitiska problem måste de små och medelstora företagen få möjligheter att utvecklas positivt. Här måste vi gå vidare och pröva nya vägar. En möjlighet är att använda offertstödet som ett särskilt etableringsstöd för att stimulera nyföretagande och expansion.

En annan väg är att inrätta investment- eller utvecklingsbolag i samma syfte. Under de senaste åren har flera sådana bolag inrättats för att stärka sysselsättningen på utsatta orter. Vi har nu sådana bolag i bl. a. Norrbotten, Dalarna och varvsregionerna.

Som jag tidigare nämnde, kommer nya bolag under den närmaste tiden att inrättas i Jämtland och Västerbotten. Jag tycker att det nu är dags att säga att vi får avvakta erfarenheterna av dessa bolag innan vi går vidare. Men vi hoppas att dessa institutioner skall bli effektiva medel i regionalpolitiken.

Ett viktigt regionalpolitiskt medel är också de lokaliseringssamråd som inleddes 1976 med de större industriföretagen som medagerande. De präglades under de första åren av den allmänna konjunkturnedgången, som ledde till minskad industrissysselsättning och minskade industriinvesteringar. Under åren 1976–1979 upptogs samrådet därför till stor del av diskussioner kring olika förutsättningar för att undvika eller reducera effekterna av företagens planer på nedläggningar, omlokaliseringar eller sysselsättningsminskningar.

Under slutet av 1979 och under 1980 har en klar omsvängning ägt rum i investeringskonjunkturen. Detta har resulterat i att vi inom lokaliseringssamrådets ram f. n. diskuterar ett antal projekt som avser preliminära planer på nyetableringar och expansiva utbyggnadsinvesteringar med några av de större industriföretagen.

En av ambitionerna i samrådet är nu att få till stånd 600 nya arbetstillfällen i Norrbottens län under innevarande år – i varje fall beslut under innevarande år – där sysselsättningsproblemen är allra svårast. Bland de investeringsprojekt som f. n. diskuteras med företag ingår några som avser just Norrbotten. Jag hyser därför förhoppningar om att den uppsatta målsättningen skall kunna förverkligas. Jag vill samtidigt säga att det här är ett klart test på näringslivets förmåga, vilja och förståelse för att regionalpolitiken är ett samfällt intresse i detta samhälle.

I samband med den pågående omstruktureringen inom järn- och stålindustrin har försök gjorts inom samrådets ram att skapa alternativ sysselsättning för de anställda som friställs. F. n. genomförs en utvärdering av dessa åtgärder för att skapa alternativ sysselsättning vid driftsinskränkningar.

För att fullfölja riksdagens beslut att utvidga lokaliseringssamrådet till större företag inom den privata service- och tjänstesektorn samt till större intresse- och ideella organisationer kommer överläggningar i dagarna att inledas med ett antal av dessa företag och organisationer om samrådets närmare utformning. Jag vill betona att det är angeläget att näringslivet aktivt ger sin medverkan för att det regionalpolitiska arbetet skall få en konstruktiv och offensiv inriktning.

När man läser oppositionens reservation till utskottets betänkande om att en fullmaktslag om etableringskontroll bör införas av riksdagen, kan man i och för sig få anledning att närmare diskutera näringslivets medverkan i regionalpolitiken. Det här är ju det enda huvudalternativet till regeringens förslag som oppositionen framför.

Dess värre ligger detta förslag helt i linje med övrig socialdemokratisk näringspolitik. För inte länge sedan krävde socialdemokraterna en tvångslag avseende skogsavverkning. Man har talat om övergripande strukturplaner. Man har talat om behovet av lagar, regler och kontroll från myndigheternas sida. Man tror sig tydligen på det sättet kunna uppnå vissa näringspolitiska mål. T. o. m. elementär psykologisk insikt säger att detta är en befängd politik. Vem vill etablera en ny verksamhet eller expandera en verksamhet under premisser av detta slag? Ur hela samhällets synvinkel är uppenbarligen

den politik bättre som frigör resurser och skaparkraft och ger uppmuntran än den reglerings- och kontrollpolitik som vi så ofta får bevittna exempel på i oppositionens närings- och regionalpolitik.

Sammanfattningsvis anser jag därför att det måste sägas i det här sammanhanget att en framgångsrik regionalpolitik förutsätter ett expansivt och föränderligt näringsliv, men också ökad förståelse – i näringslivet, i styrelserum, på bolagsstämmor, i fackföreningar, men också i den centrala administrationen – för att regional balans kräver en medverkan av alla berörda parter i samhället. De krafter som vill bevara en gammal industristruktur och en gammal organisationsstruktur måste besinna sitt ansvar. Samhället har viktiga regionalpolitiska uppgifter och måste spela en aktiv roll i näringslivets utveckling för att tillvarata enskilda människors och bygders intressen. Det är en sådan grundsyn som regeringens regionalpolitik bygger på och som kommer att vara vägledande i det arbete som nu med ökad intensitet bedrivs i regeringskansliet för nästa regionalpolitiska proposition.

BERNT NILSSON (s) replik:

Fru talman! Industriministern sade här att vi var tvingade att acceptera en strukturomvandling. Det ligger naturligtvis en hel del i detta. Vi kan inte behålla status quo inom industrin, utan här måste ske förändringar. Det är vi väl medvetna om, men vi är inte överens om medlen.

Nu säger industriministern att det har blivit en tillväxt i näringslivet. Detta är kanske i viss mån riktigt. Men, herr industriminister, ni har ju lämpat ut en massa pengar till företagen, som jag sade förut, utan att ställa några som helst krav på motprestationer. Låt oss på nytt ta Södra Skogsägarna som exempel. De fick 500 milj. kr., och resultatet blir att över 1 000 arbetstillfällen försvinner.

Det är självklart att man, om man lämnar ut pengar på det sättet och förutsätter att företaget har samhällsansvar, inte kommer någonstans.

Otvivelaktigt är det så att under den period som ni har suttit i regeringsställning antalet industrisysselsatta totalt har minskat.

Industriministern säger att detta måste ske under socialt acceptabla former. Då vill jag fråga: Tycker industriministern att det är socialt acceptabelt att handla på så sätt som Södra Skogsägarna gjort? Man har i dag en spekulant på företaget, men man vill ha betalt på ett sådant sätt att det förmodligen inte blir någon affär av det hela.

Industriministern sade någonting om att jag också borde ha nämnt varven. Det var synd att industriministern inte var här från början eller hade någon tjänsteman som bevakade debatten. Jag nämnde faktiskt varven också, men industriministern kom för sent.

Jag är inte motståndare till glesbygdsstödet, som industriministern sade. Jag tog det bara som ett exempel där ni ville att anslaget skulle ökas.

Men om vi tittar i propositionen på s. 86 finner vi att industriministern där säger att de för flera anslagsposter minskade beloppen inte skall ses som ett uttryck för minskade ambitioner. Man får väl inte här i riksdagen säga som

Relling sade, men jag menar detsamma.

Industriministern sade att industridepartementet hade åtgärdat på många ställen, och det har ni kanske gjort. Men i mitt eget hemlän har vi fått 800 000 kr. för att klara alla problem, och vi undrar därför vad ni tänker göra, för det beloppet räcker inte långt.

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Fru talman! Jag är tvungen att göra en reflexion kring industriministerns språkbruk. Han säger att "oppositionen" vill införa moment av tvång i ekonomin, och då avser han i första hand socialdemokraternas synnerligen försiktiga, bleka och blygsamma förslag om etableringskontroll.

Detta med tvång får vi nog reda ut litet. Först vill jag fråga: Är det bara kapitalets behov, storfinsansens behov som skall vara en måttstock för vad som är tvång eller frihet? Tänk om vi någon gång skulle ha de vanliga människornas behov som måttstock! Om vi underlåter att styra investeringar och i stället låter Norrbotten sjunka i en allt djupare kris, var finns då friheten för de arbetslösa ungdomarna där, var finns då framtiden för dem? Skall vi inte tala om något av det tvång, den ofrihet, den förnedring och brist på framtid som de drabbas av därför att industriministern och andra inte på något sätt vill inskränka storfinsansens och kapitalets frihet? Är det inte bättre att inskränka kapitalets frihet för att därmed kunna öka människornas frihet och förbättra framtiden för Norrbotten?

Så vill jag göra ytterligare en reflexion. Industriministern talar om den socialdemokratiska idén om etableringskontroll – som f. ö. är mycket villkorligt och vagt utformad – som om den vore en enormt ingripande åtgärd för att öka styrningsgraden i samhället.

Jag får ibland den uppfattningen att svensk borgerlighet inte har följt med borgerligheten i andra länder utan fortfarande lever kvar på 1920-talet. Det finns en lång rad borgerliga länder som bedriver en mycket mer omfattande styrning av de privata kapitalinvesteringarna än vad man gör här i Sverige. I exempelvis Japan får de privata investeringarna inte bestämma var en ny stor industri skall ligga. Det bestäms av handels- och industridepartementet. Där sker alla de grundläggande utredningarna, där bestäms i vilken region den skall ligga, där bestäms t. o. m. hur stora krediter den skall få och hur stor dimension anläggningen skall ha för att kunna matchas med de arbetskraftsreserver som finns i området.

Vi har alltså styrningsgrader i en rad länder – i Storbritannien, Australien, Japan – som är långt större än vad det socialdemokratiska förslaget innebär. Och detta alltså i länder med borgerliga regeringar och en utpräglad kapitalistisk typ av hushållning. Jag förstår inte varifrån denna skräck för styrning kommer.

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Bernt Nilsson säger att de industripolitiska insatserna inte har varit förknippade med krav på företagen. Det är ett orimligt påstående. Statens mellanhavande med Södra Skogsägarna – för att nu ta det exemplet –

regleras av ett avtal som riksdagen har godkänt. Där har vissa krav ställts på företaget, krav som hänger samman med att staten inte, som Bernt Nilsson säger, har gått in med bidrag till företaget utan som delägare till 40 %.

Det är intressant att notera att när vi häromdagen diskuterade statens engagemang i Södra Skogsägarna hade socialdemokratin egentligen inte något alternativ till den utveckling som vi nu bevittnar. Där sker en strukturanpassning i allt väsentligt i socialt acceptabla former. MBL-förhandlingarna är inte slutförda i alla faser, men samverkan mellan företaget och fackföreningsrörelsen för att hitta vägar ut ur problemen har, som jag ser det, lett till en konstruktiv diskussion. Där blir naturligtvis ett antal kompletterande åtgärder från samhällets sida nödvändiga.

Jag vet inte vilken konkret förhandling Bernt Nilsson åsyftar, men avser hans inlägg Emsfors bruk vill jag notera att förhandlingar pågår. Jag har anledning att tro att de förhandlingarna skall leda till konkreta resultat, och det finns alltså ingen anledning att, som Bernt Nilsson gör, föregripa förhandlingarna med förhastade omdömen.

Jag noterar att Bernt Nilsson har talat om varven, och jag är ledsen att jag sannolikt gick miste om den förklaring som Bernt Nilsson antagligen har delgett kammaren och därmed en bredare allmänhet av hur socialdemokratin skall motivera sitt engagemang i varvsnäringsen, som innebär att man tar resurser som t. ex. skulle ha behövts i skogsbygderna för regionalpolitiska insatser och lägger ned dem på att konservera en bransch, där vi rimligen måste minska resurserna för att få möjligheter att göra offensiva insatser.

Bernt Nilsson förvånar mig genom att säga att glesbygdsstödet har minskat, eftersom det faktiskt har ökat. Jag noterar att han egentligen inte tog avstånd från sitt tidigare yttrande, där han tyckte att det var en onödig åtgärd. Det förvånar mig, med tanke på att glesbygdsstödet ju är inriktat mot regioner som har verkligt allvarliga regionalpolitiska problem.

Bernt Nilssons hemlän har inte fått mer än 800 000 kr. i anslag inom ramen för länsplaneringsinsatserna. Vi har diskuterat detta tidigare i kammaren. Bernt Nilsson och jag, och då sade han också att man i princip kunde vara utan dessa anslag. Jag har samma rekommendation nu som den gången. Visst finns det behov av dessa pengar i andra län, men om man i Bernt Nilssons hemlän redovisar konkreta projekt som är angelägna att ta itu med på länsplanet så finns det fortfarande pengar. Det kommer dessutom förhoppningsvis nästa budgetår att finnas möjligheter att ge länsstyrelserna specialanslag enligt detta anslag.

Jörn Svensson förvånar mig genom att upphöja Japan till ett industripolitiskt och regionalpolitiskt ideal. Det var kanske inte riktigt vad jag väntade i sammanhanget. Jag vill då säga att den kombination av privat- och statskapitalism som Japan har möjligen är en bra samhällsform i Japan, men det är definitivt inget ideal för Sverige. Här måste vi arbeta genom en öppen diskussion mellan näringsliv, fack och samhälle för att lösa dessa problem. Då tror jag inte att etableringskontroll är något ideal - inte ens i den, som Jörn Svensson säger, förborgerligade modellen som socialdemokratin föreslår. Det kan möjligen vara det sista alternativet om man misslyckas med

alla konstruktiva insatser, men jag hoppas att man inte skall behöva göra det. En etableringskontroll av socialdemokratisk modell skulle definitivt förändra hela den regionalpolitiska inriktningen och på ett helt annat sätt ställa krav på detaljstyrningar och detaljregleringar av näringslivets investeringar. Det tror jag skulle få en beklaglig effekt på samhällsutvecklingen totalt.

Självfallet – och här kan jag instämma med Jörn Svensson – skall inte kravet ställas bara på enskilda människor, utan naturligtvis framför allt på kapitalet. Jag företräder den inriktning av regionalpolitiken som hävdar att man först och främst bör flytta kapitalet, dvs. etablera produktionsmöjligheter och industriella anläggningar dit där ledig arbetskraft finns. Detta är ju också det vägledande för den regionalpolitik vi bedriver. Jag tror inte att man löser den aktiva regionalpolitikens problem genom att införa någon form av centralstyrning med en omfattande etableringskontroll.

BERNT NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag förstår att inte vare sig industriministern eller någon annan inom centerpartiet – i varje fall inte hittills – har velat diskutera de frågor som jag inledningsvis tog upp. Jag pekade på att ni inom centerpartiet går ut i valrörelse efter valrörelse och talar om decentralisering och om att man skall lokalisera ut osv., men det märkliga är att under de perioder ni suttit i regeringsställning har situationen i skogslänen försämrats och tillväxten i Stockholm blivit större än någonsin. Detta har alltså skett då ni suttit vid makten och innehaft statsministerposten och industriministerposten och således haft möjligheter att påverka den här utvecklingen.

Ni lovade 270 000 nya jobb 1976 – det var vad ni kom fram till sedan ni gjort ett räkneexempel – men det talar ni inte alls om i dag. 1975 begärde ni att få ökade anslag till regionalpolitiken, men i dag går industriminister Åsling ut och begär att anslagen till regionalpolitiken skall minska. Han säger att detta inte skall ses som något tecken på en minskad ambition, men det tror jag som sagt inte på.

Det är rätt märkligt med de här tvära kasten, någonting som jag tycker att massmedia har anledning att uppmärksamma. Man kan då som en slutvinjett till detta se regeringsförslaget om att man skall betala 15 000 kr. till varje byggnadsarbetare som flyttar till Stockholm. Jag frågar: Vad är anledningen till detta? Är det ett uttryck för centerpartiets och regeringens ambitioner att flytta människorna från Norrbotten och från Värmland till Stockholm?

Industriministern säger att utlokaliseringen av statliga företag och verk totalt sett har skett i begränsad omfattning. Ja, det är väl det minsta man kan säga! Men samtidigt som vi genom utlokaliseringsbesluten under åren 1971–1973 flyttade ut ett relativt stort antal statligt anställda i Stockholm har nämligen antalet anställda inom statsförvaltningen ökat med uppemot 20 000–30 000 fram till nu.

Sedan kan man undra om kraven på företagen verkligen varit tillräckliga. Ta exempelvis Södra Skogsägarna! Var kanske kravet i det fallet att man skulle lägga ner de här företagen och friställa 1 200 människor, eller hur många de nu är? Det är första gången som sådant inträffar, och jag tycker det är märkligt att det är just centerpartiet som ligger bakom detta.

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Fru talman! Nu måste jag be om en konkretisering av industriministerns uppfattning om det här med kraven på kapitalet. Vi skall ställa krav på kapitalet också, säger han. Får jag då fråga: Vilka krav? Ni vill inte säga till kapitalet att det skall etablera sig där eller där. Ni vill ju inte styra. Industriministerns hela anförande är ju en plädering för att man inte skall ha några styrmeter. Om det årtionde efter årtionde har visat sig att det inte finns något intresse från det svenska privatkapitalets och stoffinansens sida att satsa på ett sådant sätt på övre Norrland att krisen där upphävs, utan det tvärtom har visat sig att denna kris har blivit djupare från epok till epok, vilka slutsatser drar man då? Hur vill industriministern ha det? Vill han ha det som moderaterna: att det inte skall förekomma några som helst restriktioner när det gäller det privata kapitalet, eller är han beredd att styra investeringar till Norrbotten? Vems frihet förespråkar han? Är det kapitalets eller norrbottningarnas? Han gynnar ju inte norrbottningarnas frihet genom att ge stoffinansen frihet att avstå från investeringar i Norrbotten.

Låt mig sedan säga att industriministern inte skall slippa undan själva kärnpunkten i diskussionen om Japan. Japan är från min synpunkt inte något idealland. Vad jag försökte påpeka var hur ålderdomligt svensk borgerlighet ser på ekonomi, planering och regionalpolitik jämförd med borgerligheten i en mängd andra länder. Ni är inte bara efterblivna i förhållande till den socialistiska planekonomins nya tankegångar, ni är efterblivna också i förhållande till den omgivande kapitalistiska världens borgerlighet. Poängen med det japanska exemplet är ju att man i Japan har mer av styrningsinslag i den ekonomiska planeringen än vad vi har här i Sverige. Men detta större inslag av styrning leder inte alls till stagnation inom ekonomin, till byråkratisering av företagsamheten och allmän brist på förnyelse, utan förnyelsen, framförhållningen, framtidsinriktningen osv. är mycket tydligare i Japan än i Sverige. Här är ju stagnationen, sönderfallet, förfallet och ointresset när det gäller det privata kapitalet det mest slående draget i utvecklingen.

Industriministern NILS ASLING:

Fru talman! Bernt Nilsson svarar inte på frågor men kommer med nya påståenden. Därför är jag rädd att vi här för en rätt underlig debatt. Jag märker också att Bernt Nilsson gör sitt yttersta för att glömma socialdemokratiens politik, glömma de egna yrkandena.

Vem var det som gjorde oss så starkt beroende av t. ex. varvsnäringen här i landet? Vem bär ansvaret för den regionalpolitiken, vem har över huvud taget företrätt just koncentrationspolitiken? Vem bär ansvaret för den regionalpolitik som under 1960-talet manifesterades genom den mest långtgående folkomflyttning som vi har haft här i landet, den mest förödande utglesning av skogsbygderna som har förekommit?

Det är för att korrigera mycket av den socialdemokratiska s. k. regionalpolitiken som vi nu far göra våra speciella insatser, t. ex. beträffande Södra Skogsägarna. När Bernt Nilsson säger att det är första gången någonting

sådant sker är det fel. Strukturförändringar har ägt i rum svenskt näringsliv så länge vi har haft industri här i landet. Skillnaden är emellertid den att förändringarna nu sker i ordnade former. Nu är samhället, i den nuvarande trepartiregeringens regi, berett att gå in med resurser. Nu är vi beredda från regeringens sida att också i välutvecklade industriorter som Landskrona garantera varje anställd som berörs av en strukturomvandling trygghet i anställningen. Men vem erbjöd under 1960-talet skogsarbetarna och småbönderna i Norrland den ringaste trygghet i den politik som socialdemokratin bär ansvaret för? Här rörde det sig om tiotusentals familjer som den gången drabbades av socialdemokratin konventionspolitik.

Bernt Nilsson! Tala med små bokstäver när det gäller regionalpolitik och socialdemokratin strävanden i det avseendet!

Det finns en dubbelmoral inom socialdemokratin som är ganska häpnadsväckande. Man har diskuterat – jag vill inte gå in på något försvar för det – att temporärt begränsa överhettningen på byggnadsmarknaden i Stockholm. Men vad är orsaken till det? Jo, det är att man låtit administrationen växa i Stockholm till följd av beslut som i allt väsentligt togs under den socialdemokratiska tiden.

När vi i fjol i valrörelsen aktualiserade kravet att begränsa tillväxten i Stockholm – vem var då den främsta kritikern och opponenter? Jo, socialdemokratin. Jag hade själv en debatt i Stockholm med John-Olle Persson som företrädare för socialdemokratin, där han gick till storms mot centerns krav på att begränsa tillväxten av administrationen i Stockholm.

Bernt Nilsson! Ta itu med de egna partivännerna innan Bernt Nilsson kritiserar centern för de regionalpolitiska insatserna!

Jörn Svensson påstår att vi här i landet är efterblivna jämfört med både den privatkapitalistiska och den socialistiska världen när det gäller centralstyrning. Ja, naturligtvis! Må vi vara stolta över det! Det är ingenting att yvas över, tycker jag, att man i vissa länder med skilda administrativa åtgärder styr näringslivet in i detalj och därmed också mister den vitalitet, den marknadskontakt och det decentraliserade ansvar ute i företagsledning och inom fackföreningsrörelsen som ändå är det karakteristiska för svenskt näringsliv och som jag fortfarande tror skall ge svenskt näringsliv de bästa möjligheterna att överleva. Det är också så att Sverige har ett exceptionellt exportberoende och att kravet på flexibilitet, snabba anpassningar, en decentraliserad beslutsprocess är mycket större här i landet än i vissa andra länder.

Jag tar alltså Jörn Svenssons inlägg som ett erkännande av att vi här i landet lyckats upprätthålla en relativt decentraliserad och därmed effektivare närings- och regionalpolitik än i andra länder.

Förste vice talmannen anmälde att Bernt Nilsson och Jörn Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

LARS ULANDER (s):

Fru talman! Jag skall kommentera reservation 2 vid betänkande 23. I reservationen har vi socialdemokrater fört fram ett antal krav som finns i vår partimotion 994. Som första punkt har vi ett krav som redan debatterats under rätt lång tid här i kammaren, nämligen behovet av instrument som ger styrmöjligheter som ur regionalpolitisk synpunkt är nödvändiga. Vi har i reservationen uttryckt det på följande sätt: "Erfarenheterna visar emellertid att ekonomiska stimulanser inte alltid är tillräckliga för att påverka utvecklingen i den riktning som från regionalpolitisk synpunkt är önskvärd." Att detta är ett faktum vet alla som vid något tillfälle sysslat med regionalpolitik.

Utskottsmajoriteten delar vår uppfattning när det gäller saken, men drar slutsatsen att inget behöver göras – en något ologisk slutsats. Utskottsmajoriteten anser att det kan komma att behövas andra medel än moroten, men att det får bero med dessa tills behovet aktualiseras.

Arne Fransson sade i fjolårets debatt om etableringskontrollen: "Låt mig säga att vi nog inte i sak skiljer oss åt särskilt mycket i den här frågan ---. Från vårt håll är vi beredda att ställa oss bakom kraftåtgärder för att nå önskvärd resultat."

Jag frågar Arne Fransson om han är nöjd med resultatet. Jag återkommer senare till den här frågan.

När jag läste betänkandet kunde jag, mot bakgrund av förra årets debatt, konstatera att moderaterna ändrat uppfattning och ställt in sig i ledet. Jag trodde att det som står i betänkandet är majoritetens samlade uppfattning, men enligt Sten Svensson är det ju inte så. Om man använder sig av någon form av lagstiftning – etableringskontroll eller någonting annat – blir det planhushållning och socialism.

Jag skulle vilja ställa en fråga till moderaterna: Står moderaterna bakom betänkande 23? Låt mig citera följande ur betänkandet: "Som utskottet förra året påpekade med anledning av ett likartat motionsyrkande kan vid sådana överväganden någon form av lagstiftning komma att aktualiseras."

Fru talman! Svårigheten i den här debatten är att fastställa: Vad är det egentligen majoriteten vill? Jag är också litet fundersam efter Nils Åslings framträdande i talarstolen, då han mycket hårt slog just på etableringskontrollen. Arne Fransson sade förra året, och han har följt upp det i betänkandet i år, att det var möjligt att det skulle komma att krävas etableringskontroll, medan Nils Åsling hårt slog ut det som en möjlighet i det praktiska arbetet i regionalpolitiken.

I reservationen tar vi också upp kravet på kommunal representation i företag som får lokaliseringstöd. Även det här förslaget har vi fört fram tidigare. Vi tycker från socialdemokratiskt håll att det är rimligt att när företag får stöd från samhället för att klara sysselsättningen skall också kommunerna få den kontinuerliga information som en styrelserepresentation innebär. Det kan ju inte vara någon nackdel för företagen att via en kommunal representation i styrelsen få information från kommunen. Utskottsmajoriteten avfärdar motionskravet med att kommunerna kan få sitt

Torsdagen den
22 maj 1980

Regionalpolitiken

informationsbehov täckt på annat sätt, och bl. a. därför föreslås avslag på motionskravet.

En av fördelarna med det socialdemokratiska förslaget är att det skulle bli kommunerna som hade att avgöra om styrelserepresentationen är intressant ur kommunens synpunkt.

Alla vet vilka problem kommuner får vid en plötslig företagsnedläggelse. Det minsta man kan begära är att kommunerna ges den här rätten, när resurser har ställts till förfogande från samhällets sida.

Till sist tar vi i reservation 2 också upp ett motionskrav från socialdemokratiskt håll om att kollektivavtal bör finnas för att lokaliseringstöd skall utgå. Jag finner det upprörande att den borgerliga majoriteten avstyrker detta krav. Att moderaterna gör det är naturligt, men att centern och folkpartiet gör samma sak verkar litet veligt. Samma partiers representanter i sysselsättningsutredningen stödde det här kravet.

Utskottet avstyrker kravet med argumentet att mottagaren av lokaliseringstöd måste visa att de anställda uppbär lön och har andra anställningsförmåner som är minst likvärdiga med dem som utgår enligt tillämpligt kollektivavtal. Vem kontrollerar det? Det är väl rimligt att tänka sig att ett företag, som inte är avtalsbundet, har den situationen av något skäl. Skälet kan inte vara – som det ibland talas om – någon känsla av frihet, utan skälet är att slippa kraven från såväl kollektivavtal som de lagar inom arbetslivet som riksdagen har stiftat. Men att acceptera en avtalslöshet i företag som får statligt stöd är att ta ställning mot de anställda. Vem skall bevaka att företagen har förmåner som är minst likvärdiga med kollektivavtalet? Knappast den fackliga organisationen, eftersom kollektivavtalet är grunden för de anställdas möjligheter att hålla på sin rätt!

Jag ber, fru talman, att få yrka bifall till reservationen 2.

STEN SVENSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill säga till Lars Ulander att vi självfallet står bakom betänkandet. Vi har ju också skrivit på det.

Vad jag har givit uttryck för i mitt inledningsanförande är en kritik av de socialdemokratiska reservationerna i deras helhet. Jag har gjort detta utifrån våra principiella utgångspunkter. Jag erinrar om att jag har framfört motsvarande synpunkter också under arbetet med sysselsättningsutredningen. Vi kan nu konstatera att utskottets majoritet är enig om att avstyrka de socialdemokratiska propäerna om ökad styrning av näringslivet i det avseendet.

ARNE FRANSSON (c) replik:

Fru talman! Självfallet står jag fast vid det uttalande som jag gjorde i förra årets debatt när det gällde en eventuell lagstiftning om etableringskontroll.

Men vad som är viktigt är att vi bör avvakta resultatet av lokaliseringssamrådet under en period då vi har en högkonjunktur och då investeringsaktiviteten är betydligt större än under en lågkonjunktur. Det är först efter

det att vi fått erfarenheter och sett resultatet av lokaliseringssamrådet som det eventuellt kan finnas skäl att ompröva det ställningstagande som utskottet har gjort i dag, vilket ju ansluter sig till vårt ställningstagande förra året. Omfattningen av lokaliseringssamrådet utökades i och med förra årets beslut och avser nu också den privata service- och tjänstesektorn. Därmed får man ett ännu bredare register att spela med. Jag tror det ligger i företagets intresse att aktivt medverka till lokalisering på orter där detta ur regionalpolitisk synpunkt sett är motiverat.

LARS ULANDER (s) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Arne Fransson och industriminister Åsling icke är överens. Jag tycker det är bra att Arne Fransson har den uppfattning han har redovisat – han kanske kan sprida kunskaperna i sitt eget parti och få andra med sig.

Men sedan måste det vara en omöjlighet för Arne Fransson och Sten Svensson att vara överens, eftersom Sten Svensson talar om kraven i våra reservationer såsom krav på lagstiftning av tvångskaraktär som skulle leda till planhushållning och socialism. Detta var faktiskt inte Arne Franssons uppfattning. Det är intressant att få fram bevis för vilken skör tråd deras regeringssamverkan egentligen hänger på.

STEN SVENSSON (m) replik:

Fru talman! Vi har noga följt socialdemokraternas agerande under deras tid i oppositionsställning här i kammaren, och vi har märkt att kännetecknet har varit en fortsättning i gamla hjulspår, dvs. en fortsatt högskatte- och regleringspolitik, överbud på många statsanslag samt krav på införande av fonder, proms och annat, som entydigt skulle medföra ett betydligt högre kostnadsläge för näringslivet med åtföljande svårigheter att hävda sig på en alltmer hårdnande exportmarknad.

Nu vill man fortsätta på den vägen, som ledde fram till kostnadskrisen 1976. I stället för att föreslå åtgärder som ökar lönsamheten i företagen, ökar nyföretagandet samt stimulerar till ytterligare arbetsinsatser föreslår man i sina reservationer till det betänkande som vi nu behandlar ökad styrning samt regleringar och åtgärder som leder till höjda kostnader. Jag har då konstaterat att målet för socialdemokraterna är en framtida planhushållning av något slag. Jag har dock inte sagt att de åtgärder som anges i reservationerna med ens skulle medföra ett planhushållningssamhälle – det är inte möjligt att åstadkomma detta med enbart dessa åtgärder – men de är ett litet steg på vägen dit.

Vi kan slå fast i debatten att en övergång till den framtida planhushållningen tycks vara reservanternas mål för sina ansträngningar.

ARNE FRANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har i och för sig förståelse för Lars Ulanders ambitioner att förstora upp eventuella skillnader i uppfattning mellan industriministern och mig i denna fråga. Jag hoppas att Lars Ulander lyssnade till industriminis-

terns andra inlägg. Jag tycker att Lars Ulander då borde ha fått klart för sig att skillnaden i uppfattning i denna fråga inte är så stor som det görs gällande. Industriministern hade ju den bestämda uppfattningen att han förutsatte att man från företagens sida var beredd att ta ansvaret att lokalisera verksamhet till regioner som har problem med sysselsättningen. Han utgick ifrån att företagen tog detta samhällsansvar. Skulle det visa sig att så inte sker, är jag ganska övertygad om att industriministern är beredd att framöver föreslå åtgärder.

LARS ULANDER (s) replik:

Fru talman! Att Sten Svensson och Arne Fransson skulle vara överens är nog en omöjlighet. Det är, såvitt jag kan begripa, också omöjligt att Nils Åsling och Arne Fransson kan vara överens. Om man lyssnade till Nils Åslings litania om det elände som ett bifall till våra reservationer skulle föra med sig – vi kan sedermera läsa detta i protokollet – kan man inte få det att stämma med det som Arne Fransson vidimerade, nämligen att man från centerhåll är beredd att ställa upp bakom kraftåtgärder för att nå önskvärt resultat. Att dessa båda herrar är överens är alltså en omöjlighet, men det som här har sagts är intressant för den politiska diskussionen.

ANDERS HÖGMARK (m):

Fru talman! Regionalpolitikens mål bör vara att skapa så likvärdiga förutsättningar som möjligt mellan landets olika län och kommuner. En framåtsyftande näringspolitik parad med en realistisk regionalpolitik har dessutom till uppgift att optimalt utnyttja landets samlade produktiva tillgångar.

Inte minst under 1980-talet är det nödvändigt att landets knappa resurser satsas på regioner och på projekt med goda förutsättningar att skapa den industriella expansion som nu alla i det här landet är överens om är nödvändig för att man skall erhålla en bättre balans i den svenska ekonomin. På så sätt skapas också förutsättningar att föra en framgångsrik regionalpolitik.

Under 1980-talet kommer troligen regionalpolitikens fördelningsmål att brytas mot näringspolitikens mer tillväxtinriktade synsätt. Man skall inte överdriva denna motsättning, men jag tror att debatten mår väl av att man erkänner eventuella målkonflikter och därefter söker finna rimliga avvägningar mellan dessa.

Fru talman! För snart ett år sedan fattade riksdagen efter en lång debatt ett beslut om principer och riktlinjer för den framtida regionalpolitiken. En ny stödområdesindelning antogs, och det regionalpolitiska stödet till näringslivet förändrades och förstärktes på flera punkter.

Beslutet innebar en utomordentlig restriktivitet när det gällde att placera in kommuner i södra Sverige i något av stödområdena. Bakom denna inställning låg säkerligen en välmotiverad önskan om att inte få större delen av landet inplacerad i stödområden. Men ställningstagandet kom ändå i en besvärande konflikt med den ganska självklara principen att det mera bör

vara problemets art och omfattning som avgör inplacering eller ej och mindre vilken breddgrad kommunen råkar befinna sig på.

I sydöstra Sverige finns bevisligen ett flertal kommuner med en befolkningsminskning och vikande sysselsättning i klass med kommunerna i stödområdena 4, 5 och 6.

De redan genomförda och förväntade nedskärningarna av verksamheten vid Södra Skogsägarnas anläggningar samt snart sagt permanenta problem inom den manuella glasindustrin understryker ytterligare vikten av att problemen i Sydostsverige tas på allvar.

Länsstyrelsen i Kronobergs län skriver exempelvis i sitt preliminära förslag till länsprogram efter att ha redovisat den dystra situationen i Uppvidinge, Lessebo, Tingsryds och Markaryds kommuner:

”Länsstyrelsen anser att kommuner med sådana problem i den här delen av landet måste behandlas på ett likartat sätt som motsvarande kommuner i Norrland.”

Personligen tror jag inte att man bäst löser sysselsättningsfrågorna på sikt i dessa kommuner med en inplacering i stödområde 1 eller 2. I stället bör probleminriktade, tidsbegränsade insatser i framtiden vara väl så effektiva hjälpmedel för att stimulera till att nya arbetstillfällen skapas.

Än tydligare framstår detta mot bakgrund av de försämringar av villkoren för det regionalpolitiska stödet för kommuner inom främst stödområdena 1 och 2 som riksdagens beslut 1979 innebar. Som bekant slopades regeln om räntebefrielse på lokaliseringsslånen under de första åren. Även om stödet i sin nuvarande utformning endast har tillämpats under kort tid, upplevs det som en klar försämring jämfört med tidigare. Framför allt gäller detta nyetableringsprojekt. Inte minst mot bakgrund av att man i propositionen betonade stödets karaktär av inledningsstöd är detta oroande.

Jag har under våren aktualiserat dessa problem kring förändringarna i det regionalpolitiska stödets konstruktion i en enkel fråga till statsrådet Åsling. I sitt svar säger statsrådet bl. a.:

”Jag är medveten om att slopandet av räntebefrielsen på flera håll upplevs som en försämring. De avskrivningsslån som ersätter räntebefrielsen ger inte samma möjlighet att täcka inkörsningskostnader vid nyetableringar och expansioner som räntebefrielsen gav.”

Statsrådet Åsling avslutar sitt svar med ett löfte.

”Jag kommer dock att noga följa effekterna av de förändringar som genomfördes den 1 juli förra året i det regionalpolitiska stödssystemet. I den mån så behövs är jag beredd att föreslå regeringen att lämna förslag till riksdagen om förändringar.”

Fru talman! Jag har känt ett behov av att ge uttryck för dessa mer principiella synpunkter på problemen i sydöstra Sverige. Problemen är där i vissa kommuner betydande. Problemens svårighetsgrad hade enligt min mening väl motiverat en mer generös bedömning vid inplaceringen av kommunerna där i de olika stödområdena. Jag vill nu se det på det viset att problemorienterade, välavgränsade temporära insatser kan bedömas vara en mer fruktbar väg att gå då det gäller regionalpolitiska insatser i dessa

Torsdagen den
22 maj 1980

Regionalpolitiken

områden.

Jag är övertygad om att kraftfulla sådana insatser, skraddarsyddade för olika typer av projekt, skulle kunna ge en god utdelning i form av nya industrier och nya arbetstillfällen, med tanke på den väl etablerade industriella tradition som finns i dessa delar av landet.

Fru talman! De senaste årens regionalpolitiska satsningar har givit oss en mängd erfarenheter, som vi borde vara intresserade av att dra praktiska politiska slutsatser av. Inte minst under 1980-talet med knappa resurser och ett starkt behov av en snabb industriell expansion blir det exempelvis nödvändigt att noga överväga var i landet de bästa förutsättningarna finns för en sådan expansion inom givna ekonomiska ramar.

Erfarenheterna under åren har också förhoppningsvis lärt oss att, som det står i visan, "pengarna betyder inte allt". Vi kan aldrig skapa nya industrier och nya arbetstillfällen utan att livskraftiga affärsidéer med koppling till marknadens behov föreligger. Aldrig så mycket pengar, fonder och utvecklingsbolag kan ersätta bristen på utvecklingsbara idéer och projekt.

Givetvis leder inte detta till att pengar är överflödiga – tvärtom. Men det måste till rätt utformat stöd vid rätt tidpunkt, parat med kreativa entreprenörer, med utvecklingsbara projekt och med utbildad arbetskraft. Detta ger sammantaget ofta en utomordentligt god utbildning.

De snart sagt permanenta sysselsättningsproblemen i vissa delar av landet beror givetvis på flera faktorer – dock knappast brist på pengar. Jag tycker att det kan vara på sin plats att här understryka detta, då man i debatten ofta framställer det som om det är bristen på kapital som hämmar utvecklingen i flera regioner.

I spåren av basindustriernas strukturomvandling och nedläggning framstår bristen på industriell tradition som kanske det mest allvarliga hindret för att få fram nya jobb. Detta fenomen möter man överallt i landet, där råvaruorienterade processindustrier under lång tid dominerat arbetsmarknaden. Att därför finna verktyg för att rekonstruera – eller rättare sagt nyskapa – ett fruktbart industriellt lokalt och regionalt klimat borde vara en av regionalpolitikens huvuduppgifter och en förutsättning för att vidare satsningar kan förväntas bli någorlunda framgångsrika.

Detta arbete tar tid och ger inga mängder av nya arbetstillfällen över en natt. Men jag är övertygad om att det inte finns några genvägar till att utveckla en regions industriella klimat. Har man däremot lyckats med detta, har man också skapat goda förutsättningar för en gedigen industriell utveckling i framtiden.

Det finns ett ökat inslag av detta tänkande i senare års regionalpolitiska debatt. Den forskning som bedrivs kring dessa frågor pekar också ganska entydigt på betydelsen av detta lokala industriella klimat när det gäller att nå resultat vid regionalpolitiska satsningar.

Paradoxalt nog tycks också bristen på arbetskraft, främst då givetvis yrkesutbildad arbetskraft, bli ett allt större problem då det gäller att bygga upp en delvis ny industristruktur, ofta med starka inslag med expansiv verkstadsindustri. I och för sig är det ganska naturligt i många av de

kommuner som drabbats av omstruktureringen av basnäringarna. Arbetsmarknaden har där varit dåligt differentierad, och yrkesutbildningen inom andra industrisektorer än den som dominerat regionen/kommunen har ofta varit näst intill obefintlig. Samtidigt har också en påtaglig centralisering av yrkesutbildningen i länen ägt rum, vilken gradvis försvårat möjligheterna för företag i de mindre kommunerna att rekrytera nyutbildad arbetskraft.

Bristen på yrkeskunnig personal utgör i dag – även i områden med betydande arbetslöshet – ett allvarligt hinder för effektiva industrisatsningar. Väl underbyggda nyetableringsprojekt går ej att genomföra av dessa skäl på ett flertal orter. Att därför se över yrkesutbildningens former, innehåll och framtida lokalisering framstår som alltmer angeläget för att underlätta och möjliggöra en effektiv regionalpolitik i framtiden.

Fru talman! Jag vill så övergå till att i korthet kommentera några punkter i utskottets betänkande som rör de regionalpolitiska stödformerna.

På grund av att så kort tid förflutit mellan förra årets beslut om stödformerna och motioner i år med önskemål om förändringar, har utskottet genomgående hänvisat till att tillräckliga erfarenheter ej har vunnits och att man åtminstone bör avvakta den nu pågående länsplaneringsomgången för att få ett bättre underlag för eventuella justeringar av stödformernas omfattning och konstruktion. Jag har tidigare i mitt anförande pekat på en förändring i stödformerna som av allt att döma inneburit vissa problem vid nyetableringsprojekt. Industriministerns tidigare relaterade löfte att noga följa erfarenheterna har jag vid annat tillfälle tacksamt noterat.

Socialdemokraterna har i reservation 2 till betänkandet reserverat sig till förmån för yrkanden i motion 994 vad avser införande av fullmaktslag om etableringskontroll, kommunal styrelserepresentation i företag som erhåller lokaliseringstöd och kollektivavtal som allmänt villkor för lokaliseringstöd.

Utskottet konstaterar att lokaliseringssamråd på industrisidan inleddes i slutet av 1976 och att det på grund av nedgången i industriinvesteringarna under 1977–1978 och inträffade strukturkriser i flera branscher ännu är för tidigt att på grundval av föreliggande erfarenheter dra några slutsatser om hur man på denna väg skulle kunna påverka företagens beslut om lokalisering av nyetableringar. Från moderat sida är vi, vilket framgick av tidigare replikskifte, övertygade om att vi på sikt inte har något att vinna genom att lagstiftningsvägen styra och dirigera företagens industrilokaliseringar enligt någon form av planhushållningsmodell.

Jag tycker att statsrådet Åslings inlägg i den frågan gav klara besked om att det är bäst med ett samråd på frivillig basis mellan företrädare för företag och samhälle. Det är det mest konstruktiva sättet att finna lösningar i olika lokaliseringsfrågor. En lagstiftning enligt det socialdemokratiska förslaget skulle tvärtom, som vi ser det, kunna motverka sitt syfte att expansiva företag skulle kunna utlokalisera filialenheter och skapa värdefull sysselsättning enligt de idéer statsrådet Åsling nyligen relaterat.

Även det socialdemokratiska yrkandet om lag om kommunal styrelsere-

presentation avstyrker utskottet, i likhet med tidigare år, med hänvisning till att kommunernas informationsbehov kan tillgodoses på andra sätt. Utskottet påpekar på nytt att krav på kommunal styrelserepresentation kan införas som stöd villkor om det anses nödvändigt.

Det socialdemokratiska förslaget om kollektivavtal som ett allmänt villkor för lokaliseringstöd avstyrker utskottet bestämt med hänvisning till de regler för beviljande av stöd som nu föreligger.

Avslutningsvis har socialdemokraterna i reservation 3 reserverat sig till förmån för att samtliga former av glesbygdstöd skall administreras av länsstyrelsen, dvs. också det företagsstöd som nu oftast handläggs av lantbruksnämnderna. Utskottet har inte heller här varit berett att föreslå någon ändring av gällande handlägningsordning som endast varit i kraft något år, utan avstyrker yrkandet i avvaktan på att ytterligare erfarenheter vinnes. Jag tror dock personligen att här kan finnas skäl som talar för att man ser över detta och genomför förändringar. Vissa rapporter från länsstyrelserna pekar faktiskt redan på detta.

Fru talman! Med hänvisning till det anförda och till vad utskottet i övrigt har redovisat i sina betänkanden 23 och 29 ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

MARGIT ODELSPARR (c):

Fru talman! Våren 1979 tog riksdagen ställning till regionalpolitikens huvudsakliga inriktning för de närmaste åren.

Förra årets beslut om regionalpolitiken innebar viktiga ändringar av de regionalpolitiska stödformerna m. m. Framför allt skedde en kraftig uppräkning av sysselsättningsstödet. Det betänkande som vi i dag har att ta ställning till behandlar industridepartementets anslag till den regionala utvecklingen samt ett 70-tal motioner som berör problem i olika delar av landet.

Inom länsstyrelserna pågår ett omfattande arbete med de regionalpolitiska frågorna – Länsplanering 80. Detta utredningsmaterial är avsett att ligga till grund för en ny regionalpolitisk proposition. Syftet med den pågående länsplaneringen är att klargöra hur de regionalpolitiska målen för arbete, service och god miljö skall nås i länen. Riksdagen har tidigare betonat vikten av att planeringen blir mer konkret och åtgärdsinriktad. Jag vill understryka vikten av att arbetet med länsplaneringen får den inriktningen. Detta har även kunnat ske tack vare att länsstyrelserna fått egna medel till sitt förfogande för att genomföra och vidareutveckla åtgärder i anslutning till länsplaneringen.

Eftersom så kort tid förflutit sedan det regionalpolitiska beslutet fattades i riksdagen finns det inte nu anledning att förorda några ändringar i detta hänseende.

Länsplaneringen för framtiden är avsedd att bli utformad i den proposition som kommer att utarbetas på grundval av Länsplanering 80.

I det utskottsbetänkande angående regionalpolitiken som riksdagen i dag har att ta ställning till behandlas ett stort antal motioner som berör problem i

olika regioner i landet. Jag skall här något beröra förhållandena i Västernorrlands län med anledning av några motioner som berör länet.

Om man ser på befolkningsutvecklingen i skogslänen finner man att den i stort sett har varit positiv under 1970-talet. Utvecklingen har dock vänt i negativ riktning under senare delen av 1970-talet i Västernorrlands och Gävleborgs län.

Vad gäller sysselsättningen uppvisade skogslänen en positiv trend under början av 1970-talet. Under senare år har däremot betydande problem uppstått på arbetsmarknaden. Detta hänger samman med bl. a. det besvärliga konjunkurläget och strukturförändringar inom bl. a. skogssektorn.

Skogslänen uppvisar därför genomsnittligt högre arbetslöshetssiffror än övriga delar av landet. För Västernorrlands del uppgick vid februari månads slut i år andelen kvarstående arbetslösa arbetssökande av befolkningen i åldrarna 16–64 år till 2,3 %. Genomsnittet för riket var 1,8 %.

Inom Västernorrlands län har Ånge kommun drabbats speciellt hårt av befolkningsminskning. Minskningen har uppgått till 10 % under 1970-talet, vilket motsvarar omkring 1 500 personer. Även ålderssammansättningen är mycket ogynnsam. Av den kvarvarande befolkningen är 22 % över 64 år. Samtliga sju kommuner i länet har lägre förvärvsfrekvens än riksgenomsnittet, och Ånge kommun ligger lägst.

Förvärvsfrekvensen för kvinnor ligger f. n. 10 % under riksgenomsnittet.

I motionen 1480 har Martin Olsson och jag redovisat den besvärliga situation som Ånge kommun befinner sig i. Eftersom Ånge har utgjort och utgör en betydande järnvägsknutpunkt har statens järnvägar varit den dominerande arbetsgivaren på orten. De synnerligen kraftiga rationaliseringar som verket genomförde under 1960-talet drabbade därigenom Ånge hårt. Eftersom sysselsättningen inom statlig verksamhet, SJ och postverket, har haft avgörande betydelse för sysselsättningen inom Ånge kommun har vi i vår motion bl. a. framhållit betydelsen av att Ånge prioriteras vid lokalisering av statlig verksamhet. Vi förutsätter att den statliga decentraliseringsdelegationen kommer att beakta de synpunkter som vi har framfört i vår motion.

I en annan motion från Västernorrland, av Bo Forslund m. fl., aktualiseras konsekvenserna av den beslutade nedläggningen av Lv 5 i Sundsvall. I motionen framhålls att det är angeläget att fastigheterna disponeras på ett sådant sätt att sysselsättningen främjas.

Försvarets fastighetsnämnd har av regeringen fått i uppdrag att utreda den framtida användningen av mark och lokaler. Enligt de uppgifter som utskottet inhämtat har detta arbete påbörjats av försvarets fastighetsnämnd. Jag vill här understryka att det är angeläget att man så snart som möjligt kan framlägga konkreta förslag om en ändamålsenlig användning av LV 5:s lokaler för framtiden.

Fru talman! Jag vill fortsättningsvis göra några kommentarer i anslutning till de socialdemokratiska reservationerna 2 och 3.

I reservation 2 tar socialdemokraterna på nytt upp frågan om införandet av en fullmaktslag om etableringskontroll. Utskottet är inte heller i år berett att tillmötesgå detta krav men framhåller att om det nuvarande etableringssamrådet inte ger påtagligt resultat kan det bli nödvändigt att överväga nya former för lokaliseringspåverkan. I det sammanhanget kan någon form av lagstiftning komma att aktualiseras.

I reservation 2 tar socialdemokraterna även upp två andra frågor som behandlades av utskottet förra året. Socialdemokraterna begär att kommunal styrelserepresentation skall införas i företag som får lokaliseringstöd samt att som villkor för lokaliseringstöd bör gälla att kollektivavtal finns på arbetsplatserna.

Utskottet framhåller beträffande den kommunala styrelserepresentationen att detta kan införas som stöd villkor om det i det enskilda fallet anses påkallat. Dessutom finns det även andra vägar att tillgodose kommunernas informationsbehov bl. a. genom det s. k. DIS-systemet. Därmed torde kommunernas möjligheter att få upplysningar om företagets planer vara väl tillgodosedda.

När det gäller kravet på kollektivavtal som villkor för lokaliseringstöd gäller redan nu att stöd endast får beviljas om mottagaren visar att de anställda uppbär lön och andra anställningsförmåner som är minst likvärdiga med dem som utgår enligt tillämpligt kollektivavtal. Det finns därför ingen anledning att nu ändra på denna ordning.

I reservation 3 tar socialdemokraterna upp frågan om handläggningsordningen m. m. för glesbygdsstödet. Socialdemokraterna vänder sig där emot att stödet till företag i glesbygden i huvudsak handläggs av lantbruksnämnderna. I ett par län sker handläggningen hos de regionala utvecklingsfonderna. Socialdemokraterna begär att företagsstödet i fortsättningen skall handläggas av länsstyrelserna.

Motiveringen till att företagsstödet handläggs av lantbruksnämnderna är att man utgått från att stöd främst kommer att lämnas till företag inom de areella näringarna. Med hänsyn till att de regler som nu gäller har tillämpats under så kort tid – knappt ett år – har utskottet inte funnit anledning att föreslå någon ändring.

Fru talman! Med det anförda får jag yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

FRIDA BERGLUND (s):

Fru talman! Inledningsvis en kommentar till industriministerns historiska skrivning om regionalpolitiken. I ett trängt läge tog industriministern ett s. k. skamgrepp, och det tycker jag inte kan få passera utan kommentarer.

Den första lokaliseringsutredningen på 1960-talet, den s. k. Näslundska utredningen, kom till tack vare att det dåvarande bondeförbundet stödde socialdemokraterna. Både högern och folkpartiet tog ställning emot den utredningen.

I den s. k. Lemneska utredningen, som kom 1970, rådde stor enighet. Det fanns en reservation från en socialdemokratisk och LO-representant, som

gick ut på införandet av fraktstöd som ett lokaliseringpolitiskt medel. Det kravet kunde inte centerns dåvarande representant i utredningen, Thorbjörn Fälldin, stödja.

Därefter har centern vandrat sin egen väg. Under många år krävde man här i riksdagen att målsättningen för regionalpolitiken skulle utredas. Det kravet lämnade man och övergick till att kräva ökade planeringstal för skogslänen. Nu har man övergett också det kravet. Sedan fyra år tillbaka förverkligar man sin regionalpolitik. Resultatet av den politiken har blivit utflyttning från skogslänen. Det här var ett koncentrat av centerns lokaliserings- och regionalpolitik, som också finns verifierad i riksdagens handlingar.

Regionalpolitiken kom till för att lösa sysselsättningsfrågorna på ett tillfredsställande sätt i landets olika regioner. Regionalpolitiken måste vara en del av samhällets insatser för att ge människorna en trygg försörjning och en social trygghet. Det är alltid fråga om människor och om hur deras tillvaro skall utformas. Bristande överensstämmelse mellan mål och medel innebär att många människor far illa.

Bernt Nilsson har i sitt inlägg redovisat socialdemokraternas syn på regionalpolitiken och behovet av en samordning mellan den ekonomiska politiken, närings- och regionalpolitiken samt sysselsättningspolitiken.

Jag skall inte gå närmare in på detta utan kort konstatera att brist på samordnad politik drabbar vissa regioner mycket hårt. Både i propositionen och i utskottsbetänkandet framhålls att Norrbotten är det län som har den i särklass sämsta situationen.

Den förda borgerliga politiken under de senaste åren har inneburit att Norrbotten, som är ett län med stora utvecklingsmöjligheter, hotas av kaos. Detta gäller i än högre grad om den borgerliga politiken fortsätter att låta marknadskrafterna styra utvecklingen.

Fru talman! Man brukar säga att nyckeln till utveckling består i att man har naturresurser att bearbeta och förädla. För det krävs både arbetskraft och kapital. Av dessa tre produktionsfaktorer har Norrland ett överflöd. Dess naturtillgångar exempelvis är unika sedda ur europeiskt perspektiv.

Norrbotten har arbetskraftsresurser, som genom förutseende utbildningspolitik är av hög klass. Men de utbildade människorna tvingas genom den nuvarande bristen på närings- och regionalpolitik ut i sysslöshet, arbetslöshet eller måste flytta.

Om övriga kommuner i landet hade samma antal människor utanför den ordinarie arbetsmarknaden som exempelvis Övertorneå kommun har, så skulle antalet arbetslösa människor uppgå till ca 1 miljon. Dessa jämförelsetal visar problemens vidd.

Till Elver Jonsson vill jag säga att vi hade en sysselsättningsökning åren 1970–1975. 11 000 människor fick jobb i Norrbotten tack vare investeringar i de statliga industrierna NJA, LKAB och ASSI. Andra bidragande orsaker var tillkomsten av tekniska högskolan i Luleå och stödet till både jord- och skogsbruket.

Fru talman! Norrbotten är ett vinstlän. Resurser av olika slag strömmar

över länsgränsen. Norrbottningen exempelvis exporterar 60 % mer än genomsnittssvensken.

Vattenfalls bruttovinst från kraftverken i Lule älv överstiger 1 miljard kronor per år. Dessutom tillkommer statens intäkter på energiskatten. Tittar vi framåt så skall vi finna att de stora vinsterna, exempelvis under 1980-talet, kommer från länets elkraft.

Utdelningar och koncernbidrag till aktieägarna i LKAB uppgår till 16 miljarder kronor för perioden 1910–1977.

Norrbotten har dessutom under årtionden försett industrierna i södra Sverige med färdigutbildad arbetskraft. Norrbottens kostnader för detta uppgår till åtskilliga miljarder kronor.

Länets externägda skogsindustri skapar normalt vinster som i stor utsträckning hamnar på andra håll i landet.

LKAB:s subventionering av SJ har vissa år beräknats uppgå till 200 milj. kr.

Fru talman! Jag har tagit fram de här siffrorna för att litet grand balansera den diskussion som förs om att Norrbotten är en tärande del av landet. Med en politik där man tar till vara länets utvecklingsmöjligheter blir Norrbotten även i framtiden en tillgång för folkhushållet. De senaste årens utveckling inger emellertid oro. Ser man exempelvis på de senaste årens insatser i Norrbotten, finner man att den största anslagsposten är beredskapsmedel. Det är en följd av att det inte har satsats på långsiktiga investeringar i de statliga företagen.

Senast i förra veckan avslog den borgerliga riksdagsmajoriteten ett förslag om investeringar i SSAB. Det visar att man fortsätter att försöka att med konstgjord andning uppehålla liv i länet.

Fru talman! Jag tycker att det rimmar illa att tala om att skapa regional balans, samtidigt som man avslår de socialdemokratiska förslagen om investeringar som på sikt skulle öka sysselsättningen och ge stabilitet åt länets näringsliv.

En viss tillnyktring kan dock förmärkas i kanslihuset. Jag tänker då på att man har justerat ner planeringstalen, dvs. även regeringen har insett att det blir inga fler jobb även om man ideligen upprepar att skogslänen skall öka sin befolkning. Finns det inga arbeten, flyttar människorna till de områden, i regel storstadsområdena, där jobben finns. De gör det oberoende av vad vi här i kammaren har bestämt om planeringstalen. Saknas det en näringspolitik, så har planeringstalen inget värde. Det tycks också ha gått upp för regeringen.

Snart går det upp också för industriministern, hoppas jag, att om det inte finns arbete i de primära centra så kommer det inte att finnas arbete i inlandet heller. Jag tycker att Arne Fransson skall hälsa industriministern att det förhållandet att flera har flyttat från Luleåområdet inte har inneburit ett enda jobb i t. ex. Pajala kommun. Det är så verkligheten fungerar.

Också den borgerliga regeringen måste inse att investeringar i de statliga industrierna är det enda som kan rädda den regionala balansen och se till att vi får en utveckling i Norrbotten. Det kostar pengar, men det finns kapital

som produceras i länet, det har jag redovisat tidigare.

Fru talman! Jag skall också beröra det särskilda yttrandet om behovet av forskningsinsatser i Norrbotten. Vi har tidigare från socialdemokratiskt håll krävt ökade forskningsresurser som ett komplement till regionalpolitiken. Den borgerliga riksdagsmajoriteten har i avsaknad av en samordnad politik avslagit de socialdemokratiska förslagen med hänvisning bl. a. till det statsfinansiella läget.

Vi har krävt utbildning i företagsutveckling vid högskolan i Luleå. Det skulle kosta ca 200 000 kr. Det anser man på borgerligt håll att vi inte har råd med i dag. Detta säger något om de regionalpolitiska prioriteringarna – eller hur, Eva Winther, som kommer efter mig här i talarstolen?

En viktig regionalpolitisk insats var tekniska högskolans placering i Luleå. Vi socialdemokrater anser att det är angeläget att utveckla små och medelstora industrier i länet, om vi skall få en balans. Instrumentet för att vi skall lyckas är att vi utnyttjar högskolan som en resurs. Vi beklagar djupt att den borgerliga riksdagsmajoriteten är kallsinnig på den här punkten.

Fru talman! Får jag slutligen kommentera den socialdemokratiska reservationen 3 som gäller handläggningsordning för glesbygdstödet. Förra året sammanfördes de olika glesbygdstödförmena för att man skulle vinna större effektivitet och enklare administrativ handläggning. Länsstyrelserna skulle handlägga glesbygdstödet utom stödet till företag i glesbygd, som skulle administreras av lantbruksnämnderna. Redan då framhöll vi från socialdemokratiskt håll att det vore mest effektivt och enkelt om länsstyrelsen också skulle administrera denna stödform. Vi fick inget stöd av majoriteten för vårt förslag. Det har visat sig att den handläggningsordning som råder i dag är otymplig, och det har också verifierats i dag av Anders Högmark bl. a. Det är också så att lantbruksnämnderna många gånger saknar kompetens för de frågor de skall behandla, och det blir onödigt krångligt för allmänheten som skall söka stödet.

Länsstyrelserna har också påpekat detta, och vi har fått en redogörelse för detta i samband med vårt utskottsbesök i Västernorrland. Trots detta är inte utskottsmajoriteten villig att förenkla handläggningsordningen, utan håller halsstarrigt fast vid det gamla beslutet – till men för dem som arbetar med glesbygdfrågor ute i länen. Det här är svårt att förstå eftersom vi i andra sammanhang enligt de borgerliga skall motarbeta byråkrati och krångel.

Det är ingen ursäkt att byråkratin och krånglet inte varat länge. Desto större anledning bör det vara att snabbt få slut på det. Jag kan inte förstå varför man skall hålla fast vid extra krångel när det gäller glesbygdfrågor. Att avskaffa det kostar ingenting extra. Det innebär endast att man uppfyller ett önskemål från dem som i praktiskt dagligt arbete sysslar med glesbygdfrågorna. Det skulle också underlätta för glesbygdsmänniskorna att klara sina ansökningar om man kunde vända sig till samma myndighet.

Jag tycker att det hade varit förnuftigt av Anders Högmark och de andra borgerliga ledamöter som har samma inställning som han att biträda vårt förslag.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 3.

I detta anförande instämde Anna-Greta Leijon (s).

ARNE FRANSSON (c) replik:

Fru talman! Får jag först tacka Frida Berglund för hennes korta och koncentrerade inlägg om vad centerns regionalpolitik har inneburit. Tyvärr kände jag inte riktigt igen innehållet, men det kan ju bero på att det var fråga om Frida Berglunds taping.

Jag är medveten om att det finns stora problem i Norrbotten när det gäller att skapa nya arbetstillfällen. Men man kan ändå inte komma ifrån att regering och riksdag har gjort betydande insatser under de senaste åren. Låt mig bara påminna om det beslut riksdagen fattade för några veckor sedan angående tidigareläggning av vissa landstingskommunala projekt, som ju innebär att man ifrån samhällets sida gör betydande satsningar för att skapa arbetstillfällen i Norrbotten.

Det nämndes ju också av industriminister Åsling att det pågår överläggningar i etableringsdelegationen om att etablera ny verksamhet i Norrbotten. Låt mig bara hoppas att dessa överläggningar skall ge till resultat att det blir en lokalisering av ny verksamhet i Norrbotten.

När det gäller andra insatser för att förbättra sysselsättningen framförde vi från centern förra året olika förslag till förstärkta regionalpolitiska insatser i form av ökat glesbygdssöd i bl. a. stödområdena 5 och 6. Vi fick inte gehör för våra synpunkter vid det tillfället. Med tanke på att det regionalpolitiska beslutet inte har varit i kraft så länge, har vi emellertid inte återkommit med liknande förslag i år. Som jag nämnde i mitt huvudanförande kan vi ändå konstatera att glesbygdssödet har räknats upp med 20 milj. kr. Det tror jag är riktigt och angeläget, och jag utgår från att en del av dessa medel kommer Norrbottens län till del.

ANDERS HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Skulle, Frida Berglund, rapporterna i den pågående länsplaneringsomgången entydigt tala för att det är tveksamt om lantbruksnämnderna skall fortsätta att administrera stödet till företag i glesbygder, kommer säkerligen fler än jag på den borgerliga kanten att ifrågasätta den nuvarande handläggningsordningen. Och i så fall tror jag att vi kan komma fram till en gemensam uppfattning om formerna för denna administrering.

Om nu Norrbotten har alla dessa tillgångar – alla dessa naturresurser, all denna välutbildade arbetskraft, dessa idérika människor – varför gör man då inte någonting åt situationen? Det är farligt om norrbottningarna är fångna i tron att det bara är de stora basinvesteringarna som löser Norrbottens problem. Det är idéerna och de utvecklingsbara projekten som saknas, och de kommer inte via statliga insatser. Småläningarna, som är ett föredöme i många avscenden, har kunnat utveckla sin bygd utan alltför stora statliga

insatser. De har haft idéerna, de har sett vad marknaden har krävt och de har skapat projekt som har givit sysselsättning. Förhållandena är, det är jag medveten om, något olika i Småland och i Norrbotten, men fattigdomen var stor även i de södra delarna av landet en gång i tiden. Det gäller alltså att något lita till sin egen kraft.

FRIDA BERGLUND (s) replik:

Fru talman! Arne Fransson säger att den historiebereskrivning som jag gjorde var felaktig. Då frågar jag: Är det fel att det bara var bondeförbundet och socialdemokraterna som tillsatte och stödde den Näslundska utredningen, som var den första lokaliseringsutredningen? Är det fel att stor enighet rådde i den Lemneska utredningen, utom det att LO och socialdemokraterna ville ha frakstöd som ett regionalpolitiskt instrument? Är det fel att vi sedan 1976 har haft en utflyttning från Norrbotten och de andra skogslänen och att arbetslösheten har ökat? Jag vill inte lämna felaktiga beskrivningar, men jag vill ha ett konkret svar på frågan vad som var fel i den redovisning jag gjorde.

I mitt inledningsanförande sade jag om insatserna i Norrbotten, att den stora anslagsposten är beredskapsmedel. Vi har också fått vissa glesbygdsmedel. Men vad vi har saknat är insatser på det näringspolitiska området och en samordnad politik. Ni har avslagit våra förslag om insatser för en utveckling av Norrbotten. Vi har t. ex. föreslagit en utbildning på tekniska högskolan i företagsutveckling, men det förslaget avlogs. Och senast i går avslög ni ett förslag om att satsa 3 milj. kr. på att de civilingenjörer som var utbildade i Norrbotten skulle kunna anställas i Norrbottenföretag för att utveckla den mindre och medelstora företagsamheten. Alla dessa förslag har syftat till att få Norrbotten på fötter.

Det är bra att Anders Högmark stöder vårt förslag beträffande administreringen av glesbygdstödet. Det är egentligen en liten fråga, men den kan irritera många.

När det gäller Norrbottens utveckling frågade Anders Högmark varför inte norrbottningarna själva gör någonting åt situationen. Jag försökte i mitt inlägg tala om hur kapitalet dräneras från länet. Jag kan som exempel nämna att Vattenfall har 1 miljard i vinst från Luleälven. Om det hade gällt Mellansverige hade man pumpat in den vinsten i de fria företagen, som därmed hade fått vinster. Nu dräneras pengarna till statskassan, och det är det som är problemet. Kapitalet dräneras ut ur länet, samtidigt som man talar om att man ger stöd, stöd och åter stöd. Vi måste få fram en inställning som innebär att när staten äger företag är det helt naturligt att man också investerar i företagen för framtiden.

ARNE FRANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag beklagar att Frida Berglund inte lyssnade på mig. Jag sade nämligen att jag inte riktigt kände igen innehållet. Det var kanske litet mer nyanserat än det Frida Berglund sade i sin kommentar.

Det är naturligtvis bra att det fanns enighet i de utredningar som sysslade

med regionalpolitiken, det vill jag understryka. Men under årens lopp har det från vårt partis sida framförts olika förslag på det regionalpolitiska området som inte har vunnit gehör hos riksdagsmajoriteten. Det beklagar vi naturligtvis.

Som jag sade är det angeläget att olika insatser görs för att förbättra sysselsättningsmöjligheterna i Norrbotten. Jag tycker att Frida Berglund har anledning att omnämna de positiva saker som har förekommit under den senaste tiden. Vi vet ju – det har också omnämnts i betänkandet – att det t. ex. skapas nya arbetstillfällen i Haparanda. Man skall inte bara måla den mörka bilden och säga att den nu sittande regeringen inte skulle ha vidtagit några åtgärder. Tvärtom har det vidtagits en del åtgärder, som självfallet bör innebära förbättrade sysselsättningsmöjligheter för människorna i Norrbottens län. Jag hoppas att vi gemensamt skall kunna följa utvecklingen och i praktiskt handlande vidta konkreta åtgärder. Det är det som är viktigt – man skall inte bara utreda, utan man skall handla praktiskt och konkret så att det verkligen ger snabba och effektiva resultat.

ANDERS HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Jag är medveten, Frida Berglund, om att det har slussats ut stora pengar ut Norrbotten och även från andra delar av Norrland. Men jag är också medveten om – det kan väl ingen sväva i tvivel om – att det även har slussats in väldiga belopp i Norrbotten och Norrland. Jag är inte ute efter att kritisera att norrlänningarna ställer krav på olika myndigheter, men jag tycker att det finns anledning att ställa frågan: Har de satsade beloppen satsats riktigt? Har projekten varit så väl genomtänkta som det hade varit önskvärt? Har de kanske ibland varit litet väl spektakulära, utan någon förankring i marknadens behov, för att kunna utvecklas?

Jag tror att den bästa vägen att gå för framtida satsningar i Norrbotten är att satsa på utveckling av ett lokalt industriellt klimat i olika delar av länet. Det finns sådana ansatser, bl. a. i Haparanda, och det är utomordentligt värdefullt. Då finns det också möjligheter att bygga vidare och se till att de pengar som bör slussas in i Norrbotten och andra län i Norrland gör större nytta än de hittillsvarande miljardrullningarna. De har ju inte varit alltför framgångsrika, och det kan man vittna om gång på gång från Norrbottensbänken.

FRIDA BERGLUND (s) replik:

Fru talman! När det gäller historieskrivningen vill jag bara säga att centern tidigare har stött våra förslag i utredningar, och vi har varit eniga. Men sedan har centern vandrat sin egen väg. Och det visar sig nu – när man i regeringsställning skall förverkliga alla de fina löftena blir det inte så mycket. Jag vill inte på något vis förringa de insatser som har gjorts, och redan i mitt första inlägg sade jag att centern har gjort insatser när det gäller beredskapsarbetena. Vi skulle ha haft en mycket besvärligare situation, om vi inte hade fått dessa beredskapsarbeten. Men vi kan inte satsa på att klara av framtidens problem med beredskapsarbeten.

Arne Fransson tog upp skidfabriken i Haparanda. Den är ett mycket bra exempel på att en investering ger följdindustrier. Vi hade 1974 en diskussion om skidfabriken. Rune B. Johansson fick då verkligen klä skott för att han ville satsa på skidfabriken i Haparanda, som nu utgör ryggraden i kommunens näringsliv. Om vi då hade haft en borgerlig regering, hade vi i Haparanda varken fått skidfabriken eller Kopo Maskin AB. Det fanns nämligen ett motstånd mot dessa satsningar. Diskussionen gick ut på att om det startas en skidfabrik i Haparanda, går hela den svenska industrin kaputt. Men verkligheten visar att när man satsar på en industri, blir det följdinvesteringar – och det är bra.

Jag tror att Anders Högmarks inställning till Norrbotten är mycket präglad av den diskussion som har förts kring NJA och det bolagets förluster. Men NJA startades på samhällsekonomiska grunder, och bidragen till NJA var fram till 1975 endast 1,5 miljarder kronor. Det är ingen stor summa, om den jämförs med de bidrag som i dag lämnas till olika företag. Denna summa utgör alltså de sammanlagda subventionerna till NJA, och dessa subventioner har inget att göra med produktionsförutsättningarna i Norrbotten, för de finns där.

Jag vill avsluta med att säga att det är viktigt att det görs investeringar som på lång sikt ger en stabil tillvaro i Norrbottens län.

EVA WINTHER (fp):

Fru talman! Den debatt som vi i dag för med regeringens förslag och arbetsmarknadsutskottets betänkande om regionalpolitiken som grund engagerar många av riksdagens ledamöter. Den dag vi debatterar regionalpolitiken kallas ibland litet raljerande "hembygdens dag". Men jag tycker att det är ganska naturligt att vi vill arbeta för att den del av landet som vi representerar skall få en så god utveckling som möjligt i enlighet med de regionalpolitiska mål som vi är överens om, nämligen att ge människorna i de olika delarna av vårt land tillgång till arbete, service och en god miljö. Med regionalpolitiken som hjälp vill vi åstadkomma en jämn fördelning av välfärden mellan landets olika delar. Det hör till en av våra viktigaste uppgifter som politiker.

Det är 16 år sedan riksdagen första gången lade fast riktlinjer för en aktiv lokaliseringspolitik, som det då kallades. Och vi har lärt oss att regionalpolitiken har sin begränsning. Det finns ett nära samband mellan näringspolitik, regionalpolitik och arbetsmarknadspolitik när man försöker skapa fler jobb, och möjligheten att föra en aktiv regionalpolitik är beroende av den ekonomiska utvecklingen och ett effektivt näringsliv. Vårt samhälles nuvarande utformning med en placering av arbetsplatser och bostäder långt ifrån varandra och otillräcklig tillgång till barnomsorg och kommunikationer begränsar också människornas möjligheter att jobba.

Arbetet med att finna effektiva former för regionalpolitiken fortgår successivt. På hösten 1976 fattade riksdagen beslut om en samordnad sysselsättnings- och regionalpolitik. Våren 1979 lade folkpartiregeringen fram förslag som innebar en förstärkning av de regionalpolitiska medlen, och

efter den nu pågående länsplaneringsomgången kommer den nuvarande regeringen att lägga fram ytterligare förslag.

Men regionalpolitiken har, som sagt, sin begränsning. Vi måste effektivisera den. Medlen måste vidareutvecklas. I vårt land har vi begränsade resurser. En expansion i en del av landet innebär därför ofta i andra delar på stället marsch eller en dämpning. Vi behöver en bättre solidaritet mellan expansiva delar av vårt land och områden med bestående problem.

Vi måste också skilja på kortsiktiga problem i enskilda företag i expansiva regioner och långvariga näringslivsproblem i ett helt län med otillräckligt differentierat näringsliv.

Enligt min mening skall de arbetsmarknadspolitiska medlen användas när det gäller de kortsiktiga problemen i olika företag och branscher, och det regionalpolitiska stödet måste i huvudsak användas för de långvariga länsomfattande problemen. Skall de regionalpolitiska medlen ha effekt i de sysselsättningssvaga länen, måste vi göra den här uppdelningen.

I samband med utskottsbehandlingen har vi, som alltid, fått en förnämlig redovisning av strukturen i de olika länen, och det är klart att vi internationellt sett ligger väl till med en låg arbetslöshet i genomsnitt för riket. Sysselsättningen har ökat i landet, vi har ett större antal lediga platser och färre personer i beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning.

Men redovisningen har ju också visat att de regionala skillnaderna är mycket stora. Skogslänen och Värmland har det besvärligt, och Norrbottens län har fortfarande de största svårigheterna. I underlaget för Länsprogram 80 räknar man med en minskning av sysselsättningen i basnäringarna med 9 000 jobb under 1980-talet och ett tillskott på 12 000 arbetstillfällen inom tjänstesektorn, dvs. netto 3 000 jobb. För att Norrbotten skall bli likvärdigt med landet i övrigt i fråga om sysselsättning, skulle det utöver detta behövas 24 000 nya jobb. De här siffrorna talar för sig själva.

När det gäller arbetsmarknadsläget redovisades att antalet kvarstående arbetslösa i februari var närmare 8 000 personer, procentuellt sett 4,7 % mot rikets 1,8 %. Antalet lediga platser var 2 100, dvs. 1,2 % mot rikets 2,2 %. kvarstående arbetssökande per ledig plats var 3,8 och antalet personer som var föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder översteg 9 000. Detta är då genomsnittssiffror. Den inomregionala obalansen inom länet är stor. Vissa kommuner uppvisar ännu sämre siffror.

Det här låter dystert och är också dystert, även om det måste sägas att vi förra året, i motsats till vad Frida Berglund hävdade, inte hade någon nettoutflyttning utan tvärtom totalt sett ett nettotillskott på 97 personer. Förra året fick vi en ökning av antalet människor i arbete, ungefär 2 000 fler än året innan.

Men det är helt klart att kvinnor och ungdomar har det svårast, inte minst gäller detta min egen kommun. Därför är det så utomordentligt viktigt att det lokaliseringssamråd som nu pågår och som industriministern talade om kommer att ge resultat och att Norrbotten får ytterligare arbetstillfällen.

Frida Berglund menade att den borgerliga regeringen har inneburit kaos för Norrbottens del. Jag vill bara påminna om att de 30 000 människor som

flyttade ut från Norrbotten under 1960-talet har bidragit till att vi nu har en mycket besvärlig åldersstruktur. Det är ju därför som vi liksom sätter oss på bakhasorna och menar att fler människor inte får flytta från Norrbotten. Vi behöver alltså arbete för människorna där uppe. Men den politik som fördes under den socialdemokratiska regeringens tid har alltså bidragit till de bekymmer som vi har nu.

En del av de regionalpolitiska medlen finns under rubriken Åtgärder i glesbygder. Bestämmelserna har samlats i en författning, förordningen (1979:638) om statligt stöd till glesbygd. Förordningen reglerar det stöd som kan ges till

1. sysselsättningsfrämjande åtgärder vid företag i glesbygder,
2. kommersiell service i glesbygder,
3. det vi kallar IKS, nämligen intensifierade kommunala sysselsättningsinsatser i glesbygder och
4. samhällelig service i glesbygder.

Ett annat stöd kan också ges via de regionala utvecklingsfonderna, men det regleras inte genom den här förordningen.

Handläggningen av glesbygdstödet ligger, som det sagts flera gånger tidigare i debatten – hos länsstyrelserna när det är fråga om stöd till kommersiell service, IKS-arbete och samhällelig service samt stöd till regionala utvecklingsfonder för särskilda projekt, medan stödet till lantbruk och andra företag som inte ägnar sig åt kommersiell service handläggs av lantbruksnämnderna.

Eftersom två utskottsledamöter redan tagit upp den socialdemokratiska reservationen beträffande handläggningen av detta senare stöd och belyst den, vill jag bara kort – och med hänvisning till den argumentation som tidigare förts – yrka avslag på den socialdemokratiska reservationen. Men jag kan väl också säga att det är möjligt att, när länsplaneringsomgången är färdig, utslaget blir sådant att det är lämpligt att lägga över även detta stöd på länsstyrelserna.

I en enskild motion begärs ökade medel till glesbygdstödet. Men detta har inte utskottet tillstyrkt, mot bakgrund av att medlen för innevarande budgetår räknats upp från ungefär 50 milj. kr. till 87 milj. kr. och att det för nästa år föreslås en förstärkning med 20 milj. kr.

När det gäller stödet till hemarbete vill vi med anledning av ett par motioner anmoda regeringen att ta upp frågan till förnyad bedömning, eftersom det har uppstått tveksamhet om Stiftelsen Samhällsföretag verkligen skall ha ansvar för verksamheten i den utsträckning som förutsattes i samband med förra årets beslut.

Fru talman! Jag hade förmånen att för ett par dagar sedan göra en resa i det vackra Tornedalen, ett område av Norrbotten där det tack vare de senaste årens insatser, med hjälp av glesbygdstöd och medel som stått till Norrbottensdelegationens förfogande, åstadkommits åtskilliga nya jobb. Industricentret i Haparanda har betytt mycket för utvecklingen där. Frida Berglund tog upp skidfabriken som en ryggrad i utvecklingen, och den har naturligtvis betytt väldigt mycket. Det har blivit ungefär 200 nya jobb de

senaste åren i Haparanda. Men också de möjligheter till kombinationssysselsättningar som kommit till har skapat en hel del jobb. Det kan röra sig om vinbärsodling, och det kan vara vävning eller stickning. Just i den verkliga glesbygden är det många kvinnor som nu för första gången upplevt att de fått en egen inkomst genom att väva eller sticka för försäljning. Det kan också gälla att genom dräneringar göra jordbruksmark användbar. Allt detta tillsammans har givit många arbetstillfällen i Tornedalen under senare år.

De senaste åren har också inneburit en överföring av beslutsfunktioner till regional nivå. Länsstyrelserna har fått särskilda medel för att få fram färdiga projekt. Det tror jag är en oerhört viktig åtgärd, och det är en riktig utveckling. Turismens möjligheter att ge arbete måste tas till vara, och det är möjligt att det behövs förändringar i det stöd som nu utgår och som inrättades för ett år sedan för att det skall bli effektivt. Nordkalottsamarbetet måste utvecklas. De gamla handelsförbindelserna tvärsöver kalotten måste byggas upp igen, och en samordning av Nordkalottens resurser måste till. Över huvud taget måste vi använda vår fantasi och ge möjlighet till flexibla och okonventionella lösningar om vi skall kunna förstärka sysselsättningen i den nordligaste delen av vårt land.

Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på den socialdemokratiska reservationen på denna punkt.

Sedan vill jag också säga några ord med anledning av Frida Berglunds inlägg.

Frida Berglund tryckte väldigt hårt på nödvändigheten av investeringar i de statliga industrierna för att vi skulle få arbetstillfällen. Ja visst – det är viktigt, och det har också satsats på de statliga industrierna under senare år. Om inte de satsningarna hade gjorts, hade oändligt många arbetstillfällen försvunnit från Norrbotten. Men samtidigt är det riktigt att vi har alldeles för länge tryggt oss till de stora industrierna. Mindre och medelstora företag har fattats i Norrbotten, och det är sådana vi håller på att jobba fram nu. Här har ju under flera år skett ett väldigt tålmodigt, målmedvetet arbete genom bl. a. satsningen på den tekniska högskolan. Vi är helt överens om att den är en ryggrad för Norrbotten, och den behövs som en inspirationskälla när det gäller utvecklingen. Vi har visserligen avslagit en motion från socialdemokratisk sida i år, men i motsats till vad Frida Berglund säger har vi under tidigare år verkligen satsat varje år på en utveckling av högskolan, och det skall vi fortsätta att göra.

Vad som också är viktigt är idéer – det vill jag hålla med Anders Högmärk om. Vi behöver ha idéer som kan bli produkter, och vi behöver ha möjligheter att få fram de produkterna och plantera dem i olika företag.

FRIDA BERGLUND (s) replik:

Fru talman! När man lyssnar på borgerliga politiker – oberoende av sort och kaliber - finner man att de alltid drömmer sig tillbaka till 1960-talet och flyr undan dagens svårigheter, undan dagens verklighet. Men man kan icke förbättra dagens situation, om man inte inser vilka problem man har. Verklighetsflykt innebär ju att man inte ens vill inse att situationen är

problematisk.

Detta framkom också i Eva Winthers inlägg. Hon talar om hur många insatser man har gjort. Och det är klart att man gjort något. Men vi har ändå 20 000 människor som står utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Man kan inte mena att det är en tillfredsställande situation. Jag anser att det vore ärligt att säga att vi tycker att det är bedrövligt, men vi har inte haft möjlighet att göra någonting åt det.

Jag tror att Eva Winther personligen skulle ha ambitionen att göra någonting och att hon också lider med de människor som står utanför arbetsmarknaden. Men Eva Winther har kommit under inflytande av krafter som inte är lika benägna att göra de långsiktiga satsningar som krävs. Jag tycker att man kan säga att det faktiskt är så, för det finns ingen annan anledning till att Eva Winther i går var med om att rösta ner just det förslag som skulle ha betytt att man hade satsat långsiktigt på högskolan och tagit till vara den som en resurs.

Förra veckan var det likadant, när vi behandlade utvecklingen för den tekniska högskolan.

Det hjälper inte att man säger: Vi har tidigare stött förslag som socialdemokraterna lagt fram. Då har ni varit i minoritet, och då har vi kunnat stödja förslagen. Men nu, när ni kan avgöra saken, varför stöder ni inte dessa förslag, om ni inser att de är bra? Och dessutom rör det sig om rimliga kostnader, ifall man jämför med de insatser som görs på andra håll.

Jag tycker det är viktigt att glesbygdsinsatserna har börjat diskuteras, för det var en av de åtgärder som vi socialdemokrater i slutet på 1960-talet och början på 1970-talet förde fram. När vi tog ett grepp för att få till stånd en helhetssyn på utvecklingen i skogslänen kom IKS o. d., och det är riktigt bra att det gått upp för er att detta är värdefulla ting.

EVA WINTHER (fp) replik:

Fru talman! Frida Berglund påstår att jag flyr undan dagens svårigheter genom att tala om 1960-talet.

Gårdagens åtgärder och beslut ligger till grund för dagens situation; vi kommer inte ifrån att de beslut som vi fattar nu påverkar framtiden och att de beslut som togs på 1960-talet påverkar den tid som vi har nu.

Frida Berglund säger: Vi kan väl vara överens om att det finns svårigheter. Men jag trodde faktiskt att mitt debattinlägg visade att jag anser att situationen i Norrbotten är ytterligt besvärlig. Jag är förtvivlad över att det skall vara så svårt att åstadkomma nya arbetstillfällen där och att det faktum att vi ligger så långt bort från olika marknader skall behöva utgöra ett så svårt hinder för oss. Jag tycker att alla ansträngningar måste ägnas åt att försöka få till stånd så lika villkor som möjligt för de människor som bor i Norrbotten och för de människor som bor längre söderut och sådana villkor att företagen åtminstone kan agera och arbeta under liknande förutsättningar.

Vi har haft en lågkonjunktur, Frida Berglund. Vi har till övervägande del haft basindustrier i Norrbotten. De är konjunktur känsliga, och de drabbades

synnerligen hårt. Insatserna har därför främst fått gå ut på att försöka rädda den sysselsättning som fanns där och på att hindra att fler jobb skulle försvinna än som redan har försvunnit. Därför är det också viktigt att bygga upp ett differentierat näringsliv och att få flera mindre och medelstora företag.

När det gäller tekniska högskolan säger Frida Berglund att det är klart att det är lätt att stödja förslag som kommer från socialdemokratin. Låt mig då påminna om att under varje år som Jan-Erik Wikström har lagt fram sitt budgetförslag har det innehållit förstärkningar till högskolan, även om just det här förslaget inte gick att genomföra i år. Men i politiken får vi ju lära oss att det gäller att komma tillbaka, och jag är övertygad om att det här förslaget kan komma med i nästa års budget.

FRIDA BERGLUND (s) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt att dagens beslut påverkar morgondagens samhälle. Det tycker jag att Eva Winther borde ha tänkt på många gånger här i riksdagen under de senaste åren, när vi på socialdemokratiskt håll har lagt fram förslag. Redan i december 1976 började vi föreslå olika insatser för att klara sysselsättningen i Norrbotten, eftersom vårt län är väldigt känsligt. Vi hade då kunnat vända utvecklingen, om vi hade fått stöd.

Jag har tidigare sagt att vi under 1970–1975 ökade sysselsättningen med 11 000 jobb, att vi fick en viss inflyttning till länet av arbetskraft som tidigare hade flyttat ut därifrån och att vi kunde se med optimism på framtiden. Det var inte för att vi litade till marknadskrafterna, utan det var på grund av att den socialdemokratiska regeringen kom med förslag till investeringar i NJA, LKAB och ASSI osv.

När det gäller dagens situation och gårdagens beslut är det faktiskt så, att i alla de satsningar som har gjorts inom de statliga industrierna har vi mött motstånd, bl. a. från Eva Winthers parti. När man startade NJA t. ex. gick folkpartiet emot det förslaget, trots att det var samhällsekonomiskt motiverat. Vad skulle vi ha haft i Norrbotten i dag om vi inte hade haft den regionalpolitiska satsningen? Vi måste hela tiden se efter varför man gjort saker och ting och ta hänsyn till i vilken situation vi befann oss då besluten fattades. Hela tiden har man motarbetat oss, men sedan kommer man och frågar: Varför gjorde ni inte mera? Själv hade man inga andra förslag, utan man var bara emot. Det räcker inte för att styra utvecklingen framåt.

När det gäller småföretagsamheten har jag i olika omgångar försökt tala om att vi inte kan dra fram småföretag ur tummen. Vi måste försöka utveckla de resurser vi har i länet. Där har vi ett väldigt fint instrument i tekniska högskolan. Jag håller med Eva Winther om att Jan-Erik Wikström inte har stoppat utvecklingen av högskolan. Men företagsutveckling är en speciell sak som vi socialdemokrater, högskolan och UIIÄ tror skulle kunna vara av avgörande betydelse i framtiden för våra möjligheter att få fram produkter. Det är det saken gäller. Man kan inte säga att vi gjorde det och det i föl och att vi därför inte skall göra det här i dag. Vi måste kontinuerligt satsa på

investeringar, och eftersom vi bara har statliga företag måste vi satsa på dem. Ägaren-staten har här ett ansvar.

Nr 150

Torsdagen den
22 maj 1980

EVA WINTHER (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker också att ägaren-staten har ett ansvar. Men jag anser att Frida Berglunds beskrivning av folkpartiets inställning i dessa frågor är väldigt ensidig. Jag är också medveten om att det från början – för väldigt många år sedan – förekom ett motstånd mot etablering i Norrbotten, men så är faktiskt inte fallet i dag.

Låt mig återvända något till gårdagens beslut. Jag har många gånger önskat att socialdemokraterna hade varit så förutseende att de hade satsat mer på prospekteringsinsatser, medan man hade den här guldgruvan – malmen. Pengarna från denna gick i väldigt hög grad till statskassan. Om dessa pengar vid den tidpunkten hade satsats på prospektering hade vi kanske sluppit en hel del av de bekymmer vi nu har. Då hade vi vetat vad som finns i backen och hade kunnat bryta det.

Jag tror också på idén om civilingenjörer som går ut i småföretagen och hjälper till att utveckla dem. Jag hoppas att det kommer att föreslås medel till en sådan verksamhet i nästa budget.

Sedan vill jag avslutningsvis bara påminna om att vi år 1976, då Stålverk 80-projektet hade fallit platt till marken, i Norrbotten fick någonting som kallades för Norrbottensdelegationen och som varit väldigt förhånad. Men den har ändå intensivt och målmedvetet jobbat på ett okonventionellt sätt för att få fram fler jobb. Det var en satsning som kommer att ge resultat i framtiden.

BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Årets behandling av arbetsmarknadsutskottets regionalpolitiska betänkande tilldrar sig ett stort intresse. Ett stort antal av kammarens ledamöter deltar i debatten, och många är också de som i olika frågor har avlämnat motioner i anslutning till budgetpropositionens regionalpolitiska del. Det måste ses som ett bevis för den betydelse som regionalpolitiken har för utvecklingen i vårt land. De många motionerna speglar problem inom många olika delar av landet. Ambitionen från enskilda ledamöter att förbättra förhållandena i det egna länets kommuner måste ses som naturligt utifrån det lokala perspektivet. Men i en övergripande prioritering finns det väldigt litet som skiljer dagens situation från den som var rådande när det nu gällande regionalpolitiska beslutet fattades 1979. De förutsättningar som beslutet ger påverkar nu verksamheten ute i länen och styr de statliga åtgärderna inom ramen för regionalpolitiken.

Tiden för att tillgodogöra sig tillräckliga erfarenheter är alltför kort, vilket gör det svårt att finna motiv för de ganska omfattande förändringar som föreslås i de många motioner som utskottet behandlat. Grunden för eventuella förändringar i såväl indelningen som principerna för indelningen i stödområdessystemet växer just nu fram under tillämpningen av det gällande regionalpolitiska beslutet. I det pågående länsplaneringsarbetet kan olika

berörda parter analysera effekterna och utifrån dessa, i länsprogrammen, lyfta fram förslag till ändringar. Förutom detta har också länsstyrelserna genom föregående års beslut fått ett betydligt större utrymme för egna initiativ inom vidgade ramar. Erfarenheterna av detta måste också utvärderas.

Med detta som bakgrund har utskottet inte sett tillräckliga skäl att tillstyrka några av de motioner där man föreslår ändringar i berörda kommuners inplacering i stödområdessystemet. Övriga motioner, som berör andra delar av regionalpolitikens utformning, har i stort behandlats efter samma principer.

Det är endast inom ett område av landet som utskottet funnit skäl att föreslå förstärkningar av de regionalpolitiska insatserna, och det är Värmlands län. Detta har behandlats tidigare i debatten och kommer säkerligen att återigen tas upp under kvällens lopp, men också jag vill kommentera frågan i samband med den socialdemokratiska reservationen nr 5. Det finns skäl att understryka det faktum att de utökade insatser i Värmland som utskottet föreslår också kommer att få effekter på bruksorterna i detta län. Socialdemokraterna kräver i sin reservation att regeringen omedelbart skall redovisa vilka insatser som man är beredd att göra för att trygga sysselsättningen på bruksorterna och också vilka ersättningsjobb som man planerar att förlägga dit.

När jag läser reservationen får jag en känsla av att man inom socialdemokratin vill bortse från allt det som gjorts för att förbättra sysselsättningsläget och utvecklingen inom de industrier och branscher som är betydelsefulla för bruksorterna. Man kan inte vara omedveten om de mycket stora resurser som har satsats inom olika basindustribranscher för att klara dessa genom en svår men nödvändig omställningsprocess.

Järn-, stål-, pappers- och massaindustrierna, vilka är verksamhetsområden som i allra högsta grad är viktiga för bruksorterna, har i samarbete med staten i olika former jobbat fram lösningar som har gett och för framtiden skall kunna ge utvecklingsmöjligheter, tryggade jobb och förbättrad regionalpolitisk balans på bruksorterna. Förutom dessa mycket stora insatser har regeringen och riksdagen i ett stort antal beslut på olika sätt skapat nya former för regionalpolitisk utveckling i länen.

De regionala utvecklingsfonderna, vilkas resurser löpande byggs ut, har visat sig vara ett verksamt instrument för att initiera en vidare- och nyutveckling av näringsstruktur och sysselsättning. Utvecklingsbolag i olika former, med väsentliga uppgifter, arbetar i olika delar av landet, och erfarenheterna av dessa kan komma att få stor betydelse för regionalpolitiken i stort och därmed också komma att beröra utvecklingen på bruksorterna i större omfattning. Länsstyrelserna i de berörda länen har i olika omgångar fått pengar för att jobba fram förutsättningar och projekt som kan ge tryggad och/eller ny sysselsättning. En utomordentligt ambitiöst utformad regionalpolitik har för dem som är berörda givit regionalpolitiskt och sysselsättningspolitiskt stöd i olika former. I länsstyrelsernas programverksamhet arbetar man med olika projekt för framtiden vilka kan bli mycket betydelsefulla för

utvecklingen på bruksorterna.

Allt detta, och mycket annat som är väl känt för ledamöterna men som jag ej berör i detta sammanhang, visar att regeringen och riksdagens borgerliga majoritet tar mycket allvarligt på uppgiften att på olika vägar och med omfattande resursinsatser lösa de allvarliga struktur- och regionalpolitiska problem landet har.

Långsiktigt är det viktigt att slå fast att det förutom alla dessa omfattande stödinsatser är nödvändigt att genom en generellt verkande ekonomisk politik skapa grundförutsättningar för en expanderande industri i vårt land. Viljan och intresset att investera och driva företag måste stimuleras i ännu högre grad än i dag. Klimatet för nyföretagande måste ytterligare förbättras. Detta är ett arbete som den borgerliga regeringen och riksdagsmajoriteten har påbörjat, men det måste ytterligare intensifieras och fortsättas. Marknadsekonomins positiva krafter – märk väl att jag säger positiva krafter – måste ställas i utvecklingens och sysselsättningens tjänst. En sådan politik berör i allra högsta grad förutsättningarna för en positiv utveckling på bruksorterna.

Vi kan inte, enligt min uppfattning, i den anda som den socialdemokratiska reservationen 5 andas, slå in på en väg som innebär att snart sagt varenda industri i det här landet lever på subventioner, att fler och fler sysselsättningsstillfällen blir beroende av statliga pengar. Vi kan inte heller, som socialdemokraterna vill, driva vårt land in i en situation där vi, med den i och för sig goda ambitionen att trygga jobben, motarbetar de krafter och resurser som i samverkan utgjort grunden för vår industriella utveckling och för vår framväxt som välfärdsnation. Jag har inte kunnat undgå att förvånas över det sätt på vilket socialdemokraterna försöker intala människorna i de krisdrabbade orterna, kommunerna och regionerna att det finns en enkel väg ut ur otryggheten. Det kan inte vara förenligt med det ansvar vi som politiker har för vårt lands utveckling att gå ut och lova tryggad sysselsättning i form av garanterade ersättningsjobb, sysselsättningsgarantier, strukturplaner och strukturfonder. Varje seriös bedömare måste erkänna att vi inte kan ställa upp några fullständiga garantier för någon människa i vårt samhälle. Vi kan göra vårt bästa med de resurser vi har, men våra löften måste stå i relation till dessa resurser.

Vart leder egentligen den politik på detta område som socialdemokraterna företräder? På vilket sätt skall ni, om ni får möjligheten, leva upp till alla de givna löfterna? Det vore intressant att få en redogörelse för hur socialdemokraterna långsiktigt, med redovisade metoder och bibehållen marknadsekonomi, tänker sig att klara en positiv utveckling i vårt land. Ni har under detta riksdagsår vid åtskilliga tillfällen, i olika frågor som berört sysselsättningen inom olika företag och områden, redovisat en inställning som i praktisk handling skulle resultera i omfattande garantier och därmed också i en omfattande fördröjning av den strukturuomvandling som vi snabbast möjligt måste genomleva för att återigen kunna rikta blickarna in i en framtid där utveckling och expansion är rådande. Efter alla de anklagelser som hörts i denna kammare och även på andra håll mot regeringen, majoriteten och den

förda politiken tycker jag nu att det är dags för "åklagaren" att visa på de konkreta alternativen. Vi vill inte höra det vanliga publikknipande talet med långtgående löften och garantier som vi hört så mycket av, utan vi är intresserade av ert konkreta alternativ för hur vi skall klara utvecklingen av vår industri och sysselsättning utan att någon egentligen behöver påverkas negativt. Vi väntar på svaret, och det gör även människorna på bruksorterna, i skogslänen och i landet i övrigt. Jag behöver bara hänvisa till de diskussioner och förslag som lagts fram i samband med varvspropositionen, vilken kommer att behandlas senare under våren.

Det är ju ändå så, och det måste vi erkänna, att våra resurser inte räcker till för att klara allt det vi skulle vilja göra. Vi behöver så förtvivlat väl våra knappa resurser för att stimulera utveckling, investeringar, nysatsningar, nyföretagande och expansion inom de sektorer som har framtiden för sig, vi kan inte använda dem inom de sektorer som bara kommer att kosta pengar, även fortsättningsvis.

Fru talman! Med det sagda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på socialdemokraternas reservation nr 5.

Efter detta övergår jag till att kommentera några av de motioner som moderata ledamöter av riksdagen har lagt fram med anledning av denna del av budgetpropositionen.

Sten Svensson och Karl Leuchovius har i motion 323 föreslagit åtgärder för att öka förädlingsgraden inom livsmedelsindustrin samt insatser inom utbildning och forskning på jordbruksområdet i Skaraborgs län. Utskottet delar i stort motionärernas uppfattning och konstaterar att detta arbete är på gång inom länsstyrelsen i anslutning till det pågående länsplaneringsarbetet. Utskottet konstaterar också på grundval av inhämtade uppgifter att universitets- och högskoleämbetet skall följa utvecklingen och föreslå lämplig tidpunkt för inrättande av en högskola i Skövde kommun.

Mona S:t Cyr begär i motion 741 en kompletterande kartläggning av drivmedelshandeln i glesbygd. Konsumentverket har tidigare kartlagt drivmedelsförsäljningen i glesbygderna och framhöll då bl. a. betydelsen av att denna verksamhet kommer med i kommunernas varuförsörjningsplaner. Det sker också i ökad utsträckning. Sedan 1978 omfattas också drivmedelsförsäljningen av glesbygdssstödet till kommersiell service, och i ett flertal fall har konsumentverket beviljat investeringsstöd inom det här området. Mot bakgrund av detta ser utskottet inte tillräckliga skäl att återigen starta en ny kartläggning av denna verksamhet.

I motion 1792 yrkar Olle Aulin m. fl. på statliga insatser i Malmöhus län. Utskottet hänvisar här dels till de omfattande åtgärder som redan genomförts i samband med stödet till varvsorterna, dels till den av regeringen aviserade propositionen angående sysselsättningen inom varvsorterna, som kommer att framläggas i höst.

Vad gäller den fråga som tas upp i motionen om förbättrade kommunikationer i Skåne pågår förhandlingar om den så viktiga färjetrafiken i södra delen av Östersjön och i Öresund. Vi får avvakta resultatet av dem. Med hänvisning till detta finner utskottet inget skäl att föreslå någon åtgärd med

anledning av motionen.

Bertil Danielsson och Ewy Möller yrkar i motion 977 att regionalpolitiskt stöd skall lämnas till turistnäringen i södra och mellersta Sverige, särskilt om det är fråga om satsningar i primära rekreatiomsområden i dessa delar av landet. Sådana yrkanden prövades under behandlingen av propositionen om regionalpolitiken föregående år, och utskottet påpekade då att regeringen i prövningen av dessa ärenden borde ta särskild hänsyn till om anläggningarna ligger i sådana områden. Utskottet är inte heller i år berett att föreslå någon utvidgning av det regionalpolitiska stödet till turistnäringen.

Sten Svensson och Karl Leuchovius har i motion 997 begärt att befolkningstalet för Skaraborgs län skall höjas.

Margaretha af Ugglas m. fl. tar i motion 1875 upp frågan om de angivna befolkningsramarna för Stockholms län. Jag vill utöver vad jag sagt tidigare ytterligare en gång hänvisa till utskottets hemställan mom. 10. Senare under detta riksmöte får vi ju här i kammaren möjlighet att ta ställning till regeringens förslag på den punkten med anledning av resultatet av en utvärdering.

I motion 1468 av Göte Jonsson m. fl. vill motionärerna få till stånd en helhetsbedömning av den svenska landsbygdens framtid och tänker sig att man mot bakgrund av förhållandena i ett försöksområde skall upprätta ett landsbygdspolitiskt program. Enligt utskottets uppfattning täcker länsplaneringen in frågor av det slag som motionärerna tar upp. Det är fullt möjligt att inom ramen för denna planering belysa problemen i mera glesbebyggda delar av länen och med ledning därav lämna förslag till åtgärder. Så sker också i dag. I detta förfaringsätt ligger också den fördelen att man kan ta upp frågorna utifrån de olika länens skilda förutsättningar. Med hänvisning härtill avstyrks motionen, då dess syfte går att uppfylla redan med dagens bestämmelser.

Sist och slutligen, fru talman, vill jag ta tillfället i akt att ställa en fråga som har anknytning till det här ärendet och till det beslut om försvarspolitiska anslag som vi fattade i går. Eftersom vi diskuterar problemen på bruksorterna vill jag fråga Sune Johansson: På vilket sätt kommer det i går beslutade nedskurna försvarsanslaget att positivt påverka sysselsättning och industriell verksamhet på bruksorterna? Järn- och stålindustrin är ju indirekt delaktig i den produktion som sammantaget här i landet utförs för vårt försvar.

På förslag av förste vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

§ 8 Anmäldes och bordlades

Justitieutskottets betänkanden

1979/80:45 med anledning av propositionen 1979/80:130 om svenskt medlemskap i Afrikanska utvecklingsbanken m. m

1979/80:46 med anledning av propositionen 1979/80:131 om godkännande av stadga för FN:s organisation för industriell utveckling (UNIDO) i samband med dess omvandling till fackorgan

Nr 150

Torsdagen den
22 maj 1980

Meddelande om frågor

Utrikesutskottets betänkanden

- 1979/80:23 med anledning av motion om Sveriges Radios utlandsprogram
1979/80:24 med anledning av proposition 1979/80:131 om godkännande av stadga för FN:s organisation för industriell utveckling (UNIDO) i samband med dess omvandling till fackorgan
1979/80:25 med anledning av proposition 1979/80:130 om medlemskap i Afrikanska utvecklingsbanken m. m.
1979/80:26 med anledning av proposition 1979/80:171 om nordiska minister rådets allmänna budget för år 1981 m. m.
1979/80:27 med anledning av motioner om åtgärder mot Sydafrika m. m.
1979/80:28 med anledning av motioner om vapenexport

Socialutskottets betänkande

- 1979/80:46 med anledning av i propositionen 1979/80:100 gjorda framställningar inom socialdepartementets verksamhetsområde såvitt gäller barnomsorg m. m. jämte motioner

Kulturutskottets betänkande

- 1979/80:30 med anledning av propositionerna 1979/80:100 såvitt gäller anslag till stöd till idrotten och 1979/80:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt gäller anläggningsstöd till idrotten jämte motioner

Utbildningsutskottets betänkande

- 1979/80:33 med anledning av propositionen 1979/80:100 såvitt gäller anslag till utbildning för undervisningsyrken, m. m., jämte motioner samt propositionen 1979/80:116 såvitt gäller fastställande av planeringsramar för vårdlärarlinjen, m. m.

Jordbruksutskottets betänkanden

- 1979/80:40 med anledning av motioner om avfallshantering m. m.
1979/80:44 med anledning av motioner om skoglig utbildning och forskning

§ 9 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställts

den 22 maj

1979/80:497 av *Bengt Wiklund* (s) till utbildningsministern om läromedel för synskadade skolelever:

Från mitten av 1970-talet har de synsvaga skolpliktiga eleverna som integrerats i det allmänna skolväsendet i kommunernas grundskolor haft

*Meddelande om
frågor*

tillgång till läromedel i form av bl. a. kassetter. Även material för punktläsarna har stått till förfogande för den grupp skolelever som haft behov av läromedel i punktskrift.

Enligt uppgift har en försämring skett både vad gäller läromedel på kassett och i punktskrift från början av 1980. Kan det vara förenligt med regeringens uttalade vilja att inte försämra möjligheterna för de svaga grupperna i vårt samhälle? Det uttalandet borde i hög grad gälla handikappgrupperna. Därför måste det vara utbildningspolitiskt riktigt att i det här fallet synskadade skolelever garanteras tillgång på läromedel oavsett i vilken kommun eleverna fullgör sin skolgång.

Därför frågar jag utbildningsministern Jan-Erik Wikström:

Kan statsrådet garantera att de synskadade barnen för innevarande och kommande budgetår får tillgång till läroböcker liksom seende barn, vilket väl borde vara en självklarhet?

1979/80:498 av *Frida Berglund* (s) till statsrådet Elisabet Holm om kraven på hemsjukvårdarens kompetens:

Sjukvårdshuvudmännen satsar alltmer på hemsjukvård. Det är en vårdform som måste ses som ett alternativ till vård på institution, när hemsituationen gör hemsjukvård möjlig. Sjukvårdsinsatserna i hemmet skall ha ett innehåll och en målsättning som utgår ifrån den sjukas behov och önskemål. Det är de självklara målen för hemsjukvården exempelvis i Norrbotten. Således är hemsjukvården inte enbart en fråga om bidrag. Under senaste tiden har vi i vårt län haft en diskussion om hemsjukvårdens innehåll. Den är förorsakad av sjukvårdsministerns framträdande i massmedia med påståenden om att man inte skall lägga sig i hemsjukvårdarens kompetens. Frågeställningarna är bl. a. hur det skulle se ut om man inte skulle ställa några krav på den anhörige som fungerar som vårdare kanske under årtal. Varför skall man då tala om behov av utbildning för anhörig vårdare? Vem är det som skall värna om den sjukas rättigheter?

Med hänvisning till det anförda vill jag till sjukvårdsministern Elisabet Holm ställa följande frågor:

Vill statsrådet förklara sitt uttalande om att samhället inte bör ställa krav på hemsjukvårdarnas kompetens?

Vem är det som enligt statsrådet skall ha ansvaret för att värna om den sjukas rätt till hygglig omvårdnad även av anhörig i hemmet?

1979/80:499 av *John Andersson* (vpk) till industriministern om fortsatt drift vid sulfittfabriken i Hörnefors m. m.:

Sulfittfabriken i Hörnefors läggs enligt uppgift ner. Det är en del av innehållet i den s. k. strukturplanen som läggs fram för NCB:s styrelse den 25 juni. Planen betyder dödsstöten för fabriken i Hörnefors och Köpmanholmen. Minst 1 000 personer förlorar sina jobb.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga industriministern:

Vilka åtgärder ämnar industriministern vidta för att förhindra nedläggning vid berörda fabriker?

1979/80:500 av *Börje Nilsson* (s) till justitieministern om åtgärder i anledning av en tysk domstols inställning till handikappade:

En hovrätt i Västtyskland, 24:e civilkammaren i Landgericht Frankfurt am Main, har tilldömt en dam hälften av resekostnaderna för en charterresa till Grekland på grund av att hon inkvarterades på samma hotell som en grupp svenska handikappade ungdomar. Såväl första som andra instansen har givit klaganden rätt till reduktion av resepriset, varvid andra instans fäst huvudvikten vid det intrång på semestern som närvaron/åsynen av handikappade ungdomar skulle innebära.

I domstolens motivering anges bl. a.: "Att det finns olycksdrabbade på jorden kan inte ändras. Men klaganden har rätt att välja om hon vill se dem eller inte under sin semester. Det kan rimligen inte förbises att en grupp handikappade kan förstöra semesternöjet för en känslig person."

Domstolsutslaget visar en skrämmande människosyn.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga justitieministern om han observerat det tyska domstolsutslaget, om risk finns för liknande utslag vid svensk domstol och om regeringen kan föra frågan vidare till Europarådet.

1979/80:501 av *Esse Petersson* (fp) till handelsministern om åtgärder mot narkotikasmuggling på flygplatser:

Den kartläggning av narkotikamissbrukets omfattning i Sverige som nu presenterats visar att mellan 10 000 och 14 000 personer injicerar eller kontinuerligt använder narkotika. Problemet är störst i storstäderna men sprids också till vissa landsortskommuner. I Stockholm konstateras en kraftig ökning av dödsfall omedelbart sammanhängande med narkotika. Samtidigt noteras i pressen att en av de största flygplatserna, Landvetter i Göteborg, saknar en effektivt fungerande narkotikakontroll, trots vetskapen om att betydande mängder narkotika smugglas in i landet med flyg.

Med anledning av dessa uppgifter i pressen vill jag fråga handelsministern:

Vilka åtgärder kommer att vidtas för att förbättra skyddet mot insmuggling av narkotika vid flygplatser?

1979/80:502 av *Nils-Olof Grönhagen* (s) till industriministern om en strukturplan för NCB:s skogsindustriella verksamhet:

Enligt uppgifter i massmedia föreligger nu en färdig strukturplan för NCB:s skogsindustriella verksamhet. Planen skall enligt uppgift läggas fram för NCB:s styrelse den 25–26 juni.

I anslutning till dessa uppgifter vill jag ställa följande frågor till industriministern:

Har industriministern ägt kännedom om strukturplanens innehåll och därvid å regeringens vägnar sanktionerat planen?

Är strukturplanen i överensstämmelse med regeringens och riksdagens

gjorda uttalanden och beslut i anslutning till behandlingen av ärenden rörande den ekonomiska rekonstruktionen av NCB?

Nr 150

Torsdagen den
22 maj 1980

1979/80:503 av *Bertil Hansson* (fp) till kommunministern om barns automatiska medlemskap i svenska kyrkan:

*Meddelande om
frågor*

Religionsfrihetslagens bestämmelser om medlemskap i svenska kyrkan innebär bl. a. att barn automatiskt antecknas som medlem även om endast en av föräldrarna tillhör kyrkan och även om därtill barnet döpts i annat kyrkosamfund eller tillhör annan religion. Det relaterade förhållandet ställer i blyxtbelysning dels det alltmer ohållbara i statskyrkosystemet som sådant, dels konsekvenserna av den svaga ställning som dopet har i svenska kyrkan.

Vill kyrkoministern ta initiativ till att bestämmelser utfärdas, som förhindrar att barn som döpts enligt ett annat kyrkosamfunds ordning eller som tillhör annan religion icke antecknas som medlem av svenska kyrkan?

1979/80:504 av *Olle Svensson* (s) till utbildningsministern om utredning av frågan om distribution av innehållet i dagstidningar till synskadade:

För ca nio månader sedan tillkallades en sakkunnig i utbildningsdepartementet för utredning av frågan om distribution av innehållet i dagstidningar till synskadade. Likaså har tillsatts en sekreterare för denna uppgift.

Med anledning därav vill jag fråga statsrådet:

När kan man vänta direktiv till utredningsmannen och hur ämnar statsrådet tillgodose önskemålet från riksdagen att "utredningsarbetet bedrivs med skyndsamhet"?

§ 10 Kammaren ätskildes kl. 17.51.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert